DE
časopis slovenskih delavcev

št. 53/54

Glavni urednik
Marjan Horvat

Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 23. decembra 1992, št. 53/54, letnik 51, cena 95 SIT

PO SINDIKALNO

Leto, ki se počasi izteka, ni bilo naklonjeno delavstvu. To je bilo leto, ki ga bomo pomnili po omejevanju socialnih pravic, izgubah delovnih mest, raznih političnih prepirih, aferah in ne nazadnje tudi po volitvah.
O delavcu in njegovih pravicah smo v slovenskem parlamentu bolj redko slišali. Tudi zato je delavec danes v takšnem brezpravnem položaju, kot še ni bil; tudi zato je toliko brezposelnih in tudi zato je toliko kolektivov, v katerih delavci niso dobili plač za nekaj mesecev nazaj. In to kljub deklarirani pravni in socialni slovenski državi.
Vsem, ki smo sindikalno organizirani, torej ostaja trd boj za delavske pravice in dostojne plače tudi v naslednjem letu; z upanjem, da bo novi parlament znal prisluhniti delavcem, njihovim problemom in zahtevam.
Vsem delavkam in delavcem, ki živijo od svojega dela in znanja, zato v imenu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in osebno želim prijetno decembrsko praznovanje, veliko delovnih in drugih uspehov ter bogatejše leto 1993.

Mag. Dušan Semolič,
predsednik ZSSS

SREČNO 1993!

IN PO DIREKTORSKO

Gospodarska zbornica je na zadnji seji upravnega odbora pripravila delavcem v gospodarstvu zelo lepo božično in novoletno darilo. Sklenila je odpovedati splošno in panožne kolektivne pogodbe. Odpoved začne veljati 1. marca prihodnje leto, do takrat pa naj bi se izhodiščne plače zmanjšale za petino, namesto eskalacijske lestvice za gospodarstvo pa naj bi se uporabljala eskalacijska lestvica za negospodarstvo. Novi predsednik Gospodarske zbornice Dagmar Šuster (izvolili so ga med drugim zato, ker je velik borec – očitno za pravice delodajalcev) pa je delavce potolažil s trditvijo, da ne gre za odpoved kolektivne pogodbe in znižanje plač, ampak za nekakšen moratorij na izvajanje. In da se je zbornica v naslednjih dveh mesecih pripravljena pogovarjati in pogajati o posameznih konkretnih rešitvah. Faksimile predloga odpovedi kolektivne pogodbe objavljamo na 2. strani, posebnega komentarja pa – za prvi vtis – ne potrebuje.

B.R.

Piše: Marjan Horvat

Zbogom, leto '92

Bodimo razsodni in ne žalujmo za letom 1992. Naši mladi državi je prineslo še več socialnih stisk, ponekod pravo siromaštvo, več nezaposlenih in še večjo razlaščenost delavstva. Delavci so lahko le nemo zrli v TV ekrane in opazovali dogajanje v slovenskem parlamentu, ki bi bolj sodilo v norišnico. Marsikoga je zagrabilo, da bi televizor razbil ali pljunil v obraz nerazsodnim poslancem. Saj so dokazovali, da jim je za narodov blagor kaj malo mar, strankarski ekshibicionizem pa je prenekateremu med njimi omračil um.

Za nami je trdo leto. Parlament je, hvala bogu, nov in, upajmo, tudi razsodnejši in odgovornejši. Pričakujemo, da bodo tudi druge institucije v družbi, predvsem pa v gospodarstvu začele delovati na nov način ter ustvarjati pogoje za več dela, boljši zaslužek, pravno in socialno varnost (ne)zaposlenih – za človeka dostojno delo in življenje.

V našem časopisu smo o tem veliko pisali. Srdito smo bičali vse, kar je krnilo človeško dostojanstvo, položaj človeka delavca in soupravljalca, neodgovornost gospodarskih in političnih voditeljev pri spreminjanju družbenih razmer. Mnogi so nam to kajpak zamerili, saj je bičanje napak in družbenih pojavov z vidika delavčevega položaja za kar lepo število ljudi smrtni greh. Zato nas tožijo, zmerjajo z boljševiki in podobnimi vzdevki, pa čeprav smo se držali dovolj daleč od vseh strank in njihovih ideoloških značajev.

Takšni, kot smo bili, bomo ostali. Morda le še bolj srditi ob vsaki krivici, ki se zgodi delavcu na Slovenskem. K temu nas zavezuje 50 let izhajanja Delavske enotnosti in še posebej naši sedanji naročniki in bralci. Srečno!

PREDLOG SKLEPOV UPRAVNEGA ODBORA GZS GLEDE SPLOŠNE IN PANOŽNIH KOLEKTIVNIH POGODB 22.12.1992

Izhajajoč iz dejstva, da letošnja pogajanja o spremembi Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo kljub prizadevanjem doslej še niso bila uspešna, Upravni odbor sprejema naslednje

SKLEPE:

1. Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo se odpove v celoti, s tem, da odpoved začne učinkovati 1.3.1993.
2. Upravni odbor Gospodarske zbornice Slovenije predlaga odborom združenj in zavezuje člane Upravnega odbora v teh združenjih, da na enak način odpovedo panožne kolektivne pogodbe.
3. Za čas od 1.1.1993 do 1.3.1993 GZS kot podpisnik Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo enostransko ne prizna veljavnosti 30. in 32. člena, ki se nanašata na izhodiščne plače ter eskalacijsko lestvico. Obenem Upravni odbor zavzema stališče, da naj se upoštevajo izhodiščne plače, znižane za 20 % in eskalacijska lestvica, ki velja za Kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti.
4. Enak pristop glede izhodiščnih plač in eskalacijske lestvice naj se v omenjenem obdobju uveljavi tudi pri panožnih kolektivnih pogodbah.
5. Upravni odbor predlaga sindikatom, da se pogajanja kar najhitreje nadaljujejo. Obenem pooblašča vodstvo Gospodarske zbornice Slovenije za nadaljnja pogajanja o spremembah in dopolnitvah Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo. Strokovne službe GZS se zadolžijo za izvedbo teh sklepov.

PREJELI SMO

Moje pismo dedku Mrazu

Dragi, najdražji dedek Mraz!

Upam, da te bo to moje pisanje še ujelo gori v Triglavskem breznu, preden se odpraviš v dolino. Toplo se obleci, saj je po dolinah kar mrzlo, a ne le zaradi inverzije, saj po domovih marsikomu že zmanjkuje kurjave. Pa naj preidem k mojim željam, saj je tudi Bog najprej sebi bredo ustvaril.

Smučk mi letos ne nosi, saj so žičničarji tako navili cene, da mi smučanje še na misel ne pride, a tudi drsalk mi ne vlači, saj sem letos že tako preveč nadrsal. Ne nosi mi olja, moke in sladkorja, ker vse te stvari redijo, sam pa moram ostati vitek, da bom še naprej nosil obleke iz prejšnjih razprodaj, saj za nove nimam denarja. Tudi alkoholnih pijač mi ne nosi, saj sem dodobra še omamljen od predvolilnih obljub, zato pa mi raje prinesi kako kilco ali dve kofeta, saj moram ostati buden, da mi pri belem dnevu ne pokradejo fabrke. Ker se mene tiče, bi bilo to vse, saj smo se delavci navadili skromnosti, ki je lepa čednost, čeprav vodi v revščino. Imam pa še nekaj želja za našo deželo in našo fabrkco. Usedi se na kak štor, primi se za kako rušo in korenino, pa preberi to pisanje do konca.

Pa se najprej ustavi v parlamentu. Njim zanesi kako večjo količino tolerance, sicer folk zlepa ne bo prišel do vlade. Razlika je očitna, brez nje pa tudi skupaj ne bomo zmogli, pa čeprav je Slovenija mlada in noče ne levo in ne desno in delavci še manj navzdol, saj so že skorajda na dnu. Ko boš že v skupščini, razdeli med stranke še kako knjižno delo, naprimer Milčinskega Butalce. Sicer pa nadaljuj s knjižnimi deli tudi drugje. Na sindikat zanesi kako zgodovinsko knjižico predvojnega sindikalnega gibanja, v Gospodarsko zbornico pa Učna leta izumitelja Polža.

Pridi tudi kaj v našo fabrkco. V proizvodnjo zapelji vsaj eno pošiljko prvovrstnega materiala, da bodo vsaj eno izvozno količino uspeli narediti ob roku, v prodajo jim zanesi eno lepo naročilo, saj je skladišče že prenapolnjeno in se police šibijo pod težo izdelkov, v kaso jim vtakni vsaj en lep priliv, da bomo tudi prihodnje leto dobili kako plačco, ustavi se pa malo tudi gor pri menedžerjih. Njim prinesi eno srečko Novoletni 3x3. Če zadenejo, bo dobitek njihov in ne tako kot zdaj, ko mislijo, da so fabrkco zadeli na loteriji.

Tako, dragi dedek Mraz. Mislim, da imaš mojih želja čez glavo, zato osreči otroke. Otroke smo mi stvari v marsičem prikrajšali za sanje. Ja v teh norih časih politiziranja in pehanja za ljubim kruhkom.

Lepo te pozdravlja

Tvoj

Jože Praprotnik
Pisun

Poziv

VLADI REPUBLIKE SLOVENIJE
GOSPODARSKI ZBORNICI IN NJENIM SPLOŠNIM ZDRUŽENJEM SLOVENIJE PODJETJEM

*Vse navedene subjekte pozivamo, naj vložijo vse napore in zagotovijo izplačila OD v vseh podjetjih kovinske in elektroindustrije najkasneje do **23. 12. 1992.***

Aktivno spremljamo dogajanja v zvezi s plačami delavcev, zaposlenih v državni upravi. Pri tem poudarjamo, da podpiramo upravičene zahteve delavcev za izvajanje kolektivne pogodbe. Ne moremo pa se strinjati z neenakopravnim obravnavanjem delavcev, zaposlenih v kovinski in elektroindustriji (in tudi ostalih gospodarskih panogah). Z visokimi obremenitvami podjetij in osebnih dohodkov delavcev se ustvarja podlaga, iz katere se črpajo med drugim tudi sredstva za OD delavcev, zaposlenih v državni upravi. Delavci, ki niso prejeli OD po dva ali tri mesece (npr. nekatera podjetja, ki so sklenila pogodbo s Skladom) ali katerih OD zaostajajo za kolektivno pogodbo po 30 in več odstotkov, ne morejo imeti razumevanja za kakršno koli povečevanje obremenjevanja. Zaradi navedenega **zahtevamo** *enako obravnavanje vseh zaposlenih in izplačilo zaostalih OD v podjetjih kovinske in elektroindustrije.*

Za uresničitev teh zahtev bomo uporabili vsa sredstva sindikalnega boja.

Albert Vodovnik,
predsednik Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije

Srečnega, veselga, pa trdga 1993!

Tudi to leto ste doživeli brez števila ponižanj, pljuvali so na vas, se norčevali iz vas, vam nabijali dajatve, vas goljufanje pri plačah ni dokončno dotolklo, nič ne skrbite:
v letu 1993 ne bo nič drugače!

Ne marajo vas v službi, prijatelji so vam obrnili hrbet, lastni otroci vam mečejo naprej, da niste ničesar dosegli v življenju, zaradi prisilnih abstinenc se znanci norčujejo iz vas, nič ne skrbite:
v letu 1993 zna biti še slabše!

Kot mnogi ste nasedli in šli na volitve, vaši favoriti niso bili izvoljeni, vaš sindikalni zaupnik je nezaupljiv, vaša stranka izgublja članstvo, firma je v razsulu, ne veste kaj vas čaka, nič ne skrbite:
v letu 1993 zna biti mnogo slabše!

Sami ste, frusrirani, nabiti z fobijami, s predali polnimi položnic, mučijo vas revma, čir na želodcu, neplačana dohodnina, artritis, gonoreja, mehki čankar, otroci, žena, sodelavci, nič ne skrbite:
v letu 1993 znajo zadeve kreniti veliko slabše!

Še malo pa boste opevali srečno 1992, ko vam vsaj nekako šlo, ko ste se prebili iz dneva v dan, ko se je dalo živeti vsaj iz rok v usta, ko ste nasedli o zgodbi o uspehu: da, v letu 1993 se bo stanje na celotni fronti poslabšalo!

Samo nič se preveč ne žrite, ohranite živce še za naslednja leta, ki ne bodo nič lažja, korita so prazna, nove svinje zelo lačne, za vas iz raje pa ne bodo ostale niti drobtinice, ne skrbite:
v letu 1993 vam gotovo ne bo šlo na boljše!

Samo nič ne nasedajte lažnim prerokom, nacističnim gobcačem, ki so se pojavili to leto, nič ne verjemite raznim sektam, astrologinjam, šlogaricam in mistikom, brez skrbi:

z vašo življenjsko potjo in usodo bo šlo v letu 1993 navzdol!

In vendar se ne dajte, naj vas dotolčejo, naj vas uničijo, naj propadete, brez skrbi:
leto 1992 je bilo za vas krasno!

Franjo F. Frankenstin

Poziv ZSSS za podporo

Svet Območnega sindikata Podravja se je v četrtek, 17. decembra sestal na izredni seji, da bi ocenil stanje v Mariboru glede izplačila plač za mesec november. Svet je na podlagi razprave in ocene sprejel te ugotovitve in sklepe:

UGOTOVITVE:

- *V decembru letos se že od začetka meseca vrsti nezadovoljstvo delavcev glede izplačila plač, izraženo s stavkami ali pogajanji v podjetjih, tako o roku izplačila kot tudi višini. V nekaterih podjetjih še vedno niso bile izplačane plače za mesec oktober.*
- *V Mariboru se največji problem izlačila plač pojavlja v podjetjih, ki so v lasti Sklada za razvoj RS. Zaradi negotovosti o izplačilu plač so za 21. 12. 1992 že napovedane stavke v Cevovodu (podjetje delavcem dolguje julijsko in avgustovsko plačo) in v Avtotapetništvu (nista izplačani plači za oktober in november). Tudi v Elektrokovini napovedujejo stavko, če plača ne bo izplačana najkasneje 23. 12. 1992.*
- *V industriji Maribora je septembrska neto plača znašala 28.399 SIT (ni novejšega podatka) in je pomenila le 89% slovenske povprečne plače v industriji. Veliko delavcev je na čakanju, v delavskih družinah je marsikje le še en zaposlen z brezposelnimi odraslimi otroki. V Mariboru je bilo oktobra slabih 13.000 brezposelnih, kar je skoraj 15% aktivnega prebivalstva in bistveno več kot v Sloveniji. Naraščanje nezaposlenosti je hitrejše kot v Sloveniji in se še kar nadaljuje.*
- *Zaradi praznikov zaposleni zahtevajo plače najkasneje do 24. 12. 1992 in niso pripravljeni na nobene zamike plačilnih dni po praznikih.*

SKLEPI:

1. Svet OSP je sklenil pozvati mariborsko in republiško oblast ter združenje slovenskih delodajalcev – GZS, naj bo v tem mesecu izplačana novembrska plača. Najavljene stavke in odločnost zaposlenih v industriji kažeta na odločenost zaposlenih, da si plače priborijo. Ker je zahteva delavcev realna in legitimna, pozivamo oblast in delodajalce, da storijo vse za izplačilo plače. Če razumevanja za zahtevo delavcev, ne bo, tudi ni možno pričakovati strpnosti delavcev. Prav tako bodo morali prevzeti odgovornost za morebitna nezadovoljstva tako oblast kot delodajalci.

2. Svet OSP poziva ZSSS, naj pri republiški oblasti aktivno podpre naše zahteve po izplačilu plače.

Metka Roksandić,
predsednica
Območnega sindikata Podravja

Čestitka

Društvo novinarjev Slovenije želi vsem svojim članicam in članom, bralkam in bralcem slovenskih časnikov in časopisov, poslušalkam in poslušalcem radija ter gledalkam in gledalcem televizije prijetne božične praznike in srečno, uspešno novo leto 1993. Namesto osebnih voščilnic bo DNS sredstva namenilo za pomoč žrtvam vojne v BiH.

Izvršilni odbor DNS
Marjan Sedmak

DE časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite

(061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

DE časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika:

Knjiga z napotki

KAKO POSTATI PODJETNIK in KAKO USPEŠNO POSLOVATI

Sonja Gavez, Viljenka Godina in Marina Letonja

iz zbirke ABC PODJETNIŠTVA Cena 890,00

Naročila pošljite na naslov:
ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4; Telefon 321-255, 110-033; Fax 311-956

DE časopis slovenskih delavcev • Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 116-163, 311-956, 313-942 • Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (sindikalni zaupnik), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Kažipot), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, telefaks 311-956 • Naročnina: 321-255 • Posamezna številka stane 95 tolarjev • Žiro račun: 50101-603146834 • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

DEMOS KOT USODA

Podoba novoizvoljenega slovenskega parlamenta kaže, da pravega zmagovalca teh volitev ni bilo. Napoved o nadaljnji fragmentaciji političnega prostora na Slovenskem se je izkazala za pravilno. Podobne napovedi so svoj čas dajali za razvoj strankarstva v bivši SFRJ dr. Stipe Šuvar (ki mu vsaj ne moremo odrekati tega, da je bil poznavalec možnega v jugo-politiki).

Skratka, vodilni komunistični politologi so lahko napovedali **»smeri razvoja«** tudi po svojem sestopu. Če bolje pogledamo slovenske volilne rezultate, lahko celo ugotovimo, da kakih pretresljivih nihanj niti ni bilo. Recimo, **Ruplovi** demokrati in **Pirnatovi** narodni demokrati bi zbrali skupaj skoraj toliko, kolikor je imela nekdanja Slovenska demokratična zveza skupaj. To pa pomeni, da je teža nekdanje SDZ bila predvsem zaradi njenega položaja in vpliva v Demosu, kjer si je znala izboriti vodilno vlogo, ne pa zaradi samega volilnega rezultata.

Tako gledanje pa pomeni, da preštevanje odstotkov pomeni zabavno matematično igrico. Pomeni pa tudi to, da v politiki štejejo tudi dejstva, ki se jih ne da enostavno stehtati.

Petinštiridesetletna vladavina komunizma se nam za nazaj že tako kaže. Celo jasna politična premoč po dobljeni vojni jim ni bila dovolj. Namesto za demokratično zmago so se komunisti odločili za prehod iz »ljudske demokracije« v »socializem«. Komunisti so namreč takoj po vojni do te mere obvladovali politični prostor, da bi ob šibki meščanski opoziciji pobrali jasno volilno zmago.

V Sloveniji je ta proces že tedaj šel dlje kot drugod, saj je OF vase vsrkala skoraj ves prostor možnega pluralizma. Odločitev za temeljno transformacijo družbe in za totalitarno obliko vladavine je torej bila zavestna, razlogi pa so bili predvsem doktrinarne narave. Da lahko na Balkanu ena stranka vlada tudi ob večstrankarskem sistemu, ne da bi jo pluralizem bistveno ogrozil, nam je pred vojno dokazal na Slovenskem **Korošec** z SLS. Če se komunisti niso za tak način odločili 1945. leta, pa so se zagotovo vrnili na ta model **Miloševićevi** »socialisti« po 1985. letu. Komunisti so uspeli zgraditi najmočnejši »politični stroj«, kar jih pozna balkanska zgodovina.

Po letu 1990 je večina vodilne komunistične elite svoje položaje obdržala. V Sloveniji je bila tedaj ključna izvolitev Kučana za predsednika predsedstva, na Hrvaškem je vodilni sloj večine »hrvaških« strank v bistvu sestavljen iz odstavljenih garnitur nekdanje ZKH, v Makedoniji so ohranili večino komunisti in markovićevski reformisti, v Srbiji sta »združeni« ZK in SZDL kot Socialistična partija Srbije (SPS) oblast obdržali neposredno in v volilni konfrontaciji z opozicijo, v Črni gori so se komunisti upali pojaviti celo s svojim imenom in zmagati. Le Bosna ima drugačno zgodbo, ki svari pred komunističnimi igricami sestopa in vrnitve na eni strani ter pred politično neodgovorno »opozicijo« na drugi.

Da je sprememba potrebna, je bilo pravzaprav najpoprej jasno prav med seboj skreganim komunistom. Le izpeljali so jo tako, da so razbili skupno državo! Da je v osnovi šlo za kontrolo nad domačim dvoriščem, nam kažejo datumi prestopov vojaško-obveščevalnih garnitur iz JLA v slovensko TO ali v Hrvaško vojsko. To je bila zadnja usluga, ki jim jo je izkazala razpadajoča država. Prav tako pa so ves proces demokratizacije nadzirale obstoječe politične (komunistične) elite. Zgodba o opoziciji je zgodba o represiji nad njo. In o tem, da je praktično ni bilo ali pa da je bila ekstremistična (ustaška, četniška...). Zaradi praznega prostora, ki ga je 45-letna totalitarna vladavina ustvarila, so opozicijske »fronte« izpred treh let nastajale predvsem s konverzijo (SDZ oz. Demos v Sloveniji, HDZ na Hrvaškem). Pozaba teh 45 let je še najizrazitejša na Hrvaškem, medtem ko **v Sloveniji na tej osnovi šele nastaja polarizacija, ki si jo je vladajoča elita pač vzela v zakup in meni, da jo bo obvladala.** Toda prav radikalna »detitoizacija« bi bila nujna za ozdravljenje političnega tkiva. Dovolj bo, da se spomnimo Golega otoka nekje pri začetkih in procesov iz 1975. leta (Blažič, Miklavčič, pa še drugi načrtovani...) nekje pri koncu. Prav 1975. leto je značilno, saj je bil tedaj helsinški proces šele pri začetkih in je rdeča perspektiva še jasno žarela; od tod tudi želja oblastnikov počistiti mizo enkrat in za vselej. Te teroristične narave Brozove diktature se ne da pozabiti ali odmisliti, razlogov za odpuščanje pa tudi ni.

Na osnovi zapisanega pa sledi, da je bil nastanek novega režima aprila-maja 1990 **(Pučnikov Demos in Peterletova vlada) nekaj povsem drugega od tistega, kar so nekateri vanj projecirali)** glej Viktor Blažič, Ko se poleže prah, Slovenec, 19. 12. 1992). Tisto, kar naj bi po Blažiču bila »edino delujoča in odločitev sposobna alternativa« oziroma »edina moč, ki se je postavila nasproti nekdanji totalitarni ostalini«, oziroma »že vzpostavljena alternativa«, je bilo dejansko **samo prestavitev težiščne točke.** Politično razsulo, kjer 20 % daje mandat, samo 10 % pa je že dober rezultat, kaže, da je ta alternativa samo izsanjana. Kombinacija LDS-SKD, kakršno zagovarjajo strategi LDS (Školč) oziroma kombinacija LDS-SKD-SDSS, kakršno je na predvolilni televizijski strankarski konfrontaciji nakazal Lojze Peterle (»volil bi za Sirca, koalicijski partner je Pučnik«), je **v osnovi** ista, kakršna se je obetala po volitvah '90. Tedaj je bila že skoraj skuhana koalicija LDS-DEMOS, podrli pa so jo Ruplovci iz SDZ, ker so hoteli prav vse ključne položaje po starem ljudskofrontnem principu. Brez Rupla utegne uspeti ista formula! **Čeprav je volilno telo glasovalo »levo« (če »revanšistično« seštejem vse glasove nekdanjih partijskih frakcij), utegnemo dobiti »desno« kombinacijo,** s tem da se težišče prevesi iz SDZ-ja k »mladincem«. Ker pa je vso to alternativo oblikoval in dopuščal še stari režim, pa naj je šlo za SZDL (SDZ) ali ZSMS, potem je jasno, da tisti, ki alternativo tako vzpostavi, lahko isto tudi pregnete.

Demos in podobne kombinacije na črti sporazuma LDS-SKD so naša usoda zato, ker »postkomunizem« ni opravil in tudi ni mogel opraviti družbene transformacije, ampak je v srži nadaljevanje »starega«.

Mladen A. Švarc

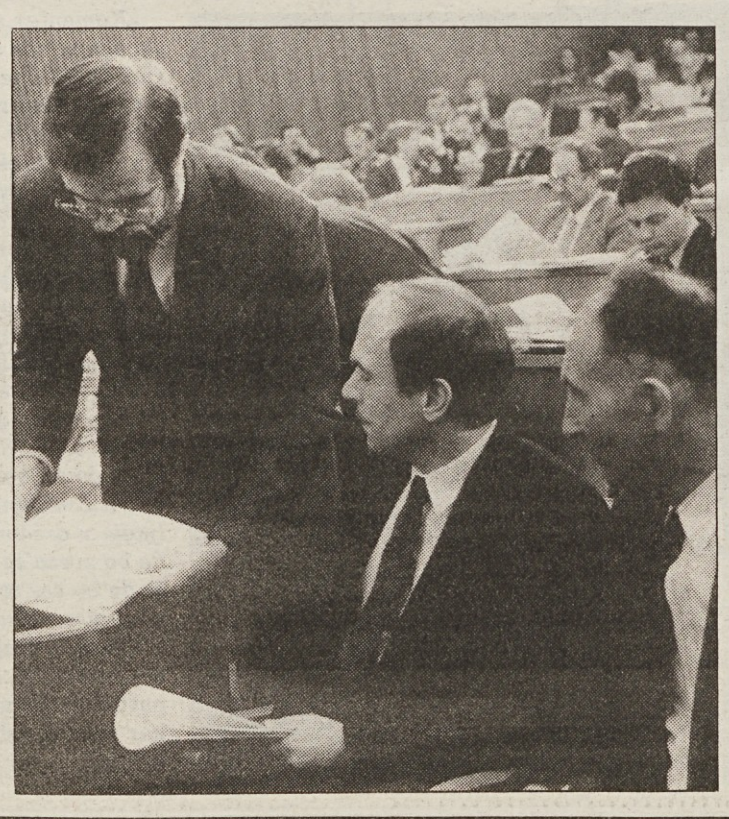

novoletna arena

Letu, ki odhaja, še posebej, če je bilo takšno kot letošnje, seveda ni težko obrniti palca navzdol. Saj ne, da v njem ni bilo svetlih dogodkov. Poželi smo predvsem mednarodno priznanje in sprejem v Združene narode, so pa nekateri takrat točili solze jeze, ker ob Vzhodni reki ni govoril, denimo, *Peterle* namesto *Kučana*. Hitro za tem je padla iz ostankov DEMOS-a luknjavo podpirana vlada, in zopet so za Peterletom nekateri točili enako jezne solze.

Drnovšek je uspel prepoloviti *Peterletovo* inflacijo in skoraj podvojiti devizne rezerve, nabral pa si je še več nezaposlenih in še večjo jezo zaposlenih in seveda sindikatov. Industrija mu je še vedno uhajala navzdol, realne plače tudi,

Imeli smo lepo število afer

nekaj pa jih je še dolžan na vse strani.

Leto je imelo tudi kar lepo število afer, ki pa so bile vse skupaj določene vrste dim, saj niso odnesle nobenega ministra, čeprav so jih prav oni proizvajali, premier pa si tudi ni upal nobenega napoditi. Še več, čeprav so bili njegovi podrejeni do vratu v usmrajeni mlaki, je ves čas modro molčal, kot da se vse skupaj dogaja za luno, ne pa pred njegovim pragom.

To leto smo se začeli uspešno kregati tudi z nekaterimi sosedi. Z Italijani zaradi Osima, z Avstrijci zato, ker smo bojda postali zopet komunisti, s Hrvati pa o vsem poprek. Z Madžari pa je tako bilo že prej in bo tudi poslej vedno vse v redu. Ker naš zunanji minister hvala Bogu ne zna madžarsko, ga ne morejo razumeti, pa če se znebi še tako debele in okrogle.

To gospodovo leto nam je prineslo tudi kakšnih sto tisoč beguncev in kakšnih sto petdeset tisoč novih državljanov. In skupaj z njimi še *Jelinčičeve nacionaliste*. Saj res, letos smo imeli tudi volitve, po katerih pa nismo nič pametnejši kot prej. Nekaj napetežav smo sicer napodili iz parlamenta, če pa smo vanj poslali nove, bomo še videli. Volitve gor, volitve dol, v parlamentu bomo imeli še naprej brezplodno kregarijo in spotikanja vseh vrst, saj se počasi, a gotovo pogrezamo v desno-levo močvirje, demokrati, ki so hoteli to preprečiti, pa so jih dobili okrog ušes. K sreči smo znova dobili *Kučana*, da bo leve in desne vsaj nekdo vlekel na skupni breg. Saj je še vedno bolje, da se pretepajo na suhem kot pa v vodi, kjer se ne vidijo nizki udarci.

Summa summarum: ob koncu letošnjega leta smo duhovno in materialno revnejši kot pred letom dni.

Novemu letu gre kajpak praviloma palec gor. Saj je vendar jasno, kaj bomo kričali in šepetali v Silvestrovi noči: vse najboljše, pa vse najlepše, da bi se

Postali bomo delničarji

vse želje izpolnile in podobne zveličavne reči. In ker so silvestrske želje svete in iskrene, bomo v novem letu najprej dobili najboljšo in najlepšo vlado, ki nam bo izpolnila vse naše skrite želje. Armada nezaposlenih bo postala še številnejša, kar je najlepše darilo za vsako armado. Davke nam bodo prihodnje leto mnogo strožje pobirali, in ker znamo pri nas davke pobirati samo tam, kjer to lahko naredijo knjigovodje, ne pa izurjeni financarji, bodo molzna krava še naprej delavci in upokojenci.

Toda kljub temu moramo držati palec navzgor. Zaradi upanja, da bo res, kar napovedujejo posvečeni: konec padanja proizvodnje, več dela in tudi boljše realne plače. Prišli naj bi namreč slednjič do tiste točke, od katere navzdol ni več mogoče, in zato začenja iti navzgor.

Postali bomo tudi masovni delničarji. Koliko bodo vredni ti privatizacijski papirji, je seveda posebna pesem, zato o njih samo mimogrede. Četudi si z njihovo pomočjo zaenkrat ne bomo polnili želodcev, jih bo največja oslarija prodajati tistim, ki jih bodo hoteli kupovati. To bi bila največja neumnost in lumparija stoletja, saj bi se čez noč nakotil potencialni kapitalistični razred, ki bo na delavce brez delnic pljuval kot na manjvredno delovno silo.

O prihodnjem letu se nam ni treba sprenevedati, čeprav mu držimo palec gor. To bo še vedno leto bolj suhih krav, med katerimi bo morda še kakšna crknila, nasploh pa bi se jim rebra morala počasi začeti skrivati in tudi kakšno kapljo mleka bodo dale od sebe. V parlamentu bo nekaj več pametnih in manj tistih kričačev, ki so tako zelo skrbeli zase, da so na volitvah dobili brco v zadnjo plat. Delavstvu bo kljub napovedim na bolje še trda predla in bo zato sindikate potrebovalo še bolj kot doslej. Veliko je še v tej državi zavaljenih trotov, ki se redijo ob državnih, bančnih in podobnih jaslih ter požirajo zaslužek delavstva in dobičke kapitala, kakršne barve in baže je že, in jih bo slednjič treba izbezati na plano.

Eno je gotovo: dokler ne bomo znali nagnati falotov in nesposobnih, nam novo leto ne bo boljše od prejšnjega.

Boža Gloda

DELAVSKA STRANKA JE ZA ZDRUŽITEV

Čas volitev je mimo in Združena lista je lahko z rezultati volitev več kot zadovoljna, je bila nesporna ugotovitev članov predsedstva Delavske stranke Slovenije na njegovi seji prejšnji teden. Delavski stranki je tako uspelo, da si je z več kandidati izborila vsaj eno mesto v parlamentu in s tem odprla možnost za avtentičen glas delavke in delavca v njem. Koliko bo ta glas močan, pa je seveda odvisno od moči glasov strank celotne Združene liste. Ugibati, kaj bi lahko prinesel sleherni stranki na tej listi samostojen nastop na volitvah, bi bilo Sizifovo delo, saj volitve majhnim, ki so hamletovsko razmišljali o možnih volilnih koalicijah, niso bile posebej naklonjene, mačehovsko pa so opravile tudi s tistimi, ki so menile, da so za slovensko samostojnost in državnost še posebej zaslužne.

Predsedstvo Delavske stranke je zato ocenilo, da je treba še naprej krepiti položaj Združene liste in s tem celotne levosredinske socialdemokracije na Slovenskem. To pa seveda pomeni postopno združitev strank Združene liste na podlagi že podpisanega sporazuma, ki je predvidel to možnost na podlagi skupnega uspeha liste na volitvah, v novo, skupno stranko, na načelih prostovoljnosti in enakopravnosti, na katerih je bila oblikovana že predvolilna koalicija. Načelo prostovoljnosti in enakopravnosti, za katerega lahko trdimo, da je bilo v dosedanjem procesu združevanja in sodelovanja strank dosledno spoštovano, ostaja temeljno vodilo tudi pri odpiranju strank Združene liste do povezovanja z vsemi parlamentarnimi in izvenparlamentarnimi strankami tudi v prihodnje, tako s Socialdemokratsko stranko, Socialistično stranko, Stranko krščanskih socialistov in drugimi levosredinskimi strankami, ki bi izrazile kakršnokoli pripravljenost za sodelovanje, povezovanje ali združevanje. Stranke ostajajo odprte tudi za vključevanje neodvisnih kandidatov in poslancev, če se ti tako odločijo, pa tudi za njihovo povezovanje v delo poslanskega kluba strank Združene liste.

Delavska stranka je tako dala zeleno luč za začetek priprav projekta za oblikovanje nove stranke, katerega rešitve bo v vseh njegovih pomembnih fazah preverjala med svojim članstvom, tako kot tudi druge stranke Združene liste. Delavska stranka je namreč v neusmiljenem predvolilnem boju utrdila svoje spoznanje, da je združena močnejša. Porodila se je iz socialno brezupnega slovenskega delavstva. Strah delavk in delavcev za svoj ekonomski obstoj in socialno varnost je tudi sedaj več kot upravičen, saj so mnogi med njimi, ki bi lahko pripovedovali, kako preživeti na robu lakote, kakšna je cena ponižnosti na delovnem mestu, kakšna za krivice, za katere ni pravice na sodiščih, ker teh preprosto ni. Dobro pa se zavedajo tudi, kakšna bo odvisnost od države, če leta ne bo socialna, kakšna od kapitala, če ne bodo imeli možnosti soupravljati na podlagi kapitala (dela), ki so ga sami ustvarili, kakšna morda celo odvisnost od pridobitniško naravnanega tujca ali domačega privatizerja brez razvitega socialnega čuta.

Prihodnost vidi delavstvo zato predvsem v socialno naravnanem tržnem gospodarstvu, ki bo priznalo pravično plačilo za dobro delo, za znanje in ustvarjalnost, ki bo varovano s socialnim paktom, v socialni državi, ki bo znala pravično porazdeliti bremena med vse svoje državljane in ki bo pripravljena zagotoviti dostojno preživetje, zdravstveno varstvo in brezplačno osnovno šolstvo vsem svojim državljanom. Zato je še kako pomembna sestava nove vladne koalicije in razmerja sil v njej. Združeni pa bodo delavke in delavci močnejši tudi v parlamentu, kar je ne nazadnje tudi garancija pred socialnimi nemiri, ki bi jih utegnila sprožiti možnost desnosredinske vladne koalicije in ki bi utegnili biti v skrajni posledici celo nevarnejši kot skrajna desnica na Slovenskem.

Branka Preželj

Novoletni intervju — DUŠAN SEMOLIČ

DRAGI MOJI, SAJ TO NI RES

To je bil pač vzdih, ki je pozdravil ekipo DE, ko je po treh urah čakanja na intervju vstopila v prostore Dušana Semoliča, predsednika Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Kaj je s tem mislil? Vrag bi vedel – novinar pa vprašal. Če bi seveda že lep čas ne poznal Dušana Semoliča, poslanca do nedolgo tega, predsednika svobodnih sindikatov še, politika pa menda vedno. In zakaj bi politika vpraševal tisto, kar veš, da ne bo nikoli odgovoril?

Zato, ker je to poklic! Preden pa smo prišli do poklicnega dela, nas je vendarle še čakalo dobre pol ure posedanja in neprostovoljnega prisluškovanja.

Recimo (kljub pozni popoldanski uri) **klicem iz Velane.** Čuden uvod v intervju, a se zgodi – **Jože Praprotnik** svojo žalostno usodo po krivem obsojenega na »čakanje na delo« opisuje že najmanj v treh, štirih številkah DE. Marsikatero bridko je napisal prej o predsednici svojega sindikata (svobodnega) kot o direktorju: uganite, kdo je popoldne gnjavil **Dušana Semoliča?** Namesto da bi v DE napisal vsaj vrstico.

V drugem delu »prisluškovanja« je Dušan Semolič po telefonu govoril z **Rajkom Lesjakom.** V bolnišnici je, pa sta po telefonu izmenjala informacije.

Zato se tudi DE pridružuje željam po okrevanju in Rajku Lesjaku želi predvsem zdravo 1993!

Da bi res ne dajalo vtisa, da smo družba tajnih služb in prisluškovalcev, le še ena poluradna:

Rajka Lesjaka so očitno zanimali zadnji podatki o koalicijah. Kaj je vprašal, ne vemo. Lahko pa posredujemo Semoličev rahlo spremenjen (avtoriziran) odgovor:

»Levosredinska koalicija pod grobim liberalizmom je isto sranje kot desna, dokler bodo hodili po delavcih in jih metali na cesto!«

Šele tu se začne uradno vprašanje: Zakaj smo Vas kljub dogovoru čakali toliko časa?

»Imeli smo res pomemben posvet. Sindikati smo dobili predlog gospodarske zbornice, za katerega bi si skoraj upal staviti, da za njim tako ali drugače stoji vlada.

Namiguje, da letos ni moč sprejeti sprememb kolektivnih pogodb, torej naj veljajo do konca marca 1993, a z zanimivim dodatkom: do konca marca 93 naj bi se plače NE dvigovale!!!«

Socialni pakt?

»No, to bi bil res čuden pakt. Za sindikat je namreč hudo kritična točka, če bi sprejeli zaustavljene plače, ne pa tudi cene, inflacijo... Na kratko, sami bi si nataknili zanko za vrat.

Vlada, ta ali ona, bo normalno morala narediti nekaj nepriljubljenih potez in mi naj bi jih blagoslovili kar tako, na pamet?!«

Velike besede, velike poteze – vi pa ste vsak dan med ljudmi. Tudi oni govore o paktu, pogodbi, vladi, pogajanjih?

»Res sem veliko med ljudmi in žal praviloma tam, kjer je naše članstvo v najtežjem položaju, kjer je delavcem najhuje. Ne uporabljam rad pretežkih, skoraj že patetičnih besed. A že umirjene so grozljive. Socialne razmere so travmatične, ljudje doživljajo drame, socialne razlike rastejo v nepojmljive razsežnosti...

Za vse to je obup blag izraz, česa pa so ljudje zmožni v obupu in iz njega, menda ni potrebno razpredati. Obup lahko rodi grozne, nepredvidljive stvari. Sindikati, organiziranost, vse to bi izgubilo pomen.«

Leto je okoli, je to svoje vrste bilanca?

»Morda res. Prav v zadnjem letu so se stvari, o katerih govorimo, hudo zaostrile. Strah za delovno mesto je môra širokih, še nepredvidljivih razsežnosti. To je že problem za psihiatre, ne le za ekonomiste in sociologe, kaj šele zgolj za sindikate! Gre za ustrahovane množice, za ljudi, ki se boje povedati pošteno besedo. To so travmatične stvari, ki imajo lahko grozljive posledice iz roda v rod.

Socialna varnost je tako ali tako na psu. Ruši jo še država, oziroma zakonodajalec s katastrofalnim »zdravstvenim« zakonom in kar je njemu podobnih.«

Zakoni, pravna država?

»Pravna varnost, to je izraz le še za posmeh! Sramota! Slovenija, mlada, demokratična, evropska in ne vem kakšna država še, je tem osnovnim vrednotam le še v posmeh. Kaj pa sta danes nesreči za slovenskega človeka, če pustimo ob strani samomore, kriminal, brezperspektivnost...

- *prvič, nesreča, ko izgubiš delo,*
- *drugič, nesreča, ko zboliš...«*

Vse to, pa mladina, šolanje in še kaj ob tej silni sindikalni moči?

»Toliko stvari je šlo v tako kratkem času po zlu in svobodni sindikati smo res veliko storili proti temu. Še tak zlonamernež ne bi mogel trditi, da bi brez naših aktivnosti ne bilo še veliko slabše!

Mar ni vse naše prizadevanje od parlamenta do sodišč, stavk in končno do ulice le komu vlilo vsaj malce svetega strahu?! Vsak sindikalist zlahka dokaže, da bi brez nas še bolj tacali po članstvu. Obratno nihče, niti v sanjah!

Poglejte le zdaj že bivši parlament. Saj tam je bila včasih delavcem tako nenaklonjena klima, da si se naježil. In prav sindikalni prijemi so jo ublažili. Recimo, da smo enostavno znali in zmogli strezniti opiteže z najslabšim vinom.«

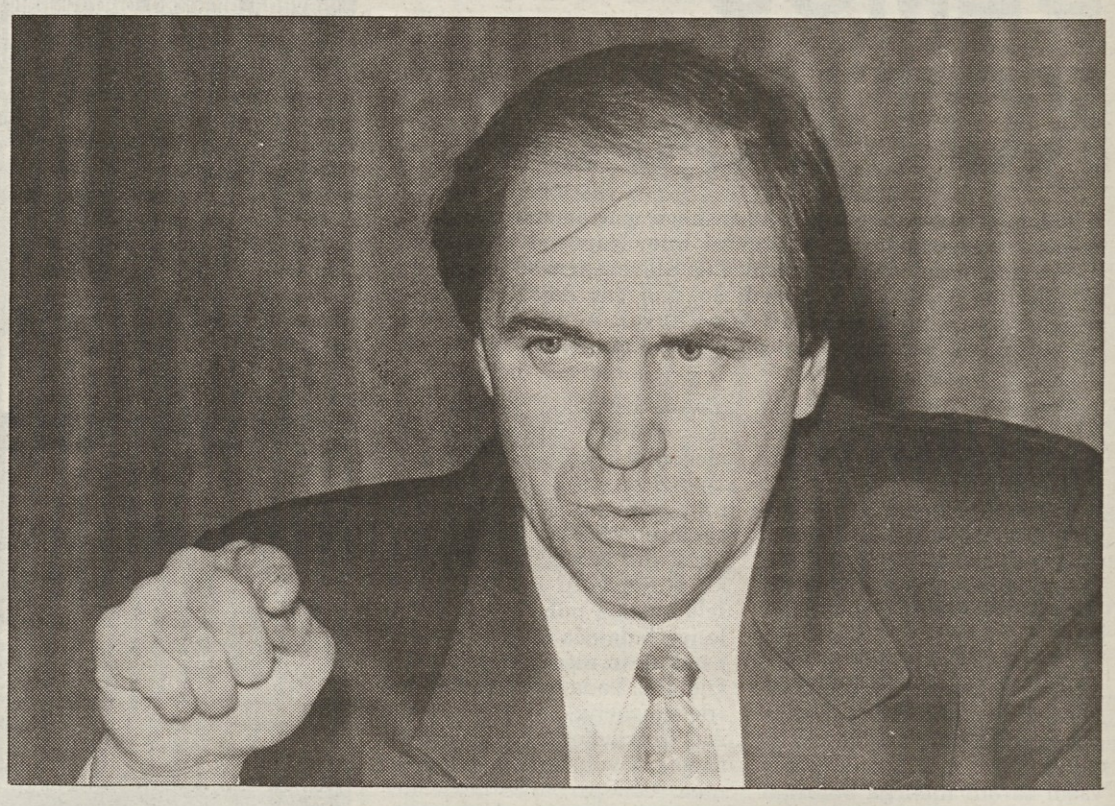

Le en primer? Lastninski zakon? Kaj drugega?

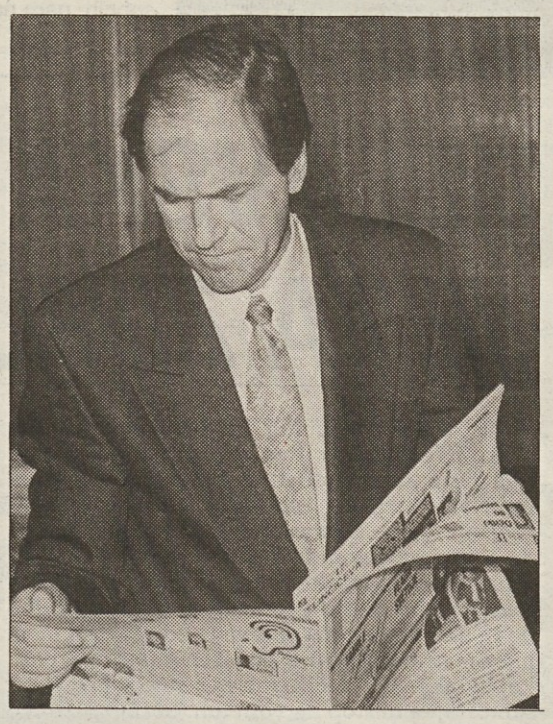

»Težko je to dokazovati s konkretnimi primeri, res je šlo pogosto za vzdušje – delavstvu tako nenaklonjeno, da bi bile brez nas možne neverjetne norosti!«

Ste zadovoljni (kot prvi slovenski sindikalist) z vlogo blažilca?

»Na to ne morem odgovoriti z eno besedo. Sem pa zadovoljen z vlogo, ki so jo odigrali svobodni sindikati. Toliko sem namreč bil ‚zraven', da vem, koliko slabše bi bilo brez sindikatov.

Naj omenim le dva naša temeljna pristopa, ki sta se pokazala pri zakonu o zdravstvenem zavarovanju. Res le za primer:

- *Prav svobodni sindikati smo se takoj zavedali, kakšna katastrofa je tak zakon. Vse smo storili, da bi nas ne udaril.*
- *Toda zakon je bil sprejet in ker živimo (hočemo živeti) v pravni državi, ga moramo pač sprejeti.*

In hkrati storiti vse, da čimbolj omilimo njegove hude posledice. Saj še danes nihče noče vedeti, kako je prav ta zakon znižal že tako nesprejemljivo bedne meje socialne varnosti. Da o pravni res več ne ponavljam, saj je človeka preveč sram!«

In kako ta vaša, pravzaprav kompromisna taktika deluje?

»Spet le za primer zakon o zdravstvenem zavarovanju: čeprav smo bili proti, smo svobodni sindikati izborili največje možne ugodnosti. Za vse, ne le za naše člane. In prav zdaj vidimo, da naše članstvo še narašča. Dovolj zgovorno, mar ne?! Ljudje naše akcije ocenjujejo pač pragmatično.«

Hm, takšna pragmatična ocena skorajda terja določeno mero radikalnosti?

»Seveda, a ne več ne manj, kot jo terja članstvo.«

Pravzaprav sila sporna teza za prvega moža prvih sindikatov v razmerah, ki jih opisujete za tako dramatične?

»Tu gre za posluh do zahtev članstva, do ocene javnega mnenja, konkretnega okolja... Osebno še nisem padel v klešče dileme, ali prisluhniti članstvu, njihovim interesom ali stvar radikalizirati do mere, da sicer postaneš vojskovodja, a brez vojske.«

Zanimiva teorija, celo privlačna, toda v tako kriznih časih, ob takšnem navzkrižju interesov – VAM RES ŠE NIHČE, NIKJER, NIKOLI NI POOČITAL, DA BI MORALI KOT VODJA VČASIH STOPITI KORAK NAPREJ, DA BI BIL Z MALCE VEČ VAŠE OSEBNE OSTRINE USPEH TE ALI ONE SINDIKALNE AKCIJE VEČJI?

»NE!«

Volitve so že zgodovina, medstrankarski odnosi in koalicije še ne. Pred nekaj dnevi smo slišali zanimivo razglabljanje Bogomirja Kovača na TV omizju. Če bi bil Drnovšek moder, bi sklepal zgolj leve zveze, ker bi lahko dobil in obvladal sindikate?

»Komentar ste slišali že v uvodnem ‚prisluškovanju'. Za svobodne sindikate je edino merilo te ali one stranke, koliko se zavzema za interese članstva. Levo-desno igranje za ZSSS nima pomena. Če ste spremljali predvolilne nastope strank, tudi najbolj desnih, vas je to gotovo prej spomnilo na sindikalni sestanek kot na kaj drugega. Na te obljube bomo VSE stranke spominjali še naprej – in jih VSE vabili k sodelovanju za interese naših članov. Ker verjamemo, da je to v interesu prav vseh državljanov Slovenije.«

Boste leta 1993 še predsednik ZSSS?

»Letos še, ker se leto izteka. Da bi napovedal za celo leto naprej, so časi preveč negotovi in odnosi v ZSSS predemokratični. Verjamem pa, da bodo svobodni sindikati obdržali sodelujoč, a kritičen odnos do parlamenta, da bodo naši ljudje v državnem svetu opravičili poslanstvo, da bo zveza še močnejša v korist svojih članov in da bo vse to vplivalo tudi na vlado, da bi se ne igrala s skupno usodo.«

Upam in verjamem, saj bi vse to omililo novo nevarnost, ki se je pa resnično bojim – brez naštetega namreč novi lastniki ne bodo tisto, kar smo si od lastnikov in lastnine vsi tako obetali.

Ciril Brajer

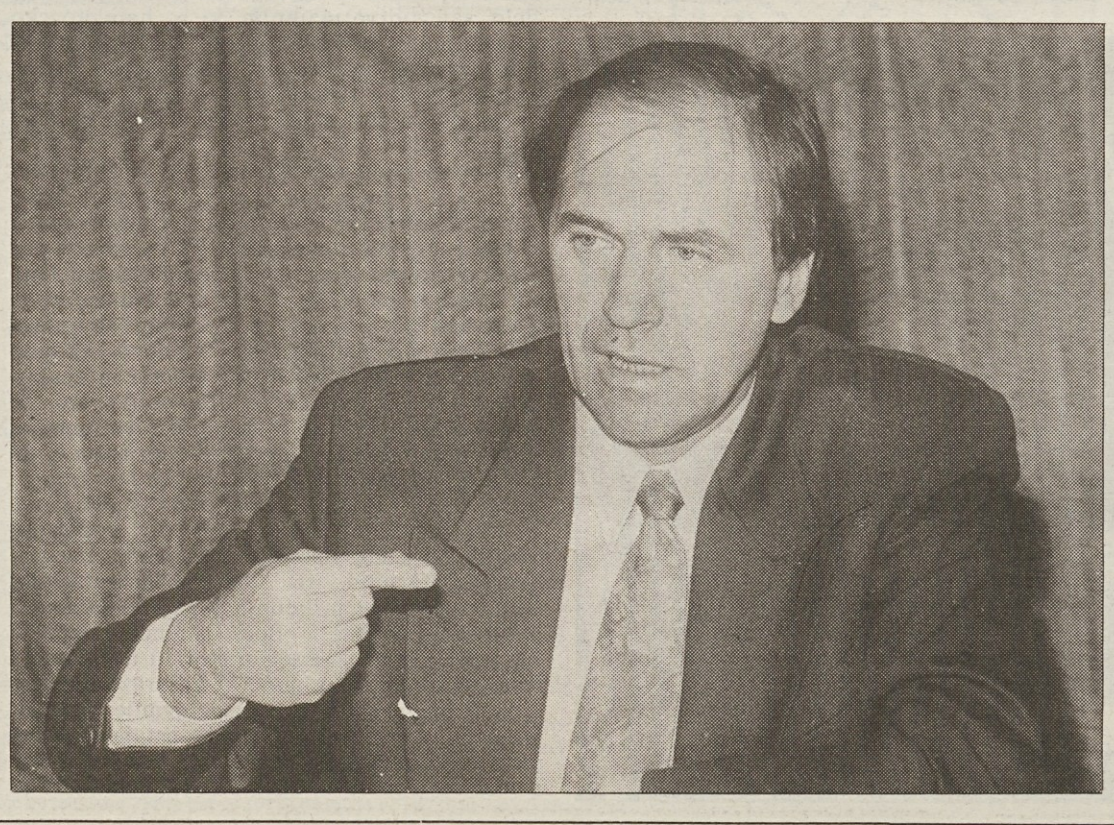

Piše: Franček Kavčič

SINDIKALNI PLURALIZEM NI IN NE BO ZAŽIVEL

Najpogostejša stalnica rubrike Sedem dni v sindikatih in Sindikalnega poročevalca so bile stavke in druge oblike boja delavcev za plače in druge pravice. Ob veliki opozorilni stavki 18. marca je odgovorni urednik zapisal, da je sindikate k stavki prisilila vlada ***Lojzeta Peterleta.*** *Osrednje poročilo s stavke smo naslovili »Trčila sta dva svetova«. Šlo je za soočenje svobodnih sindikatov kot največje delavske organizacije (pridružili so se tudi nekateri neodvisni sindikati) in oblasti, ki se je takrat igrala s ponudbo socialnega pakta. S to listino je hotela v zameno za nižje plače delavcev in razveljavitev sistema kolektivnih pogodb kupiti socialni mir, vendar zanj ni bila pripravljena plačati prav ničesar.*

Svobodni sindikati so ocenili, da je stavka uspela, ker je zajela večino delavstva in dokazala njihovo akcijsko moč. Opazili pa so, da delavci v firmah, kjer je bilo dela dovolj, niso pokazali navdušenja za stavko in so stavkajočim izrazili le moralno podporo. V stavki so se »izkazali« tudi trgovci, saj so kupcem postregli z rdečimi nageljčki v gumbnicah. Prav zato se moramo spomniti pomenljivega naslova sestavka ***Rajka Lesjaka*** *»Po stavki stavke«, ki v bistvu kaže, da je konkretne cilje mogoče dosegati le s konkretnim bojem.*

V tem letu smo imeli več stavk, ki bodo še dolgo predmet zanimanja politikov in raziskovalcev. Ne mislimo le na najnovejšo stavko v ***TAM-u,*** *kjer je večinski sindikat tako kot pred leti na Ravnah dopustil, da iniciativo prevzame manjšinska organizacija, ki je stavko izkoristila zlasti za novačenje članstva. Gre tudi za stavko v* ***Emu,*** *kjer je ogorčena delavka vpričo novinarja fizično obračunala s takratnim direktorjem* ***Jožetom Gubenškom,*** *ki je danes namestnik ministra za industrijo vlade R Slovenije. V stavkah je največkrat omenjen SKEI in njegove sindikalne organizacije v podjetjih. Republiški odbor pa kljub številnim napovedim nikoli ni izvedel splošne stavke. Izvedli pa so jo energetiki, ki so se po protestih javnosti poučili, da nedolžni ne smejo trpeti posledic njihovih sporov z delodajalci, ki jih pooseblja energetsko ministrstvo. Grožnje s stavko so ta mesec ponovili tudi različni državni uslužbenci. Ker so uspeli, bodo po njihovi poti nadaljevali ne le šolniki, temveč tudi delavci drugih podržavljenih podjetij in zavodov. Kljub vsem tem uspehom pa menimo, da navdušenje za stavke med delavci kopni.* ***Namesto sindikalno organiziranih stavk in protestov pred skupščino pa lahko že v bližnji prihodnosti pričakujemo delavske proteste v industrijskih središčih in le-ti bodo verjetno prerasli v širše nemire.***

V DE smo objavili pogovor ***Franceta Tomšiča,*** *predsednika KNSS – Neodvisnost z bavarskimi sindikalisti. Dejal je, da je »prehajanje« preblag, »prebeg« pa pretrd izraz za ravnanje članstva, ki išče v novem sindikatu garancijo za svojo socialno varnost. Omeniti moramo tudi tezo o prednosti sindikalnega pluralizma pred monizmom, s katero je Neodvisnost utemeljevala svoj nastanek, razvoj in obstoj. Članki v DE dokazujejo, da je oblast izkoristila posledice sindikalnega pluralizma, ki se kažejo v razdrobljenosti sindikalne akcije. Dokler je* ***Lojze Peterle*** *vladal pod okriljem Demosa, je svobodne sindikate kar ignoriral, saj je cilje njegove vlade nenehno propagirala kar konkurenčna Neodvisnost. To, kar je dosegel Peterle, je izkoristil njegov naslednik, saj tudi njegova vlada ni popravila odnosov do sindikatov in delavstva.*

Eden od sindikalnih šefov je dejal, da mora pluralizem dozoreti, drugi pa ga je dopolnil z mnenjem, da v Sloveniji nikoli več ne bomo imeli le enega sindikata. Zdi se, da to slednje mislijo večji in manjši šefi različnih premalo uspešnih sindikatov. To v glavah zakoreninjeno mnenje pa ni utemeljeno z interesi in potrebami članstva. Kot dokaz lahko navedemo le vedno bolj brezpraven položaj delavcev v odnosu do kapitala in tistih, ki ga upravljajo v imenu družbe ali kar zase. Ne nazadnje nas k isti ugotovitvi vodi tudi druga velika protestna akcija svobodnih sindikatov, namenjena zaščiti delavcev kot edinih lastnikov tovarn in družbenega premoženja. Po izredni konferenci svobodnih sindikatov smo zapisali, da so sindikalisti sklenili obroč okoli skupščine. Danes ugotavljamo, da tudi ta akcija ni zadoščala za sprejetje zakona, ki bi delavcem dal vsaj polovico družbenega premoženja in ki bi uzakonil listine za manj izplačane OD. ***Te listine so dobile pravno veljavo z 62. členom panožne kolektivne pogodbe za kovinsko industrijo pred poldrugim letom in kljub temu bodo sindikati nekaterih podjetij morali pravico delavcev do teh listin iztožiti na sodiščih.***

V DE smo se postavili na stran delavcev novomeške Adrie Caravan in pritrdili njihovemu mnenju, da so edini delničarji in da njihova tovarna in blagovna znamka ne sme pripasti Francozom. Boj z direktorjem ***Marjanom Anžurjem*** *je trajal več mesecev. Nazadnje je sporni direktor moral oditi, kasneje pa je postal direktor mariborske Metalne. Kljub temu, da je Adria ostala slovenska in novomeška, pa delavci te dni gladovno stavkajo za plače in pravico do dela. Krasmetal iz Sežane je primer neutemeljenega stečaja, kjer je stečajni upravitelj, potem ko je izplačal vse upnike, novo tovarno pravzaprav podaril koprski banki. Ta pa zdaj delavcem firme, ki je nastala na pogoriščih, posoja proizvodne prostore in opremo.*

V DE smo objavili tudi mnenje ***Ivana Žužka,*** *sodnika sodišča združenega dela, češ da je slabša pravna varnost delavcev posledica neodločnosti in nepovezanosti sindikatov. Zapisal je tudi, da se v delovnih sporih sindikalni voditelji prevečkrat postavljajo na stran direktorjev. To mnenje kaže, da svobodni sindikati še vedno niso opravili kadrovske prenove. Na svojih mestih ostajajo tudi tisti sindikalisti, ki ne zmorejo svojega dela in zanj tudi nimajo potrebnih znanj. Zastal je tudi program sindikalnega izobraževanja. Naš sodelavec in avtor programa Doro Hvalica je v DE zapisal* ***misel o samomoru organizacije, če ne poskrbi za strokovno usposabljanje in če dopušča, da kadrovska politika poteka po načelih iz polpretekle zgodovine.***

Svobodni sindikati so v letošnjem letu doživeli tudi več preobratov v odnosu do oblasti. ***Po dveletni kritiki vlade in njenih ministrov so začeli ugotavljati, da je treba kritiko preusmeriti na parlament,*** *saj ni ustvaril zakonskih možnosti za reševanje tegob zaposlenih na evropski ravni. V tem kontekstu je nastalo tudi pogosto uporabljeno geslo »Bolje v parlamentu kot pred njegovimi pročelji«. Svobodni sindikati so imeli v družbeno-političnem zboru svojega predsednika, ki je besedo za delavce postavljal ne le v obdobju vladanja* ***Lojzeta Peterleta,*** *ampak tudi potem, ko so njegovi socialisti prevzeli ministrska mesta v vladi* ***Janeza Drnovška.***

To geslo je verjetni vzrok, da se je dve desetini sindikalnih funkcionarjev na listah različnih strank, zlasti združene liste, spustilo v predvolilni boj. Rezultati volitev kažejo, ***da sindikalisti niso poznali razpoloženja članstva, ki jim je z glasovanjem verjetno povedalo, da grda politika zanje ni prava stvar.*** *Ne nazadnje se zaposleni spominjajo tudi časov, ko so bivši sindikati kot del politične ureditve pravzaprav onemogočali udejanjanje njihovih interesov.*

DE je vsa ta dogajanja spremljala in bila tudi njihov aktivni dejavnik. Ko smo pretekli mesec praznovali 50-letnico, smo zapisali, da smo bili vedno na pravi strani, torej na strani delavcev in v boju za njihove pravice. Ob novem letu pa lahko kljub temu zapišemo željo, da bi DE delavcem tudi dejansko pomagal. Za dosego tega cilja pa ni dovolj propagirati cilje sindikalne politike in razgaljati vsebine delavskih bojev. Mislim, da je treba delavstvo in članstvo tudi združevati; in zato je lahko leto 1993 tudi prelomno. Tako mislim tudi zato, ker se je članstvo v teh treh letih lahko prepričalo, da sedanja razdrobljenost ni adut v njegovih rokah.

SINDIKAT TEKSTILNE IN USNJARSKO-PREDELOVALNE INDUSTRIJE SLOVENIJE

V novem letu vam želimo obilo zdravja, sreče in delovnih uspehov

SINDIKAT DELAVCEV TRGOVINE SLOVENIJE

želi vsem svojim članom
srečno in uspešno novo leto

SINDIKAT ZDRAVSTVA IN SOCIALNEGA SKRBSTVA SLOVENIJE

Članom sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije in vsem zaposlenim želimo vesele božične in novoletne praznike ter zdravo in uspešno leto 1993

Republiški odbor

Kakšna vlada?

Piše: Jože Smole

Pri prebiranju kombinacij o možnih koalicijah dobi človek slab občutek, kot da gre za kupčkanje z ministrskimi stolčki. Osnovni razlog je pač ta, da so trenutno precej zapostavljene programske zasnove nove vlade. Prav te pa bi morale biti v ospredju, saj se samo z jasnim programom lahko ustvarjajo uspešne koalicije.

Vsekakor je pomembno, ali bo nova koalicijska vlada na čelu z Drnovškom imela zagotovljeno solidno večino v parlamentu. Še pomembneje pa je, kakšna bo dejanska politika vlade. Menim, da je enakopravna in aktivna udeležba predstavnikov Združene liste, zlasti Delavske stranke, bistvenega pomena za zagotovitev napredne naravnanosti vlade.

Pred nami je obdobje, ki bo zahtevalo globoke reforme in učinkovito ukrepanje. Od narave ukrepov pa bo odvisno, ali bomo šli na bolje ali na slabše.

Popolna sprostitev tržnih zakonitosti in preoblikovanje dosedanje družbene lastnine se nikakor ne bi smela izvajati na račun delavcev in v smeri klasičnega kapitalističnega sistema izkoriščanja. *Prepričan sem, da bodo člani vlade iz vrst Združene liste odločno nasprotovali takšnemu pojmovanju moderne ekonomije in menedžerstva, ki mu ni mar, koliko delavcev bo izgubilo delo. Zavzemali se bodo za takšne ukrepe, s katerimi se bo zagotavljala učinkovita gospodarska dejavnost, ki bo dvigala življenjsko raven vseh državljanov Slovenije ter zmanjševala, ne pa poglabljala socialnih razlik.*

Nova vlada mora voditi politiko polne zaposlitve na zdravih gospodarskih osnovah. Še posebej pa mora mladim zagotoviti takojšnje vključevanje v produktivno delo in tako v praksi odpraviti sedanjo brezperspektivnost, ki muči velik del mlade generacije.

Racionalizacija sredstev na vseh področjih je nujno potrebna, toda ne sme se izvajati na način, ki bi zmanjševal socialne pravice. Reforma na področju zdravstva nikakor ne sme ogroziti dosedanjih pridobitev državljanov. Prav tako ne smejo upokojenci postati žrtev racionalizacije. Upokojenci, ki so v aktivni delovni dobi s samožrtvovanjem ogromno prispevali k blaginji naše družbe, morajo imeti zagotovljene pogoje za dostojno življenje.

Nova vlada bo pri svojem delovanju morala izhajati iz nesporne ugotovitve, da je naša država absolutno predraga. Preveč trošimo za vojsko, policijo in državno upravo. Prav na teh področjih bo treba bistveno zmanjšati proračunska sredstva.

V predvolilni kampanji so vse politične stranke veliko obljubljale. Sedaj se bo pri oblikovanju programa vlade in njegovem izvajanju pokazalo, katere so mislile resno, katere pa delovale zgolj demagoško.

Z DELAVCI DELAJO, KOT DA NISO LJUDJE

Na predzadnji tiskovni konferenci Svobodnih sindikatov v letošnjem letu je Dušan Semolič povedal, da se Slovenija oddaljuje od evropskih standardov, saj se položaj delavstva nenehno slabša. Gregor Miklič je ugotovitev ponazoril s podatkom, da na ljubljanskem območju delavci v povprečju čakajo štiri leta na pravno veljavno odločbo o delovnem sporu. In ko odločbo imajo, ugotovijo, da več ni subjekta, s katerim so se pravdali.

Prva zahteva Svobodnih sindikatov novemu parlamentu je namenjena čimprejšnjemu sprejetju zakonov, ki že dolgo čakajo v skupščinski proceduri. Gre zlasti za zakon o delovnih in socialnih sodiščih, zakon o soupravljanju, zakon o stečajih in zakon o delovni inšpekciji. Sindikati so nenehno javno opozarjali na slabšanje položaja delavstva, vendar noben dosedanji poziv ni zalegel. Podatki Svobodnih sindikatov kažejo, da se pri nas ne kršijo le zakoni in kolektivne pogodbe, temveč tudi ustava in mednarodne konvencije. Miklič je to ilustriral z besedami Milana Kundere, da v Sloveniji »prevladuje neznosna lahkost kršenja pravic zaposlenih«.

Ker je prva vrednota delovno mesto, so zaposleni pripravljeni požreti prav vse, da bi ga ohranili. Pred leti so delavci delovne spore največkrat začenjali zaradi plač in stanovanj, zdaj pa je največ problemov zaradi delovnega časa. Podjetja, ki so se rešila presežnih delavcev, zahtevajo od preostalih, da opravijo vse, kar je potrebno za izvršitev naročil. Zahtevajo tudi delo ob sobotah in nedeljah in delovni čas prerazporejajo mimo zakonov. Miklič misli, da direktorji s tem pritiskajo na delavce, da bi se znebili vseh tistih, ki bi si upali delo odkloniti.

Podjetja zaposlujejo svoje upokojene šefe (ki so izkoristili vse ugodnosti) po pogodbi in tako onemogočajo delo mladim strokovnjakom. »Na črno« verjetno dela več kot 30 tisoč delavcev in tisti, ki jih zaposlujejo, ustvarjajo špekulativni dobiček. Država pa ostaja brez davkov in prispevkov. Šefi podjetij, ki so last Sklada Republike Slovenije, delajo z delavci, kot da niso ljudje. Za vse to pa ni odgovorno vodstvo sklada, saj so njegova navodila korektna in skladna z zakoni. Eden od največjih problemov je nastal v lendavskem Keralu, kjer je direktor sindikalistki grozil s policijo, če ne bo odnehala. V tem podjetju je vrsta nepravilnosti in očitni znaki kriminalnih dejanj. Direktor Ilirije-Vedroga je prepovedal delo sindikata verjetno zato, ker je bil le-ta tik pred tem, da uveljavi zahtevo za odpravo nepravilnosti pri reorganizaciji podjetja. Problem Svobodnih sindikatov pa je v tem, da ni pravne podlage za takojšnjo razveljavitev direktorjeve odločitve in jo bo treba izničiti šele s tožbo na rednem sodišču.

Problemi so tudi v vseh družbenih podjetjih, ki so se preoblikovala v družbe, saj predstavniki delavcev in sindikata praviloma niso vabljeni na seje upravnih odborov. Podjetja ne izvajajo niti sodnih odločb, če so v korist delavcev, saj so kazni za takšne prekrške izjemno blage. Miklič ugotavlja, da se ne izvajajo niti odločbe ustavnega sodišča, npr. o plačah na podlagi kolektivne pogodbe za negospodarstvo, o plačah v državni upravi in o nadomestilih brezposelnih oseb.

Vse to se dogaja zato, ker Slovenija nima institucije, ki bi zaposlenim zagotavljala socialno varnost in zadržala nezakonite odločbe v škodo delavcev. Inšpekcija dela ne dela in tudi družbeni pravobranilci samoupravljanja so objektivno skoraj povsod odpravljeni.

Lidija Jerkič opozarja, da je treba izpopolniti tudi kazensko zakonodajo, da bi dosegli večjo pravno veljavo kolektivnih pogodb. V sedanjem položaju sindikat namreč ne more voditi kolektivnih sporov, temveč le počasen boj s sodiščem za vsakega delavca posebej. Lidija je opozorila tudi na nezmožnost delavcev Trend-Inženiringa, ki so na sodišču prišli do svoje pravice, pa je ne morejo uveljaviti, ker omenjena firma nima pravnega naslednika v Sloveniji. **Vinko Kastelic** misli, da je treba takoj deblokirati tudi imenovanje novih sodnikov sodišč združenega dela. Štiriletni zastoj na tem področju v Ljubljani je namreč posledica nesposobnosti in nesklepčnosti mestne skupščine.

F. K.

Sindikalni poslanski klub

Svobodni sindikati bodo vse poslance državnega zbora pisno povabili k sodelovanju v posebnem poslanskem klubu. Ta se bo sestajal zlasti, kadar bo parlament odločal o zadevah, ki bi lahko prizadele delavce. Dušan Semolič dodaja, da je bilo veliko predvolilnih obljub in tudi izrazov pripravljenosti nekaterih strank. Zainteresiranim poslancem bodo Svobodni sindikati skušali povedati, kaj mislijo in kaj hočejo. Po Semoličevem mnenju se bodo nekateri odzvali, saj bodo Svobodni sindikati iskali zaveznike in ne nasprotnikov.

VLADA BO IZPLAČALA RAZLIKE PLAČ

Republiški odbor sindikata državnih in družbenih organov je na seji 21. decembra ugotovil, da so nekateri znaki, da se vlada Republike Slovenije želi še naprej sprenevedati, čeprav je 17. decembra sprejela sklep (po zaslugi ROS-a), da bo razlike v plačah izplačala v štirih mesečnih obrokih v skladu z odločbo in sklepom ustavnega sodišča. Sprenevedanje zadeva obresti in to, da je vladin predlog za minus 2,5 odstotka določil nižjo osnovo, kot bi morala biti po zakonu za obdobje od junija naprej. Republiški odbor sindikata je obveščen, da se je na seji vlade najbolj izpostavil in boril za sindikalne zahteve minister Kozinc. S tem je držal besedo, ki jo je dal na pogajanjih. ROS tudi ugotavlja, da je vlada Republike Slovenije 18. decembra posredovala vsem predstojnikom državnih organov in računovodskim službam navodilo, da morajo ob izplačilu decembrske plače vsakemu delavcu izdati zadolžnico – potrdilo, iz katerega bo razvidna višina obveznosti delodajalca. ROS je bil (ustno) obveščen, da se pripravlja sprememba 60. člena zakona o delavcih v državnih organih, in to po hitrem postopku (menda 23. decembra na seji državnega zbora). Tako da bi plače vezali na kolektivno pogodbo za negospodarstvo in s tem izenačili izhodiščno osnovo za določanje plač. To je bil letos tudi eden od ciljev republiškega odbora sindikata za določanje plač.

Predstavnik policijskega sindikata je ROS informiral o njihovi napovedani stavki (8. januarja od 10. do 16. ure, 13. januarja od 7. do 19. ure in 19. januarja od 7. ure dalje). ROS meni, da bi se Policijski sindikat Slovenije aktivneje in bolj koordinativno vključeval v aktivnosti sindikata državnih in družbenih organov od 19. novembra naprej. Vabljen je bil na vse seje in k vsem aktivnostim. ROS je sklenil, da bo skladno z razvojem okoliščin koordiniral aktivnosti s Policijskim sindikatom Slovenije.

Drago Ščernjavič

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije

Območna organizacija Velenje

Članom, delavcem, invalidom, upokojencem, predsednikom sindikatov in zaupnikom želimo mirno, zdravo in srečno novo leto 1993!

Pa še dosledno varstvo in spoštovanje pravic delavcev!

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● več avtorjev:

KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO V PRAKSI

Navodila – Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo. Cena 520,00 SIT

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mater, delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravne pomoči. Cena 350,00 SIT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjen in primeri praktične uporabe njegovih določil

Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednosti in kritike, evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij«.

Cena 350,00 SIT

● Gregor Miklič

NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem.

Cena 520,00 SIT

● Stane Uhan:

PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodiščni osebni dohodki – Kaj ve in misli vlada – Načrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretni predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače

Cena 400,00 SIT

● Aleksej Cvetko

NOVA UREDITEV POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Zakaj so bile potrebne spremembe v pokojninski in invalidski zakonodaji – Spremembe pogojev za upokojevanje – Nova definicija invalidnosti in kaj to pomeni – Nov sistem odmere nadomestil plač invalidom II. in III. kategorije invalidnosti. **Cena 500 SIT**

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● **Kako uveljaviti**
..... izv. ● **Moje pravice na**
..... izv. ● **Stanov. razmerja**
..... izv. ● **Delavci in uprav.**
..... izv. ● **Nova del. zakon.**
..... izv. ● **Plačni sistem**
..... izv. ● **Nova ureditev...**

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne:..... Žig ..... Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 110-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 317-298

Piše: Andrej Ulaga

Goljufi bodo (končno) tepeni

Čim bolj rinemo v tako imenovano tržno gospodarstvo in čim bolj neizprosen je naš boj za obstanek, tem več je med nami takih, ki bi želeli na lahek način zaslužiti in, kajpak, se lepo imeti na tuj račun. Živimo namreč v nekakšnem kaosu, v katerem pravni nered, pomanjkljiva zakonodaja in pa simbolične oziroma nikakršne kazni za goljufe mnogim vzbujajo skomine po mikavnem življenju na veliki nogi.

Človek bi se kar težko odločil, kdo pravzaprav prednjači pri zavajanju in goljufanju. Zato pač, ker nas mnogi iz dneva v dan in na vsakem koraku pitajo z lepimi obljubami, od katerih imamo, če jim nasedemo, ponavadi le dolg nos.

Primerov zavajanja je nemreč več kot na pretek. Že na poti v službo nas nepridipravi vlečejo za rokav in ponujajo brezplačne sanjske počitnice v tujini. Računajo na našo naivnost. In si pri tem zadovoljno manejo roke. In tiste najrazličnejše nagradne igre, ki obljubljajo novo življenje, pa dejansko le praznijo naše žepe. Da najrazličnejših »ugodnih« posojil ali zavarovanj niti ne omenjamo. Res, povsem brez pretiravanja, okoli nas prenašajo skoraj povsod in na vsakem koraku. Vsi po vrsti, proizvajalci, trgovci, gostinci, potovalne agencije, zasebniki in, kajpak, tudi država. Tako je, država. Pa še kako.

Žal je pri varstvu potrošnikov naša mlada država še vedno v glavnem bosa. To nam, seveda, ni niti najmanj v čast. Posebno zato ne, ker si, vsaj večina izmed nas, želi pravno državo in civilizirano družbo, ki bo daleč proč od balkanske krčme in čim bliže uglajeni Evropi. No, vse to, o čemer sanjamo, so za zdaj le pobožne želje, kajti osnutek zakona o varstvu potrošnikov je še vedno v skupščinskih klopeh. No, pa tudi potem, ko se bomo odločili za pravno varstvo potrošnika in bo omenjeni zakon sprejet, ne bomo kar tako na zeleni veji. Premakniti se bo moralo namreč tudi v naših glavah, saj bo treba opraviti z dosedanjim načinom razmišljanja, da je kupec oziroma porabnik vedno in povsod dolžan držati jezik za zobmi in biti z vsem zadovoljen.

Vseeno si večina izmed nas od novega zakona veliko obeta. Posegel bo namreč na mnoga področja in poskrbel za malce več poštenja. V precep bo vzel tudi ekonomsko propagando. Doslej so avtorji reklam lahko delali kar so hoteli, pri čemer jim mi nismo bili mar. Po novem bo drugače. Kdor bo zavajal, kdor bo vzbujal lažne upe in izrabljal neznanje kupcev oziroma porabnikov, bo za to odgovarjal in tudi plačal storjeno škodo.

Tudi pogodbeni pogoji ne bodo več takšni, kot so bili doslej. Danes jih določajo podjetja in praviloma nikoli niso v prid potrošnikov. Pa tudi nobenega vpliva niso imeli ljudje pri sklepanju pogodb. Zato novi zakon določa, kateri pogodbeni pogoji so do potrošnikov nepošteni. Če pogodba takšne pogoje vključuje, so ti nični in brez pravnih posledic za potrošnika.

Nadvse pomembno je, da osnutek zakona o varstvu potrošnikov razširja pravico do reklamacije na storitve, kar doslej v naši zakonodaji ni bilo urejeno. Če je bila storitev opravljena nepravilno, ima potrošnik pravico zahtevati od podjetja, da storitev ponovno opravi ali da se mu vrne plačani znesek. Če je napaka pri opravljeni storitvi očitna, velja enak rok kot za očitne napake pri blagu, če pa gre za druge napake pri storitvi, mora potrošnik svojo zahtevo podjetju sporočiti v enem letu po opravljeni storitvi.

Da bi izboljšali izobraženost potrošnikov, osnutek zakona določa, da morajo vzgojno-izobraževalni programi že v osnovnih in srednjih šolah vsebovati temeljna znanja o varstvu potrošnikov. Pri tem je predlagatelj upošteval resolucijo Evropske skupnosti o potrošniškem izobraževanju v osnovnih in srednjih šolah iz leta 1986.

Glede na to, da so dejavnosti, povezane z varstvom potrošnikov, v interesu države in njenih državljanov, teze zakona opredeljujejo tovrstno varstvo porabnikov kot javno službo. Za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja, obveščanja, organiziranja primerjalnega ocenjevanja izdelkov in storitev in svetovanja predvideva zakon ustanovitev javnega zavoda za varstvo potrošnikov. Predlagatelj meni, da se bosta z delovanjem takšne ustanove izboljšali obveščenost in izobraženost potrošnikov, politika varstva potrošnikov pa se bo hkrati načrtneje uresničevala.

Precej drugače kot predlagatelj zakona pa v tem primeru razmišljajo predstavniki Zveze potrošnikov Slovenije. Prepričani so namreč, da ustanovitev zavoda za varstvo potrošnikov kot javne državne institucije ni primerna. V glavnem zato ne, ker državni zavod zagotovo ne bi bil učinkovit v vseh primerih, ko bi se postavil po robu goljufijam, ki jih počenja – država. Kajpak imajo vsi, ki tako razmišljajo, čisto prav. Mar ne?

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 49

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na (061) 326-982 ali 322-975; naš telefaks je (061) 317-298; žiro račun 50101-601-92077 – Atris. **Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.**

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. **Počitniška hišica v Bohinju** – opremljena za 6 oseb, tri spalnice, kopalnica, WC, dnevni prostor, kuhinja, ograjen vrt, garaža. Cena 45 DEM. Termini najmanj 3 dni. Občasno je možno najeti dve hišici.
2. **Apartmaji na Pokljuki** – veliki apartma za 4 osebe, garsonjera za 2 osebi. V celoti opremljeni. Cena od 26 do 35 DEM na dan v tolarski protivrednosti. Termini po 7. 1. 93.
3. **Apartmaji na Rogli** – opremljeni za 4 osebe: bivalni prostor, kuhinja, kopalnica, predprostor. Cena 35 DEM.
4. **Apartmaji na Kopah** – opremljeni za 4 osebe: bivalni del, kuhinja in TWC. Cena 32 DEM.
5. **Hišice na Veliki planini** – za 6 do 8 oseb, dve oz. tri sobe, dnevni prostor, kuhinja, sanitarije. Za vzdušje poskrbi plinska razsvetljava in kamin na trdo gorivo. Cena 35 DEM v tolarski protivrednosti.
6. **Apartmaji Kaninska vas** – za 4 osebe, v celoti opremljeni, termini do 27. decembra. Cena 35 DEM v tolarski protivrednosti.
7. **Apartmaji na Pokljuki** – dvoposteljni in štiriposteljni z opremljeno kuhinjo, kopalnico, dnevnim prostorom. Prosti sedemdnevni termini od 7. do 20. januarja 1993. Cene v sezoni 24 oz. 40 DEM, zunaj sezone pa 18 oz. 30 DEM v tolarski protivrednosti.

Zdravilišča

1. **Hišica v Termah Čatež** – opremljena za 5 oseb: spalnica, dnevni prostor s kuhinjsko nišo, kopalnica. Cena 42 DEM, vanjo so vključene kopališke karte.
2. **Apartma v Atomskih Toplicah** – opremljen za 4 osebe. Cena 42 DEM – vključene so kopališke karte.

Morje

1. **Trisobno stanovanje v Novigradu.** Termini v decembru. Cena 27 DEM na dan.
2. **Enosobno stanovanje v Barbarigi** – termini po dogovoru. Cena 21 DEM na dan.
3. **Stanovanje v Maredi** – v celoti opremljeno za 6 oseb. Možni termini tudi za novo leto, cena 26 DEM dnevno v tolarski protivrednosti.

Silvestrovanje

Rekreacijski center Vransko – ugodna ponudba za skupine od 25 do 30 oseb. Informacije na Atrisu.

Smučanje med šolskimi počitnicami

Smučanje v Italiji – Formi di Sopra ali Civetti – termini od 25. januarja do 6. februarja 1993; odhod vsako soboto. Informacije in prijave na telefon (061) 312-185.

Zamenjamo

1. **Apartma v Atomski vasi** – v celoti opremljen za štiri osebe za določen čas zamenjamo za enakovredno počitniško zmogljivost na Kopah, Rogli ali Golteh.

NAŠE VOŠČILO

Kot vsako leto je bil ATRIS tudi v letu 1992 vsak teden z vami. Poletna ali zimska ponudba je bila na voljo prek 2400 gostom. Hvala za prijetno sodelovanje in prijazno povabilo za leto 1993.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Srečno novo leto

Metod Zalar, direktor borze

KONZUMI

KONZUM d.o.o. LINHARTOVA 13, 61000 Ljubljana

PONUDBA SINDIKATOM PODJETIJ ŠT. 18

NA ZALOGI IMAMO VEČJE KOLIČINE TEHLE ARTIKLOV, KI JIH DOSTAVIMO:

SLADKOR 1/1	67,00 SIT/KG
OLJE, SONČNIČNO, PVC 1/1	138,00 SIT/LIT
MAKARONI CERES, štiri vrste, 1/2 kg	76,00 SIT/KOM
SARDINE V OLJU, 125 g	59,00 SIT/KOM
SKUŠA FILETI, 125 g	94,00 SIT/KOM
TUNE FILETI 125g	125,00 SIT/KOM
TUNE V KOSIH 125g	119,00 SIT/KOM
SADNI SIRUPI – različnih okusov, 1/1	195,00 SIT/LIT
CEDEVITA PUMAR, limona, C vitamin	118,00 SIT/KOM
KIS ALKOHOLNI AROM, KISKO 1/1	109,00 SIT/LIT
KAVA – UVOZ AVSTRIJA	396,00 SIT/KG
PRALNI PRAŠEK WEISSER RIESE 3/1	599,00 SIT/PAKET
PRALNI PRAŠEK FAKS HELIZIM 3/1 BIO	470,00 SIT/VREČKA
WC PAPIR 8/1	185,00 SIT/KOM

PO PREDHODNEM DOGOVORU JE MOGOČE NAROČITI MNOGE DRUGE ARTIKLE!

DO KONCA DECEMBRA ORGANIZIRAMO TEDNE KONZUMA V NAŠIH TRGOVINAH VOŠNJAKOVA 5 in SR GAMELJNE 23. POPUSTI!

PRESENEČENJA!

PRIDITE, NE BO VAM ŽAL!

PRIPRAVLJAMO PAKET – »KOŠARICA ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN« – NA OBROČNO ODPLAČEVANJE

PAKET JE ZELO PRIMEREN ZA PODJETJA OZ. SINDIKALNE ORGANIZACIJE, KI DAJEJO FINANČNO POMOČ DELAVCEM!

SINDIKALNI ZAUPNIKI LAHKO ŽELENE KOLIČINE NAROČIJO PISNO NA NASLOV KONZUM d.o.o., LINHARTOVA 13, LJUBLJANA ALI PO FAKSU 061-110-338.
INFORMACIJE DOBITE PO TEL. 061-320-963!

DANES NAROČENO, JUTRI PRIPELJANO, PLAČANO PRI PRVI PLAČI!

SREČNO 1993. LETO!

ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE, Ljubljana, Dalmatinova 4
KONZUM d.o.o. Ljubljana, Linhartova 13
DELAVSKA HRANILNICA d.o.o. Ljubljana, Dalmatinova 4

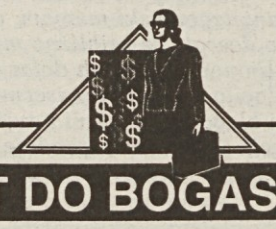

POT DO BOGASTVA

DELAVSKA HRANILNICA, d.o.o.

Ljubljana, Dalmatinova 4 **nudi od 1. 12. 1992** naprej sindikatom, društvom, družbenim organizacijam, krajevnim skupnostim, dobrodelnim organizacijam, obrtnikom, majhnim pravnim osebam in privatnim osebam

Nove obrestne mere na revalorizirano osnovo
Revalorizacijska stopnja za december 1992 znaša 2,8 % mesečno, preračunano na letni nivo 39 %.

REALNE MESEČNE IN LETNE OBRESTNE MERE ZA TOLARSKE DEPOZITE SO:

	MESEČNE	LETNE
– vezava sredstev na odpoklic	1,68 %–1,82 %	21,73 %–23,73 %
– vezava sredstev nad 1 mesec	2,88 %–3,22 %	40,39 %–45,95 %
– vezava sredstev nad 2 meseca	3,22 %–3,39 %	45,95 %–48,73 %
– vezava sredstev nad 3 mesece	3,39 %–3,47 %	48,73 %–50,12 %
– vezava sredstev nad 6 mesecev	3,47 %–3,63 %	50,12 %–52,90 %
– vezava sredstev nad 12 mesecev	3,63 %–3,79 %	52,90 %–55,68 %

POSEBNA UGODNOST ZA PRIVATNE OSEBE:

Za vezavo sredstev od 31 do 90 dni:	MESEČNE	LETNE
– do 10.000,00 SIT	3,30 %	47,34 %
– od 10.001,00 SIT do 50.000,00 SIT	3,39 %	48,73 %
– nad 50.001,00 SLT	3,47 %	50,12 %

KREDITNA PONUDBA

– kratkoročni krediti privatnim osebam:		
z rokom vračila 6 mes.	4,80 %	77,00 %
– kratkoročni krediti z rokom vračila 12 mes.	4,20 %	65,00 %
v višini 300 % od vezanih sredstev polog se obrestuje z	1,68 %	21,73

Kredite lahko dobijo delavke in delavci, člani tistih sindikatov, ki svoja sredstva varčujejo v Delavski hranilnici.

– kratkoročni krediti pravnim in drugim osebam	**4,76 %–5,45 %**	**73,75 %–87,65 %**

POHITITE TER VARNO NALOŽITE SVOJ PRIHRANEK ALI PA REŠITE SVOJO POTREBO PO KREDITIH.
NAŠE GESLO JE KAKOVOST SO LJUDJE!
NAŠ ŽIRO RAČUN JE 50101-625-7316

Dodatna pojasnila lahko dobite na sedežu Hranilnice, tel. 061 312-098, 316-881.

PONUDBA SINDIKATOM PODJETIJ
Ugoden nakup košarice življenjskih potrebščin

Skrčeno košarico sestavljajo tile izdelki:

olje 1/1 – pvc	2 kom
sladkor 1/1	2 kg
moka tip 500 5/1	5 kg
testenine razne	3 kg
riž	2 kg
polenta 1/2	1 kom
tune fileti 125 g	2 kom
sardele v olju	3 kom
pašteta 100 g	1 kom
zdrob 1/2	1 kom
sol 1/1	1 kom
kis kisko 9%	1 kom
grah 200 g	1 kom
čokolino 200 g	1 kom
cedevita	1 kom
paradižnikov koncentrat	2 tubi
kava 1/2	1 kom
pudingi	2 kom
fižol rjavi 850 g	1 kom
majoneza	1 tuba
gorčica	1 tuba
knorr juha	4 kom
goveja kocka 10/1	1 kom
marmelada 1/1	1 kom
čaj šipek	1 kom
pralni prašek 3/1 (Weisser-Riese)	1 kom
toaletni papir 8/1	1 kom
zobna krema	2 kom
milo	2 kom
šampon	1 kom
čistilo za posodo	1 kom
artikli po dogovoru	
karton	1 kom

Vrednost paketa je 7000 tolarjev.

Sindikalni zaupniki v podjetjih zberite naročila in jih pošljite pisno (tudi po telefaksu št. 061/110-338) na naslov Konzum d.o.o. Ljubljana, Linhartova 13.

Plačilni pogoji:

a) plačilo v celoti po prevzemu paketa ob prvi plači;
b) plačilo v treh zaporednih mesečnih obrokih po kreditni pogodbi, ki jo sindikati podjetij sklenejo z Delavsko hranilnico. Pri obročnem odplačilu imajo prednost nakupa tiste sindikalne organizacije, ki svoja sredstva varčujejo pri Delavski hranilnici – ta tudi sicer omogoča kreditiranje.

Pri plačilu pod a) je cena paketa 7000 tolarjev.
Pri plačilu na tri obroke je mesečni obrok 2667 tolarjev.
Vsem naročnikom zagotavljamo dostavo po dogovoru s sindikalnim zaupnikom na sedež podjetja.
Vse informacije dobite po telefonu 061/320-963 ali 110-338.

Slovenija v letu 1993

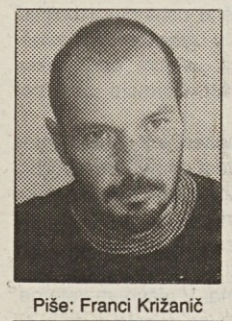

Piše: Franci Križanič

Slovenija stopa v leto 1993:

– s približno desetino manjšim obsegom dejavnosti industrije in gradbeništva ter nekaj odstotkov večjim obsegom prometa in turizma kot v zadnjih mesecih 1991; pri tem je gospodarska dejavnost v zadnjih mesecih 1992 stagnirala oziroma počasi naraščala, kar kaže dobre obete za gospodarsko rast tudi v prihodnje;

– z nekoliko večjim izvozom in precej manjšim uvozom kot pred letom. Ob koncu leta 1991 smo imeli primanjkljaj, ob koncu 1992 pa presežek v zunanjetrgovinski menjavi, devizne rezerve pa so dosegle že približno milijardo in dvesto milijonov ameriških dolarjev, kar zadostuje za plačilo več kot trimesečnega uvoza. V slovenski blagovni menjavi s tujino je v zadnjih mesecih 1992 delež prodaje in nakupa v jugoslovanskih republikah znašal le še dobro desetino;

– z okoli triodstotno mesečno inflacijo, medtem ko je bila ta pred letom kar 15-odstotna in več. Lani so cene proizvajalcev naraščale hitreje, ob prehodu iz 1992 v 1993 pa počasneje kot drobnoprodajne cene, kar kaže na dobre obete za nadaljnjo umiritev rasti cen brez dodatne likvidnostne krize;

– z rastjo realnih osebnih dohodkov, ki so bili jeseni 1992 že nekoliko, ob prehodu v 1993 pa verjetno kakšno desetino obsežnejši kot pred letom;

– z nadaljevanjem upadanja števila zaposlenih (po nekaj tisoč mesečno). Na prehodu v leto 1993 je brez dela že okoli 110 tisoč ljudi, stopnja brezposelnosti pa presega 12-odstotkov, kar so včasih navajali kot mejo, pri kateri dobi brezposelnost tudi pomembne politične razsežnosti.

Na prehodu iz leta 1991 v 1992 smo imeli v Sloveniji nekompetentno ali pa vsaj zelo neusklajeno gospodarsko politiko. Zanjo je bilo značilno omejevanje ponudbe denarja ter povečevanje davčnih stopenj, dopuščanje visokih (nadinflacijskih) podražitev hrane in bencina, hitro zaostajanje deviznega tečaja tolarja za rastjo inflacije ter »zamrznitev« plač in s tem dodaten pritisk na zniževanje domače porabe. Vse je kazalo na nadaljevanje in poglabljanje recesije. Pomladanska zamenjava nosilcev gospodarske politike je bila očitno uspešna, saj je Sloveniji v nekaj naslednjih mesecih uspelo najprej omejiti inflacijo, potem pa še zaustaviti upadanje proizvodnje. Na prehodu v leto 1993 imamo usklajeno protiinflacijsko monetrano in protimonopolno politiko ter protirecesijsko fiskalno in zunanjetrgovinsko politiko. Obenem slovenska država z vlaganjem lastnih sredstev po poslovnih bankah vpliva tudi na zniževanje obrestne mere. Zaradi takšne gospodarske politike in zaradi omenjenih rezultatov, doseženih po zamenjavi vlade, smo za leto 1993 lahko zmerni optimisti. S pesimizmom pa nas lahko navdaja neustrezno vodena razvojna politika (s podržavljanjem nelikvidnih podjetij namesto olajševanja njihovega tržnega preusmerjanja) ter neobstoječa dohodkovna politika (zaradi česar državi ni uspelo preprečiti hitrejše rasti plač od produkcije, posledica pa je nadaljevanje hitrega upadanja števila zaposlenih in rast brezposelnosti).

Slovenska država lahko v letu 1993 zagotovi razmere za stabilno in trajno gospodarsko rast, povečevanje blaginje in zaposlenosti. Pri tem je najpomembnejša skrb za donosnost izvoza. Oktobra 1992 je bil tečaj marke pri Banki Slovenije, kljub aktivni tečajni politiki, realno še vedno dobrih 16-odstotkov pod tečajem iz oktobra 1991 (ob uvedbi tolarja). To je tudi odstotek, za katerega so se »navidezno« povečale plače, če jih merimo v markah. Če bi se tečaj povečeval vzporedno z inflacijo oziroma če bi bila inflacija odpravljena (na primer s socialnim paktom) hkrati z vzpostavitvijo ravnotežja med ponudbo in povpraševanjem po devizah, bi imeli realno enak obseg plač ob približno šestino večji konkurenčnosti dela (ter s tem večjimi obeti za odpravljanje brezposelnosti) kot pa sedaj. Če bi namesto tečaja marke pri Banki Slovenije upoštevali tečaj na podjetniškem trgu, bi bila razlika še večja.

Izvozna strategija je razvojno uspešna (vodi v povečevanje družbenega produkta na prebivalca, rast blaginje in zaposlenosti), če je narodno gospodarstvo sposobno finansirati za rast produkcije potreben uvoz tudi v začetnem obdobju vodenja takšne strategije, če obstaja produkcijska osnova izvozne rasti (raven tehnologije, struktura produkcije in produktivnost dela, kapitala ter zemlje) in če je gospodarstvo sposobno z rastjo izvoza povečevati tudi produktivnost. V Sloveniji sta prva dva pogoja izpolnjena, saj že imamo tipično gospodarstvo z zunanjetrgovinskim presežkom, zaradi katerega ni težav pri redni oskrbi s potrebnim uvozom in sestavo produkcije, namenjeno znatno obsežnejšemu trgu od samega slovenskega. V letu 1993 pa bomo, če bo vodena aktivna politika spodbujanja izvoza, videli, ali smo sposobni ob rasti povpraševanja zagotoviti tudi ustrezno povečevanje produktivnosti. Tu se bosta kot ključni nalogi pokazali zlasti privatizacija ter aktivna razvojna politika z državnim spodbujanjem uvajanja novih tehnologij ali novih izdelkov v gospodarstvu, s pospeševanjem šolstva, znanosti in kulture.

Druga pomembna naloga, ki leta 1993 čaka slovensko ekonomsko politiko, sindikate, gospodarsko zbornico in banke, je odprava vsakomesečnega prilagajanja plač, obresti in cen inflaciji v prejšnjem mesecu. Ta podvig je moč izvesti s posebno pogodbo, ki jo imenujemo socialni pakt. Pri tem paktu bi morali delavci dopustiti realnemu obsegu gospodarske dejavnosti ustrezno izhodiščno plačo v kolektivni pogodbi, v zameno pa dobiti pravico do deleža pri dobičku in državno skrb za minimalni standard zaposlenih v nesolventnih podjetjih, brezposelnih in njihovih družinskih članov. Upoštevati je treba, da državne subvencije tem ljudem delujejo tudi protirecesijsko kot »avtomatični stabilizator«. Poslovne banke bi morale enotno obrestno mero oblikovati tako, da bi bilo hranjenje v tolarjih in slovenskih bankah donosnejše od prihrankov, vloženih v devize in tuje banke. Razlika med tako oblikovano pasivno obrestno mero (ki jo banke obračunavajo svojim varčevalcem) in aktivno obrestno mero (ki jo banke zaračunavajo svojim dolžnikom) pa je tako ali tako odvisna od bonitete kreditojemalca oziroma njegovih jamstev, stroškov banke ter ponudbe in povpraševanja po kreditih. Pri kontroli cen monopolov bi morala država paziti, da ta podjetja ne zaidejo v izgube. Po cenah na prehodu v leto 1993 je med takšnimi producenti samo slovensko elektrogospodarstvo.

Tretja naloga je odprava dolžniške krize. Te se je slovenska ekonomska politika z zakonom o sanaciji bank in železarn ter ukrepi za sanacijo gospodarstva že lotila. Pri tem je pomembno upoštevati, da imamo opraviti s precejšnjim fiktivnim kapitalom, to je krediti, vloženimi v gospodarske projekte, ki nimajo takšne donosnosti, kot bi jo terjala v pogodbi dogovorjena obrestna mera. Najbolj eleganten način »sprijaznjenja« upnika s tem dejstvom je pogodbena sprememba kreditnega v solastniško razmerje (equity swap). Sanacija bank bi morala zgolj dopolnjevati splošno odpravljanje dolžniške krize. Glavni cilj sanacije pa bi morala biti državna skrb za varnost varčevalcev (ne pa množično odpuščanje zaposlenih v bankah, povezano s še večjim krčenjem bančnega poslovanja).

V letu 1993 si lahko obetamo tudi postavitev trajnih temeljev tržnega gospodarskega sistema na Slovenskem. V ta okvir sodi zlasti ustrezno izvedena privatizacija, pri kateri bo odločanje institucionalnih lastnikov (investicijskih, pokojninskih in odškodninskih skladov) o marketinški politiki podjetij skrčeno na minimum, pri kateri bo zagotovljena gospodarska pobuda aktivnih lastnikov (kupcev delnic in delavskih delničarjev) ter zaposlenih v podjetjih (s soupravljanjem in deležem pri dobičku, določenim s kolektivno pogodbo) in pri kateri bo omogočen učinkovit pretok kapitala (s prodajo ter nakupom delnic na borzi) med sektorji. Zakon o lastninjenju z nekaterimi popravki pri delavskem delničarstvu takšno rešitev vendarle omogoča.

Za razliko od leta 1992, ko je bila razvojna politika pri spodbujanju rastočega dela gospodarstva omejena z nizkimi sredstvi, ki sta jih v ta namen investirali ministrstvi za znanost in drobno gospodarstvo, si lahko leta 1993 vsaj želimo znatnejšo pomoč in spodbudo tistim, ki so v gospodarski tekmi uspešni, in ne le »zgubašem«. Pri tem je pomembno, da gospodarski subjekti vendarle sami nosijo večji del tveganja in da obdržijo svojo »suverenost«.

V primeru ustrezno vodene gospodarske politike, nadgrajene s socialnim paktom, sanacijo bank in gospodarstva, z aktivno zunanjetrgovinsko in razvojno politiko ter privatizacijo, si lahko v letu 1993 obetamo rast proizvodnje, zaposlenosti in standarda prebivalstva ob najprej nekoliko znižani, potem pa stabilni vrednosti domače valute, presežku v plačilni bilanci in brez krčenja storitev šol, bolnišnic ter drugih javnih služb. V primeru, da Slovencem ne bo uspelo skleniti socialnega pakta, pa se bo, tudi ob sicer optimalno vodeni preostali gospodarski politiki, pojavila pomembna dilema med rastjo plač in zaposlenosti, v kateri lahko Slovenija konča tudi kot »dvetretjinska družba« s trajno odrinjenim delom prebivalstva, ki po eni strani ne more dobiti dela, po drugi strani pa ga je tudi premalo za vpliv na spremembo družbenih in gospodarskih tokov.

ZUNANJA KONVERTIBILNOST ZA TOLAR NI VAŽNA

Imeti svojo konvertibilno valuto ali ne je vprašanje, ki nas muči že dolgo, po osamosvojitvi pa se zdi, da je v ospredju bolj kot kdajkoli doslej. Tolarji so sicer, odkar so uvedeni, tudi kot boni, notranje konvertibilni, zdaj ko je Slovenija tik pred sprejemom v Mednarodni denarni sklad (IMF), pa postaja aktualno vprašanje zunanje konvertibilnosti. Mag. Vladimir Lavrač je o tem napisal odličen članek v zadnji številki »Bančnega vestnika«, mesečnika združenja bank Slovenije, iz katerega povzemamo najpomembnejše misli.

»Konvertibilnost valute« je precej ohlapen pojem, začenja članek Vladimir Lavrač, saj nesporne in popolne definicije konvertibilnosti ni. Spreminjal se je skladno s spremembami v mednarodnem monetarnem sistemu, zdaj ko je v rabi režim drsečih tečajev (eno valuto je mogoče zamenjati za drugo na deviznem trgu po tržnem deviznem tečaju), pa govorimo o tržni konvertibilnosti in ne o uradni, ki bi jo zagotavljala centralna banka. Mednarodni denarni sklad (IMF) ima cilj zagotoviti liberalnost in multilateralnost v mednarodnih plačilih med članicami sklada. Mehanizem, ki naj to zagotovi, pa je prav konvertibilnost valut in odsotnost deviznih omejitev. Posledica multilaterizma je, da ni treba skrbeti za izravnano plačilno bilanco do vsake posamezne države, dovolj je že izravnana skupna plačilna bilanca do tujine kot celote.

V IMF članice uporabljajo v zvezi s konvertibilnostjo dva člena. Razvite države in tudi precej držav v razvoju so prevzele določila 8. člena statuta IMF, po katerem imajo valute zunanjo konvertibilnost pri tekočih transakcijah (izvoz, uvoz blaga in storitev, darila, nakazila zdomcev). Država si tudi ne sme privoščiti diskriminatorske valutne prakse do različnih tujih valut in imeti mora enoten devizni tečaj. Vsi ti pogoji zahtevajo podporo trdnega gospodarstva, uravnovešeno plačilno bilanco. Od države, ki je pristala na določila 8. člena statuta, IMF tudi ne pričakuje, da bi v prihodnosti želela uvesti devizne omejitve, oziroma da bi hotela članstvo po 8. členu zamenjati za članstvo po blažjem 14. členu statuta.

Štirinajsti člen statuta IMF je primernejši za države, ki še nimajo stabilnega gospodarstva in pri katerih je mogoče pričakovati večja nihanja v razvoju. Po tem členu je namreč mogoče obdržati plačilne omejitve (nove pa lahko uvede samo s pristankom sklada). Po tem, blažjem režimu se v IMF ravna dobra polovica članic. Slovenija se bo imela v kratkem, ob podpisovanju pristopne listine priložnost odločiti, katerega od členov bo uporabljala v plačilnem prometu med članicami sklada.

Mag. Lavrač piše, da je nekaj razlogov, zaradi katerih bi kazalo prevzeti določila ostrejšega, osmega člena. Slovenija bi tako pokazala, da je odločena imeti dober denar, konvertibilno valuto, odprto gospodarstvo in liberalno menjavo, in zbudila bi zaupanje mednarodne finančne javnosti. Dodatni razlog v prid temu sklepu je dejstvo, da se po tem členu ravna precej dežel v razvoju, kar kaže, da obveznosti iz 8. člena le niso prezahtevne.

Tudi nekatere tehnične ovire načelno niso nerešljive, denimo to, da nimamo zunanje konvertibilnosti, ali to, da imamo več deviznih tečajev.

Problem pa so plačilne omejitve v prometu z drugimi republikami bivše Jugoslavije, z elementi bilateralizma in diskriminatorske valutne prakse. Velik problem je tudi, da trenutni uspehi Slovenije na denarnem področju (omejitev inflacije, rast deviznih rezerv, plačilnobilančna stabilnost, relativna stabilnost deviznih tečajev) niso podprti z uspešnostjo in rastjo slovenskega gospodarstva. Tako nimamo zagotovila, da bi bila lahko slovenska zgodba uspešnica trajne narave. Zato je nemara bolje, če bi sprva skromno prevzeli obveznosti iz 14. člena, saj ne bi bilo simpatično in tudi ne preveč prijetno, če bi se kasneje izkazalo, da Slovenija ne more vzdržati zahtev 8. člena stuta IMF. Lavrač pripominja, da si razvite evropske države vse do začetka 60. let niso privoščile konvertibilnosti valut in prehoda na določila 8. člena statuta IMF.

Na koncu avtor članka »O konvertibilnosti tolarja« dodaja še en razlog, ki ne govori v prid uporabe 8. člena: vprašuje, v čem je sploh smisel in pomen zunanje konvertibilnosti tolarja, ker je Slovenija tako majhna država, s tako majhnim gospodarskim zaledjem za svojo valuto. Odgovor je jasen. Dr. Ribnikar, omenja Lavrač, pravi, da je zunanja konvertibilnost za take države nepomembna zadeva, saj se njihov denar v mednarodnem plačilnem prometu najbrže nikoli ne bo uporabljal. Z njim ne bodo trgovali na deviznih trgih, ne bo kotiral na listah deviznih tečajev tujih poslovnih bank in le-te ga tudi ne bodo imele kot obliko operativnih deviznih rezerv. In tudi centralne banke najbrže tolarja ne bodo imele v deviznem portfelju svojih mednarodnih monetarnih rezerv.

Zato je najvažnejše, da je tolar konvertibilen doma, zaključuje mag. Vladimir Lavrač. Zunanjo konvertibilnost Slovenija sicer lahko razglasi, vendar jo v resnici lahko prizna le tujina, ko začne tako valuto uporabljati v mednarodnih plačilih in nasploh v funkcijah mednarodnega denarja. Največ, kar Slovenija za zdaj lahko stori, je, da naredi tolar za dobro in zaupanja vredno valuto doma.

Povzel: B. R.

Dr. Emil Rojc

Kariera kot spreminjanje

Podjetništvo in razvoj kadrov

Podjetniške razvojne zasnove v razvitih državah že od sredine sedemdesetih let ne gradijo več na novih tehnologijah kot osnovnem spodbujevalcu razvoja, ampak predvsem na kadrih. To postavlja v ospredje skrb za razvoj človeških potencialov, za uveljavljanje različnih sistemov in metodologij razvoja kadrov ter modelov planiranja karier sodelavcev. Po tej poti je mogoče spodbuditi načrtovanje osebnega strokovnega razvoja do zgornjih meja posameznikove zmožnosti. Z načrtovanjem karier je mogoče sodelavcem približati možnosti razvoja njihove poklicne poti in jih usmerjati k delu, v katerem bodo najuspešnejši. Zadovoljstvo pri delu pa je močan vzvod sproščanja človekove ustvarjalnosti.

Želja in namen avtorja te brošure sta bila, skrajšati poti iskanja in uveljavljanja novih prijemov v kadrovski dejavnosti naših podjetij. Zato v njej seznanja s konkretnimi metodološkimi pripomočki. Poslovodstva in strokovne kadrovske službe v podjetjih jih bodo skladno s svojo poslovno filozofijo in kadrovsko razvojno strategijo lahko prilagodili svojim potrebam in pričakovanjem.

Priročnik je izšel pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.
Cena priročnika je 850 SIT.

IŠČEM NASVET

Piše: Boris Rugelj

S »kriegskameradi« v službi smo ugotovili, da nimam tako dolgega frisa, kot mi ga je narisala karikaturistka Aljana (njen zaščitni znak je čarovnica na metli; ne vem, zakaj). Ko pa je šef naročil, naj se malo pospominjamo, kakšno je bilo poslavljajoče se leto, in ko sem to storil, sem ugotovil, da bi ga lahko narisala še malo daljšega, zlasti nos. Za tega so me pričakovanja uspehov od prejšnjega sistema spreobrnjene vodilne garniture in tistih, že od nekdaj drugače mislečih, ki so se dokopali do oblasti, pošteno povlekla. Tako, da ne vem, kdaj bo spet pridobil normalno velikost.

Kar se mene tiče, se je v iztekajočem se letu zgodila ena sama dobra stvar. Volitve namreč. Upam, da poslej v parlamentu ne bo toliko političnih klovnov kot v prejšnjem in da bo vsaj kar zadeva potek sej, podoben komunističnemu: takrat je bil dnevni red znan vnaprej, za morebitne dodatke pa so se zmenili hitro in brez prepirov. Da ne poudarjam preveč, kako lepo je bilo, ko smo že pred zasedanjem skupščine dobili v roke predloge sklepov (ki se po obravnavi in razpravi niso bistveno spremenili!). Saj si ne želim vrnitve na staro v vsem...

Nemara bo kdo ugovarjal, češ cepec, ne bereš niti svojega časopisa. Sicer bi vedel, da se razmere v gospodarstvu izboljšujejo, da se na obzorju svetlika, da ne padamo več v brezno gospodarskega razsula in hiperinflacije. Seveda berem in sem seveda vesel. Škoda je le, da je nedavno tega neki ugledni ekonomist nekje zapisal, da je zdaj po volitvah čas, da nam vlada nalije čistega vina o položaju gospodarstva, o stiskah posameznih podjetij, o črni perspektivi glede dela za še nekaj deset tisoč delavcev. In pokvaril vtis o »možni uspešni zgodbi o Sloveniji«.

»Možna uspešna zgodba« se nam sploh nekam čudno odmika v prihodnost. Ko je letos (se pravi 1992. leta) nova vladna garnitura začenjala pogovore o socialnem miru s sindikati, je podpredsednik vlade omenjal kritično obdobje za gospodarstvo v septembru. Če bomo tega prebrodili, bo potem vse lažje, smo razumeli njegovo modrovanje. Potem pa je prišla na dan zgodba o težkem letu 1993 in tista o nalivanju čistega vina.

K tej sodi tudi razbistritev položaja glede plač. O teh imajo vsi, od makroekonomistov do vlade in predstavnikov podjetij (v pogajanjih o kolektivnih pogodbah), razen nas, ki s plačami hodimo v trgovine in na trg, izjemno ugodno mnenje. Da so tako visoke, pravijo, da že ogrožajo gospodarstvo, in socialni premiki (za nezaposlene, denimo) že ogrožajo zaposlene davkoplačevalce. Se pravi, da je pri nas podobno kot na Švedskem, kjer je socialna blaginja načela konkurenčno sposobnost gospodarstva: Dela sposobni ljudje so raje nezaposleni in prejemajo pomoč za nezaposlene, kot da bi se trudili za le malo višje plače... Pri nas je bilo lani preko 100 tisoč takih državljanov. Pravijo pa, da jih bo v prihodnjem letu že kakih 160 tisoč, ki ne bodo delali, zaradi prejemkov na zavodu za zaposlovanje.

Plače in socialne prejemke je treba torej znižati. Seveda v bruto verziji. Le tako bodo znižani tudi izdatki za državo (proračun). In na trgu bo ponudba večja od povpraševanja, kar bo umirilo cene. In v prihodnosti povečalo blaginjo. Da so plače previsoke, razumem, ne razumem pa (kriv sem sam že iz šolskih časov sem) statistike. In njenega izračunavanja rasti življenjskih stroškov. Resda pri tem uporabljam skrajno preprosto metodo: izračun, ki mi ga naredi blagajničarka v supermarketu. Zakaj pa kupuješ samo nujne prehrambene artikle, bo kdo dejal. Kupi tudi kaj takega, kar se ne draži in je celo moč kupiti na obroke, denimo hladilnik, ali novo pohištvo. Ali avtomobil! Ti so zdaj kar poceni. Saj bi; saj bi si rad znižal stroške za življenje, toda povejte mi, kako naj spravim kaj tako velikega v plačilno kuverto, umerjeno po kolektivni pogodbi. Čakam odgovor...

ADRIATIC USTANOVIL ZAVAROVALNO DRUŽBO NA HRVAŠKEM

Šestnajstega decembra je bila v Puli ustanovna skupščina zavarovalne delniške družbe Adria d.d., ki bo na Hrvaškem nadaljevala delo nekdanje poslovne enote zavarovalnice Adriatic iz Kopra. Gre za prvo zavarovalno delniško družbo na področju hrvaške Istre. Skupščina je za prvega predsednika upravnega odbora imenovala pomočnika glavnega direktorja Adriatica iz Kopra Marina Domia.

Delniško družbo Adria d.d. s sedežem v Puli so ustanovili z mešanim kapitalom zavarovalna družba Adriatic iz Kopra kot večinski lastnik in agencija Secomar iz Pule, podjetje IPR iz Zagreba, Assistria iz Buj in Luigi Vivante iz Trsta. Adria d.d., v kateri je 35,1 odstotka hrvaškega in 64,9 odstotka slovenskega in italijanskega kapitala, bo delovala na področju Istre in Reke. Delati bo začela 1. januarja 1993.

Piše: Janez Kopač

Ekonomska politika po volitvah

Volitve 92 so bile pravzaprav najpomembnejši ekonomski ukrep v bližnji preteklosti in prihodnosti. Na žalost je d'Hondtov sistem delitve ostankov, ki daje močno prednost manjšim strankam, vse skupaj zamešal. Tako sedaj praktično nimamo možnosti za oblikovanje stabilne vlade. Prav stabilna vlada pa bo hudo potrebna, saj bo treba v ekonomski politiki napraviti nekaj hudo neprijetnih potez.

Zadnji podatki Bajtovega inštituta so povsem izkristalizirali nekaj tendenc našega gopodarstva, ki nikakor ne gredo skupaj. Plače in s tem vštric trošenje javnega sektorja se neprestano povečuje, medtem pa obseg proizvodnje ostaja enak. Obseg gotovine v obtoku se je v septembru in oktobru povečal za več kot osem odstotkov, knjižni denar gospodarstva pa le za slabo polovico tega povišanja. Presežek v plačilni bilanci se neprestano povečuje, investicije pa so sicer nekoliko zrasle, vendar je njihov obseg še vedno daleč pod primerljivimi podatki iz prejšnjih let.

Najprej plače. Njihov stalno rastoči obseg ob enaki proizvodnji je problem in ta problem bo treba reševati še vsaj prvo polovico leta, ko zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij ne bo prešel v prakso. Pa verjetno tudi kasneje. Ni vlade na tem svetu, ki se ne bi na ta ali oni način vtikala v plače kot makroekonomski agregat, in v času družbene lastnine ta potreba obstaja še toliko bolj. Prijetno pa to ne bo.

Trošenje javnega sektorja gre v enakem tempu kot plače, kar ne obeta nič dobrega. Še posebej če k temu dodamo podatek o povišanju gotovine, ki nam ob primerjavi s podatkom o povečanju knjižnega denarja pove, da je porast sive ekonomije v dveh mesecih skoraj štiriodstoten. Iz tega izhaja, da je likvidnost države sicer vse boljša, da pa vse breme države vse bolj prehaja le na uradno ekonomijo, ki je večinoma v družbeni lasti. Naloga države v prihodnjem letu bo sprejem in izvajanje celega paketa zakonodaje za preprečevanje in pregon davčnih utaj.

Tretji pomemben kazalec trendov v našem gospodarstvu je povečanje presežka v plačilni bilanci ob hkratnem zastoju investicij. To nam daje vedeti, da gospodarstvo, kakršno pač je, iz sebe iztiska, kar more, prestrukturiranja pa je malo ali nič. Še posebej je nevaren čas do uveljavitve zakona o lastninskem preoblikovanju, ki bo v podjetjih ves pritisk usmerjen na izplačilo plač, kar se lahko konča s popolnoma podkapitaliziranim gospodarstvom po opravljeni privatizaciji.

Vsi opisani trendi pravzaprav predstavljajo en sam krog soodvisnih pojavov visoke dajatve – davčna nedisciplina – prevelika obremenitev družbenih podjetij – nepripravljenost za investiranje. Vsa formula seveda ni rešljiva hitro in z nekaj ukrepi, večji del posla pa bo v bližnji prihodnosti le slonel na sistemu javnih financ oz. na ministrstvu za finance.

NOVI IZDELKI IN NOVI TRGI

Le kdo ne pozna blagovne znamke Marles? Podjetje v Limbušu pri Mariboru ima 80-letno tradicijo v lesarski industriji in je po svojih proizvodih znano na vsem ozemlju bivše Jugoslavije, zelo dobro pa se je uveljavilo tudi na tržiščih Avstrije, Nemčije, Italije in še nekaterih držav.

Toda spremembe pri nas tudi Marlesu niso prizanesle. Zašel je v krizo, ki je konec leta 1989 pomenila stečaj podjetja. Vendar se je podjetje s carskimi rezi preoblikovalo in znova zagrabilo za delo.

Kako je v Marlesu tri leta po stečaju, smo se pogovarjali z generalnim direktorjem družbe Marles Holding d.d. **Urošem Ruprehtom,** diplomiranim ekonomistom.

U. Rupreht: Marles je bil zrel za stečaj konec leta 1989. Do takrat je bilo to enovito podjetje, ki pa se je tik pred uvedbo stečajnega postopka preoblikovalo v osem samostojnih podjetij.

Jaz sem prišel v Marles v začetku februarja 1990 in moje prve ugotovitve o podjetju so bile dokaj spodbudne. Marles je namreč kljub problemom ohranil zanimiv tržni program, obdržal je blagovno znamko oz. imidž, in skoraj v celoti obvladoval tržišče. To je seveda nekaj pomenilo, vendar je bilo nezaupanje dobaviteljev in kupcev zaradi stečaja veliko.

Takrat je ostalo na cesti kakšnih tisoč delavcev. Za preostale pa smo uresničili zakonsko možnost dokapitalizacije podjetja, tako da smo dobili za vsako delovno mesto 24 osebnih dohodkov. To je bil takrat zagonski kapital, brez katerega nova podjetja ne bi mogla ponovno zaživeti.

Kako se je pa potem končal stečajni postopek?

U. Rupreht: S preoblikovanjem podjetja v delniško družbo Marles Holding so podjetja hčere lahko začela poslovati na novo, kajti vsi dolgovi so ostali na holdingu. In naslednja faza našega dela je bilo dogovarjanje z upniki. Z njimi smo skupaj ugotovili, da razprodaja Marlesa ne pride v poštev. Njegova vrednost je bila nizka, na cesti bi ostalo še preostalih tisoč delavcev, zaradi dolgotrajnosti postopka pa bi se znatno podražil stečajni postopek. Podražili bi ga stroški, ki bi nastajali kljub nedelu.

Uroš Rupreht

Reorganizirani in racionalizirani smo že po nekaj mesecih dela upnikom dokazali, da Marles iz tekočega poslovanja več ne dela izgube. To je večino upnikov prepričalo, da so sredstva, ki jim jih Marles dolguje, vložili v delniško družbo. Tistim upnikom, ki se niso pridružili kot delničarji, pa mora Marles poplačati dolgove do konca naslednjega leta. Tako bo leto 1993 za Marles znova prelomno.

Delniška družba Marles Holding je bila oblikovana decembra 1991. Kako ste potem zastavili svojo poslovno strategijo?

U. Rupreht: Ko so naši upniki postali delničarji, so postali večinski lastniki Marlesa Holdinga, medtem ko je ta stoodstotni lastnik vseh osmih podjetij hčera. Ko je bilo to urejeno, smo delali z vsemi zmogljivostmi, in v prvem polletju 1991 so doseženi rezultati dokazovali naša predvidevanja, da je Marles lahko uspešno podjetje. Toda potem smo zaradi vojne izgubili tržišča in dobavitelje, z mnogimi poslovnimi partnerji v drugih republikah pa smo še pred uvedbo embarga OZN proti Srbiji in Črni gori prekinili sodelovanje, ker nam niso plačevali. Na srečo smo do polletja 1991 dosegli takšne rezultate, da smo poslovno leto sklenili brez rdečih številk, zato pa smo začeli biti bitko za nova tržišča.

Na srečo je Marles že nekaj zadnjih let povečeval izvoz predvsem hiš, lani in letos pa smo napore na tem področju še povečali. Tako sedaj izvažamo 99 odstotkov te proizvodnje, še pomembneje pa je, da na tujih trgih zanje iztržimo več kot doma. Pač pa smo v tem kriznem času doživeli velik upad prodaje pohištva. Na začetku stečaja smo uvedli delo za znanega kupca in prodali po 21 tisoč kosov pohištva, zaradi vojne je to število upadlo na 6 tisoč kosov. V zadnjem času pa opažamo rahel porast in sedaj že dosegamo naročila za kakšnih 12 tisoč kosov. Uvedli smo še nove proizvode, in sicer mladinsko in pisarniško pohištvo.

Morda še beseda ali dve o načrtih za prihodnje?

U. Rupreht: Predvsem si bomo prizadevali zapolniti proizvodne zmogljivosti. Naročila za prihodnje leto kažejo, da bomo morda morali uvesti celo drugo izmeno in morda tudi zaposliti kaj novih delavcev. V družbi Hiše smo dodelali nov model hiše Marles 2000 in to so tudi naši glavni izvozni proizvodi.

Blaž Grča

NOVO – PRED IZIDOM – NOVO – PRED

Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij in sindikati

Avtor obrazložitve je Gregor Miklič.

Cena 490 SIT.

Naročila pošljite na naslov: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni: 321-255, 110-033, 313-942 in 311-956. Telefaks 061-311-956.

IZIDOM – NOVO – PRED IZDOM – NOVO

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 nepreklicno naročam(o) brošuro ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročnik bom poravnal po povzetju.

Naročeno, dne: ....

Žig Podpis naročnika

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Zlomljena kost mu je pogledala ven

Zlomi ali prelomi kosti so zelo pogoste poškodbe, ki nastanejo zaradi delovanja mehanične sile na človeško telo oziroma njegove kosti. Delovanje sile na kost je lahko

- neposredno (udarec ali pritisk na kost) ali
- posredno (pritisk v vzdolžni smeri, upogib, nateg ali vrtenje).

O prelomu ali zlomu govorimo, kadar je kost prelomljena, počena ali zdrobljena.

Ker pa so na kosti pripete mišice, ki vlečejo zdrave kosti, vlečejo tudi poškodovane in lahko pride do razmika zlomljenih kosti.

Zlome kosti delimo na:

- zaprte – **navadne zlome,** kjer je koža nad zlomom nepoškodovana,
- odprte – **komplicirane zlome, in** kjer je koža nad zlomom ranjena in poškodovana del kosti celo moli skozi rano. To imenujemo komplicirani zlom, ker je v tem primeru večja možnost infekcije ali okužbe. Infekcija kosti pa je zelo nevarna, ker je ta okužba zelo trdovratna in zdravljenje zelo dolgo.

Pravilna prva pomoč je pri zlomih izredno pomembna. Nepravilna prva pomoč lahko navaden ali zaprti zlom spremeni v odprtega in kompliciranega, s čimer povzročimo večjo nevarnost za življenje in zdravje poškodovanca.

Poznamo še eno vrsto zlomov – **patološke zlome.** Ti nastanejo kadar je kost že prej spremenjena zaradi morebitnih tumorjev ali osteomielitisa. Zlom povzroči že najmanjši gib, lahko samo obračanje v postelji.

Kako vemo, ali točneje, kako sumimo, da je kost zlomljena:

- mesto zloma je boleče, zelo pogosto boli vsa okončina,
- zlomljeni ud je navadno neuporaben,
- oteklina na mestu zloma, tudi barva kože je spremenjena, večkrat krvavo podpluta,
- zlomljen ud spremeni svojo obliko,
- na mestu zloma je gibljiv,
- če zlomljeni ud premikamo, slišimo škripanje zlomljenih koščkov kosti.

Zadnjih dveh znakov nikar ne preizkušajmo na poškodovancu, ker mu s tem povzročimo hudo bolečino in poslabšanje zdravstvenega stanja ter lahko **komplikacije.**

Skoraj vedno je posledica zloma **šok**. Ta nastane zaradi hudih bolečin in zaradi krvavitev. (O šoku drugič).

Krvavitev je pri kompliciranem zlomu očitna. Lahko pa so obsežne krvavitve tudi pri zaprtem zlomu, saj je znano, da se pri zaprtem zlomu goleni nabere do pol litra krvi, pri zlomu stegnenice do liter krvi, pri zlomu medenice pa do dva litra.

Zlomljeni delci kosti so izredno ostri in lahko pri premikanju poškodujejo **žilve.**

Pri prelomih dolgih cevastih kosti in kosti medenice pa se najbolj bojimo **maščobne embolije,** kjer pridejo v krvni obtok kapljice maščobe.

SANJE O HAMBURGERJU IN KOKAKOLI

Piše: Marija Frančeškin

Od vseh socialnih stisk v iztekajočem se letu mi je v spominu pustila najbolj živo podobo tista s Kozjanskega: s slamo krita hiša, bolj podobna hlevu kot človeškemu bivališču, brezposelni sin, ki živi s svojo materjo, in onemoglo staro materjo, ki bi rada čimprej umrla, povsod pa blato do kolen... Tudi to je Slovenija, moja dežela, ki se ji mudi v Evropo, ne da bi pozdravila svoje nerazvite brazgotine...

Takšnih brazgotin in odpirajočih se novih ran pa je čedalje več. To minevajoče leto je bilo v znamenju socialnega razslojevanja, ki se bo v prihodnje še bolj razmahnilo. Na vrhu se je ustoličila ozka elita bogatih, pod njo nastajajoči srednji sloj, spodaj pa iz dneva v dan večji sloj revežev, pahnjenih čez prag revščine. To je bilo leto stavk – navadnih stavk, opozorilnih stavk, gladovnih stavk, tihih stavk in še kakšnih drugih – ne da bi se stvari kaj bistveno obrnile na bolje. Glasovi vpijočih v puščavi...

To je bilo leto sproščanja zasebne pobude brez pravega nadzora, kar je za sabo potegnilo poglabljanje gmotnih razlik med ljudmi. Priča smo brezkompromisnemu izkoriščanju brezposelnih delavcev. Novim delodajalcem namreč ob množici ljudi brez dela ni težko najemati delavcev na črno, ne da bi poskrbeli za njihovo zdravstveno in socialno varnost ali pa za varstvo pri delu.

Pa tudi sicer je bilo to leto velikih pretresov na zdravstvenem področju. Zdravstveni sistem, s katerim smo se poprej v tujini toliko postavljali, nam bo kmalu uspelo do kraja podreti – če ne že letos, pa v naslednjem letu. Uvajamo prostovoljno zavarovanje, pri katerem je še najbolj zanimiv tekmovalni duh, ki je znenada zavladal med koprskim Adriaticom in državno zavarovalnico – oba sta pohitela zniževati zavarovalne premije tudi za 31 in več odstotkov.

Vse bolj se zdi, da gre pri tem tekmovanju bolj za ribarjenje v kalnem in da bo na dejanske cene zdravstvenih storitev treba šele počakati. Vsekakor pa bo zanimivo ob koncu leta prešteti število tistih, ki se sploh ne bodo zavarovali – med njimi so tudi delavci na čakanju pa zaposleni z zajamčeno plačo in drugi socialno ogroženi.

Skratka, razlikovanju po žepu bo sledilo razlikovanje po zdravju. Znano pa je, da sodijo ravno brezposelni in migranti, kar zadeva zdravje, v posebno rizično skupino prebivalstva, saj hitro obolevajo in prej umirajo. Za naslednje leto pa napovedujejo že 150 tisoč brezposelnih. Zdaj jih je 112 tisoč. Več kot polovica brezposelnih je mlajših od 26 let, 25 tisoč prijavljenih na zavodih išče svojo prvo zaposlitev, veliko med njimi je takšnih, ki nimajo nobene izobrazbe. Kaj bo z njimi?

Potem pa so tu še tisti mladi, ki še hodijo v šolo. Kje so vzroki za to, da se polovica otrok navadi kaditi že v najstniški dobi, kje so vzroki, da se tretjina otrok v šolskem obdobju začenja redno srečevati z alkoholizmom, in zakaj se nekateri med njimi v stiski zatekajo v uživanje mamil? Odgovor je najbrž ta, da ti otroci potrebujejo nekaj, česar jim odrasli ne zmoremo ali ne znamo dati. V svetu tekmovalnosti, osebne pobude in boja za preživetje, v kakršnega se ta čas podajamo, bi morali otrokom privzgojiti zlasti sposobnost za kakovostno preživetje – kar pomeni vzgajanje samozavesti, predvsem pa strpnosti do drugih ljudi in do drugačnih mišljenj.

V nevrotičnem stanju sedanje družbe, ki je najbolj prišlo do izraza med zadnjimi volitvami, pa se človek vpraša, ali ne bi kazalo v takšno šolo strpnosti do drugače mislečih poslati najprej politike, tiste, ki naj bi vodili ljudi. In politika je bila tista, ki je dala iztekajočemu se letu najmočnejši pečat in odprla največ ran v deželi pod Alpami.

V te idilične zelene podalpske doline je v tem letu pljusnil tudi begunski val z juga in nas neusmiljeno spomnil na to, da je pri sosedovih vratih tragedija vojne. Osebno me je v tem letu vojna v Bosni najbolj prizadela s svojimi nedoumljivimi smrtmi, s 60 tisoč posiljenimi ženskami in otroki, z milijoni brezdomcev, ki so se raztresli po vsem svetu, pa na drugi strani s praznim besedičenjem svetovne skupnosti, ki išče nove in nove izgovore, da nič ne stori in si pomiri vest. Tam v tistem zimskem peklu Sarajeva zdaj 16-letni Nedim, ki že pol leta živi s starši v kleti, sanja o hamburgerju in kokakoli. Kako majhne in kako velike so včasih sanje! Zato ne morem razumeti nestrpnosti in podžiganja sovraštva do nesrečnih beguncev, ki so po sili razmer prišli k nam. Vsakokrat, ko obiščem kakšen begunski center, si ob vračanju v svoj dom vroče zaželim:

O Bog, ne daj, da bi bila kdaj begunka...

Zato ne vem, kako in kaj naj voščim. Najbolje bi bilo, da bi vsak na prazen list napisal, kaj najbolj potrebuje. Da bi potem ta naš novi parlament to sprejel kot novo ustavo naše dežele. Ki bi jo morali, v solidarnem duhu, vsi spoštovati in uresničevati... Navsezadnje smo si ustvarili samostojno državo zato, da bi bilo vredno v njej živeti, ali ne?

ŽIVLJENJE TEČE...

Piše: mag. Aleksej Cvetko

Uveljavljanje in varstvo pravic (II)

Že julija letos je bil v Poročevalcu skupščine Republike Slovenije objavljen predlog za izdajo zakona o delovnih in socialnih sodiščih z osnutkom zakona, ki ga je pripravila posebna delovna skupina, imenovana od Ministrstva za pravosodje in upravo. Namen zakona je bil tudi sodišča, ki odločajo v delovnih in socialnih sporih, organizirati kot državne organe, katerih funkcija naj bi bila izvajanje sodne oblasti. S tem bi odpravili delitev sodstva na redno in samoupravno sodstvo, sodiščem, ki odločajo o zelo občutljivih sporih iz delovnih razmerij in socialnega varstva, pa bi priznali status specializiranih sodišč, kakršnega imajo v velikem delu držav Zahodne Evrope.

Ne da bi podrobneje obravnavali v osnutku zakona predvidene rešitve, lahko ugotovimo, da se mreža delovnih oziroma socialnih sodišč organizacijsko ne bi bistveno razlikovala od sedanjih sodišč združenega dela. Prav pri organiziranju sodišča za socialne spore je sicer ostalo nedorečeno, ali naj bo to sodišče samostojno, kot je sedaj, ali naj se organizira v okviru delovnega sodišča kot oddelek, vendar ta dilema v ničemer ne ovira sprejema preostalih predlaganih rešitev.

Bistveno je, da bi se pred socialnim sodiščem v kontradiktornem postopku reševali vsi tisti spori, ki so po svoji naravi pomembnejši za zavarovance. Tako bi bila socialna sodišča pristojna odločati v sporih s teh področij:

1. pokojninsko in invalidsko zavarovanje:
– v sporih o pravici do pokojninskega in invalidskega zavarovanja in iz njega,
– v sporih iz postopka za ugotavljanje delovnih mest, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem,
– v sporih o vključevanju v prostovoljno zavarovanje in sporih o izvrševanju pogodb o vključitvi v prostovoljno zavarovanje,
– v sporih iz priznanja in dokupa pokojninske dobe,
– v sporih v zvezi s plačevanjem prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
– v sporih o odgovornosti za škodo, ki jo zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje povzroči zavarovancu, oziroma za škodo, ki je bila zavodu povzročena;
2. zdravstveno zavarovanje:
– v sporih o pravici do zdravstvenega zavarovanja in iz njega,
– v sporih v zvezi s prostovoljnim zavarovanjem,
– v sporih v zvezi s plačevanjem prispevkov za zdravstveno zavarovanje,
– v sporih o odgovornosti za škodo, ki jo zavod za zdravstveno zavarovanje povzroči zavarovancu, oziroma za škodo, ki je bila povzročena zavodu;
3. zavarovanje za primer brezposelnosti:
– v sporih o pravici do zavarovanja za primer brezposelnosti in iz njega,
– v sporih v zvezi s prostovoljnim zavarovanjem,
– v sporih v zvezi s plačevanjem prispevkov za zavarovanje za primer brezposelnosti,
– v sporu za vrnitev sredstev, izplačanih iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti,
– v sporih o odgovornosti za škodo, ki jo zavod za zaposlovanje povzroči zavarovancu, oziroma za škodo, ki je bila zavodu povzročena.

Pri tem je bila predlagana različica, da se spori o odgovornosti za škodo črtajo, ker bi jih reševala civilna sodišča. *(Se nadaljuje)*

Pri naši založbi je pravkar izšla brošura z naslovom

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM

Avtor brošure mag. Aleksej Cvetko bralcu na poljuden način razloži bistvene spremembe na področju zdravstvenega varstva in še posebej natančno opisuje **vse oblike prostovoljnega zavarovanja občanov.** Ker pri razlaganju sledi zakonu, v brošuri objavljamo tudi tega.

Brošuro lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali po telefonu (061) 321-255. Prednaročniška cena je 480 tolarjev.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izvod(ov) knjige ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM

– Naročeno mi(nam) pošljite na naslov .....

.....

Ulica, poštna št., kraj .....

Naročeno bomo plačali v zakonitem roku

2. Kot individualni naročnik bom plačal po povzetju

Datum: Podpis:

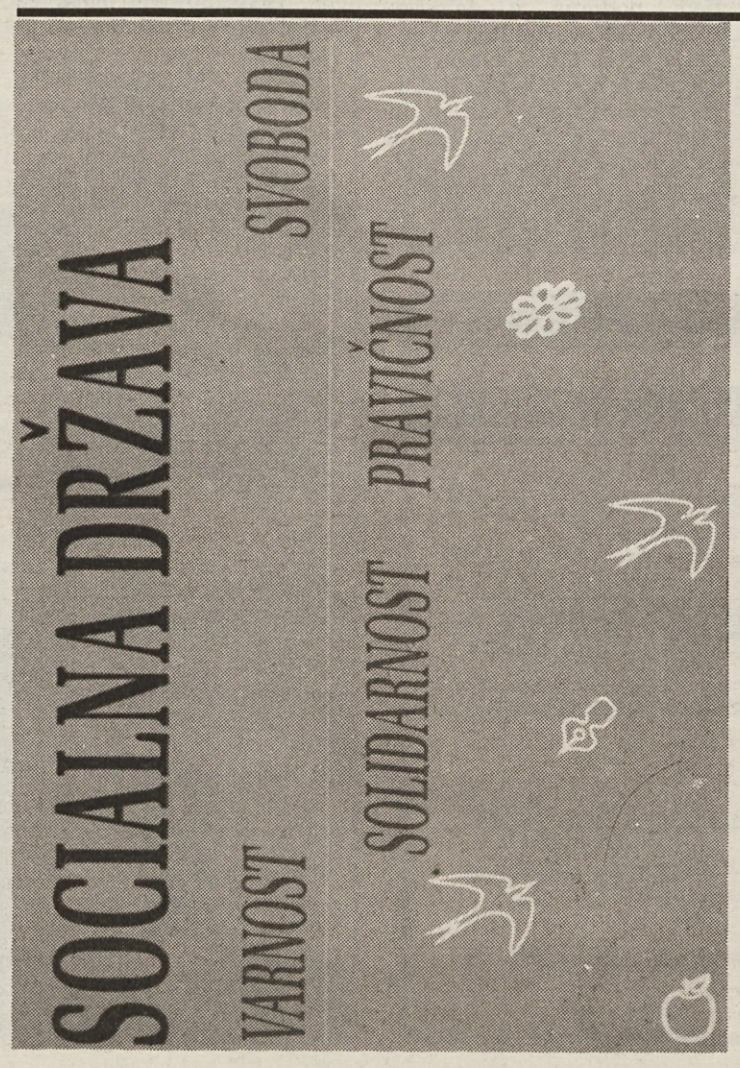

SOCIALNA DRŽAVA – ZBORNIK RAZPRAV

Vsi čutimo, kako nas tepe, ker je nimamo. Vse bolj jo bomo potrebovali – **reformirano SOCIALNO DRŽAVO,** brez katere si ni moč predstavljati niti najmanjšega razvojnega koraka slovenske države.

Ni utopija, vsi problemi so rešljivi. O tem ambiciozno piše deset avtorjev zbornika, sodelujočih pri projektu SOCIALNA DRŽAVA.

REVŠČINA V SLOVENIJI NI ZLA USODA, KI BI JI NE MOGLI UTEČI, JE SLABA STROKOVNA IN NAPAČNA POLITIČNA ODLOČITEV!

Zbornik razprav o socialni državi na 134 straneh izpod peresa Željka Ciglerja, Andreje Črnak Meglič, Leva Krefta, Francija Pivca, Sonje Pirher, Jožice Puhar, Cirila Ribičiča, Rajka Šugmana, Martina Totha in Maje Vojnovič lahko za 600 tolarjev naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izv. knjige SOCIALNA DRŽAVA. Naročeno mi/nam pošljite na

naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Naročeno dne: ....

Žig Podpis naročnika

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročnik bom plačal po povzetju

S kvačkanjem čas hitreje mine

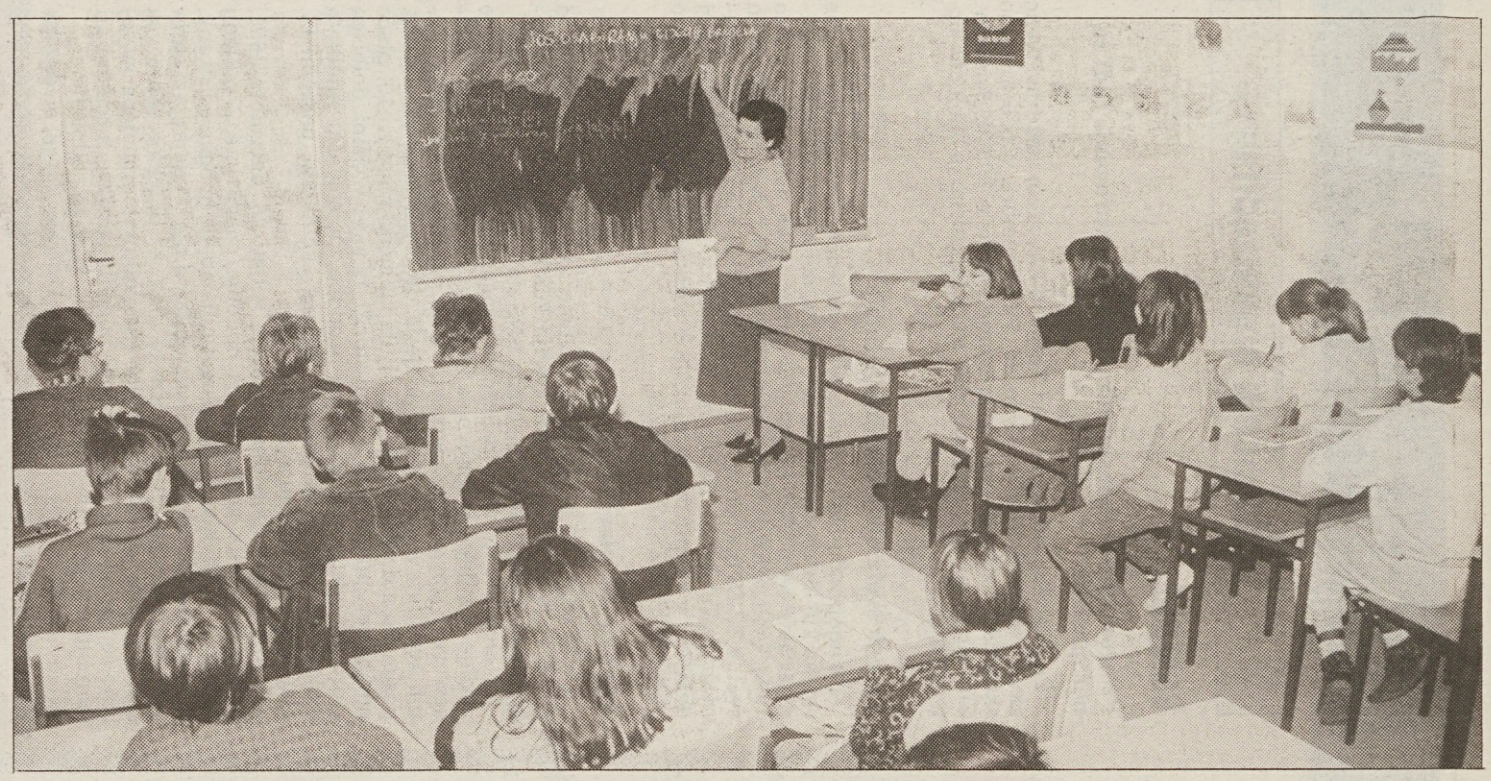

Osmi razred begunske šole

Tudi po begunskih zbirnih centrih širom po Sloveniji bo za božič in novo leto bolj praznično kot običajno. Čeprav imajo muslimani svoje praznike, se novoletnemu direndaju ne mislijo odpovedati. Boljša večerja ali kosilo sicer ne bosta mogla pričarati tiste domačnosti, ki so je bili vajeni na svojem domu, a njihovo gorje bo vsaj tistih nekaj ur manjše. Še najbolj se veselijo dedka Mraza begunski otroci, ki sanjajo o zajetni čokoladi, bonbonih, na tihem pa upajo celo na kakšno igračo.

PRAZNIK V ZNAMENJU HREPENENJA

Tistega decembrskega dne, ko smo obiskali begunski center v stari vojašnici v Škofji Loki, od zunaj ni bilo prav nič opaziti, da se pripravljajo na novo leto. A znotraj je bila slika drugačna. V prvi sobi so čakali vodje sob na razne čistilne pripomočke, od zobnih past, praškov do metel za čiščenje. V naslednji sobi pa so pravkar raztovorili humanitarno pomoč iz Nemčije, s katero bodo obdarili begunce, še posebej otroke. Pomoč je preko Karitasa osebno zbrala in pripeljala gospa **Beate Böhmer** iz Schwabhausna. Gre za 18 ton pomoči, med katero so tudi zdravila, kar 1700 čokolad, pecivo, 200 kg pomaranč in banan, celo papir za zavijanje daril.

Vsak begunec dobi darilo

»Vsak begunec, od najmlajšega do najstarejšega, bo dobil darilo,« nam je povedala dežurna v centru **Breda Šolar.** »A kaj vse bo vsebovalo darilo, še ne vemo, ker še nismo odprli vseh paketov. Vsekakor bo za otroke malo bolj sladko kot za odrasle.« Gospa Beate Böhmer je zavzeto prekladala pakete in rekla, da to počne zato, ker rada pomaga ljudem in najde v tem osebno zadovoljstvo. Osebno je obdarila dve begunki, učenki iz osmega razreda, ki lepo rišeta, in jima poklonila barvaste krede in svinčnike. Deklici sta kar žareli od sreče.

V sklop novoletnega praznovanja sodi tudi nogometni turnir, ki bo v šolskem centru v Škofji Loki 28. in 29. decembra za begunske fante, stare od 16 do 18 let. Objavljen je razpis, ekipe se lahko prijavijo do 26. decembra. Prve tri ekipe, ki bodo zmagale, bodo dobile pokal, ostali pa diplomo. Kot smo lahko videli v vojašnici, se v eni izmed sob zvečine starejši moški pripravljajo tudi na prednovoletni šahovski turnir. Sicer pa bodo za novoletni program poskrbeli otroci sami, z raznimi recitacijami in pesmimi. Skupina otrok iz četrtega razreda se je pohvalila, da bodo obiskali svoje vrstnike v Kranju in recitirali pesem o goski v slovenščini.

Zbirni center vojašnica Škofja Loka sodi med največje begunske centre v Sloveniji in slovi po odlični organiziranosti. Zato si njihovega vodjo »izposojajo« tudi drugi centri, ko zaidejo v težave. V vojašnici je ta hip 568 beguncev. V okviru centra deluje tudi zbirni center SGP Tehnik na Kamnitniku, kjer živi 92 beguncev z manjšimi otroki in bolnimi, in zbirni center Dijaški dom, kjer so eno nadstropje zasedle mamice z dojenčki. Vseh skupaj je kakšnih 70.

V vojašnici je 25 večjih sob s po 20 ljudmi in 25 manjših sob s po eno družino. Tu je še prostor za šah, TV dvorana, molilnica, jedilnica, otroški vrtec.

Živžav v otroškem vrtcu

Delovna obveznost za vse

»Vsa dejavnost je tako organizirana, da begunci vse sami postorijo. Delovna obveznost je za vse, ki so stari nad 16 let. Pomagati so morali, ko so napeljevali centralno in sploh pri vseh popravilih,« razlaga Breda Šolar.

Ženske pletejo in vezejo, izdelke potem prodajo in si zaslužijo za sproti. Vsaj za kavo, da je pri roki. Pletejo puloverje tudi po naročilu. Za en pulover, odvisno od vzorca, dobijo 1500 do 2000 tolarjev, brez cene volne. Za pulover porabijo teden do deset dni. Kot smo se lahko prepričali, so puloverji čudoviti. Prek Rdečega križa prodajajo svoje izdelke tudi v Avstrijo in Nemčijo.

Posteljnino menjavajo vsaka dva tedna in jo potem sami operejo v veliki pralnici. Mala pralnica pa je za družinsko perilo, takšno, ki ga je treba kuhati. Delo je tako organizirano, da lahko vsakdo najde kaj tudi zase, če le hoče. Pravzaprav je najtežje mladim med 16 in 18 leti, ki ne morejo obiskovati nobenih srednjih šol, niti poklicnih. Praktično lahko le čistijo in pospravljajo, preberejo kakšno knjigo.

V vojašnici je tudi begunska šola s štirimi učilnicami, ki so zasedene popoldne in dopoldne. Ravnateljica begunske šole v vojašnici **Samija Čustović** iz Mostarja, učiteljica materinega jezika, pravi takole: »Imamo 209 učencev v 8 razredih, devet učiteljev, učimo tri jezike, nemškega, angleškega, ruskega, tako kot so se pač otroci poprej učili. Učimo po skrajšanem programu, za svoje delo ne dobimo plačila. Otroci so iz različnih krajev Bosne in tudi njihova predznanja so zelo različna, zato ni lahko učiti. Veliko je vaških otrok. Nekateri njihovi starši so nepismeni, za te je še posebej težko. Mislim, da so po begunskih centrih v glavnem revnejši, bogatejši so šli drugam. Nekaterim otrokom je v vojni umrla mati, nekaterim oče, tretji so ostali brez obeh staršev. Kulturni program za novo leto bo pripravila naša šola, zaenkrat je to še skrivnost. Otroci so prekrasni, če kaj dobijo, za vsako najmanjšo stvar so hvaležni...«

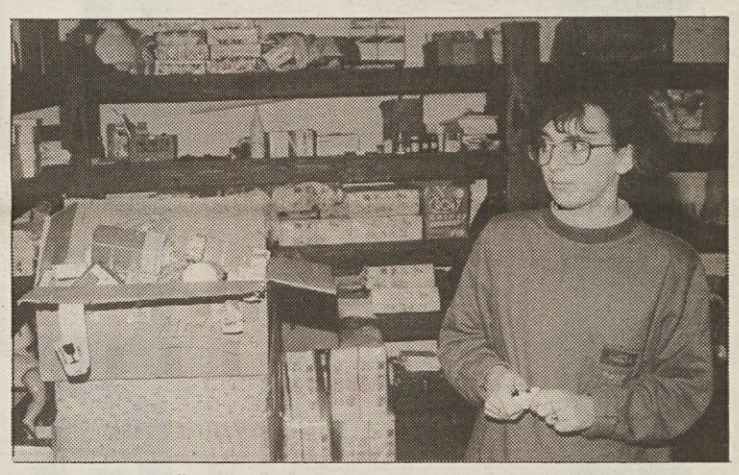

Dežurna Breda Šolar in pomoč iz Nemčije

Goreče hiše na risbah

Ogledali smo si njihove učilnice, ki so lepo urejene. Med šolskimi pripomočki pa v glavnem kraljujeta tabla in kreda. Samija Čustović pravi, da je vojna Bosno razklala na dva dela. Osebno jo je najbolj prizadelo to, da se brata, otroka staršev različnih narodnosti, bijeta na nasprotnih straneh, praktično streljata drug na drugega. Pozna ju. Bila sta njena soseda v Mostarju.

Medtem ko bi za osnovnošolske otroke lahko rekli, da so bolj tihi kot njihovi vrstniki zunaj zidov vojašnice, pa vlada v otroškem vrtcu pravi živžav. Otroci sedijo ob steni in pojejo, a žal ni moč ugotoviti, katera pesem je to. Nekateri so zleknjeni na blazinah, drugi skačejo. Njihova vzgojiteljica, mlado dekle, begunka, sedi na stolu pred njimi in se smehlja. »V glavnem pojemo in rišemo,« pove. Po stenah so prilepljene njihove risbe, ki kažejo, da se je vojna dotaknila tudi najnežnejše otroške duše: na risbah je veliko gorečih hiš in dim, ki se vali. To ni pravi vrtec, je bolj prostor za najmlajše, da se lahko naskačejo in poigrajo v času, ko ima njihova mamica kakšno drugo delo.

Pred vrati ambulante je vedno gneča

Ko gremo skozi center, našo spremljevalko Bredo Šolar ustavljajo skoraj na vsakem koraku in sprašujejo po tem ali onem. Sama pravi takole: »V bistvu poznam že vsakogar, njegovo zgodbo in njegove težave. Tu sem že od vsega začetka. Bila sem brezposelna, delo sem dobila prek javnih del. Končala sem višjo pravno šolo v Mariboru. Plača je res majhna, a tem ljudem lahko veliko pomagam in to me osrečuje.« Na mesec dobi 80 odstotkov zajamčenega osebnega dohodka, z raznimi dodatki, a delati mora tudi ob sobotah in nedeljah, kar nanese blizu 20 tisočakov. Pravi, da je najhuje takrat, ko dobijo sporočilo iz Bosne, da je kdo umrl. Kako povedati, da bo čim manj boleče. Tisti dan je potem zelo turoben. Ženske se zberejo, objokujejo mrtvega...

Ko smo v eni izmed sob skupino žensk, ki so pletle in kvačkale, povprašali, kaj si najbolj želijo v novem letu, je iz njih planilo neizmerno hrepenenje, pomešano z bolečino: »Konec vojne in to takoj. Da bi potem lahko odšle domov, tudi če bi bila domača hiša požgana, tudi če ne bi imeli kaj jesti. Bi se že kako znašle, da bi le spet videle svojo Bosno...«

Marija Frančeškin
Slike: Sašo Bernardi

sindikalni ZAUPNIK

23. december 1992

Sindikalna lista

(drugi del) **december 1992**

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje avgust–oktober kot osnovo za uveljavljanje pravic iz sredstev neposredne skupne porabe.

Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od avgusta do oktobra '92 znaša 34.077,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	17.039,00 tolarjev
– za 20 let	25.558,00 tolarjev
– za 30 let	34.077,00 tolarjev
2. Nagrada ob upokojitvi	102.231,00 tolarjev
3. Solidarnostne pomoči	34.077,00 tolarjev

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

telegraf

● *Svetovalka sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije Lučka Böhm se je kot članica tričlanske delegacije Republike Slovenije udeležila seminarja o sistemih starostnega in družinskega pokojninskega zavarovanja v Strasbourgu. Seminar je organiziral Svet Evrope. To je bil že drugi seminar, ki ga je Svet Evrope organiziral za države Srednje in Vzhodne Evrope, ki so že njegove članice ali pa kandidatke za sprejem vanj. Prvega, sredi letošnjega leta, so namenili zavarovanju za primer brezposelnosti in zdravstvenemu zavarovanju. Namen teh seminarjev je, da bi države članice in kandidatke za članstvo iz bivših socialističnih držav prilagodile svoje standarde socialnega zavarovanja normam Sveta Evrope.*

Na seminarju so predstavniki držav Zahodne Evrope predstavili svoje sisteme družinskega in starostnega pokojninskega zavarovanja in jih soočili z Zakonikom Sveta Evrope. Njihov strokovnjak je nato udeležencem predstavil vzorec elementov za izgradnjo pokojninskih sistemov v državah Srednje in Vzhodne Evrope. Predstavniki Sveta Evrope in udeleženci seminarja so na koncu z odobravanjem sprejeli predlog Lučke Böhm, naj bi bila glavna tema naslednjega seminarja delovna in socialna sodišča ter inšpekcije dela.

● Ną krajši pogovor s predsednikom ZSSS in člani predsedstva sveta ZSSS je v Ljubljano prišla delegacija italijanskih sindikatov CGIL Furlanije-Julijske krajine. Vodil jo je generalni tajnik Graziano Pasqual. Obravnavali so zadnjo različico sporazuma o medsebojnem sodelovanju, ki naj bi ga obe strani podpisali v kratkem. Gostje so se zanimali tudi za nedavne volitve na Slovenskem.

Pavle Vrhovec

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat kmetijstva in živilske industrije

Izhodišči osebni dohodki v skladu s 17. in 18. členom kolektivne pogodbe za kmetijstvo in živilsko industrijo Slovenije

Zahtevnostna skupina	Mesečni bruto OD v SIT NOVEMBER 1992	DECEMBER 1992
I. enostavna dela	35.648	36.896
II. manj zahtevna dela	39.218	40.591
III. srednje zahtevna dela	43.844	45.379
IV. zahtevna dela	48.844	50.554
V. bolj zahtevna dela	55.265	57.199
VI. zelo zahtevna dela	65.967	68.276
VII. visoko zahtevna dela	74.882	77.503
VIII. najbolj zahtevna dela	89.139	92.259
IX. izjemno pomembna dela	107.003	110.748
Upoštevana rast življenjskih stroškov po eskalacijski lestvici	3,9%	3,5%

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Še bodo športne igre

Na razgovoru z vodstvom **Komunalnega podjetja Grosuplje** in **Komunale Trebnje** ter njunimi sindikalnimi zaupniki smo se zadnje dni novembra dogovorili, da prevzameta izvedbo **9. delovno-športnih tekmovanj komunalcev.** Imenovan je bil tudi organizacijski odbor, ki je takoj pričel delati in že sprejel prve usmeritve. V organizacijo delovnega dela tekmovanja je vključeno tudi podjetje Komunalne gradnje iz Grosuplja, strokovno posvetovanje pa bo pripravil Svetovalni center komunalnih organizacij.

Delovno-športna tekmovanja bodo v šolskem centru v Ivančni Gorici, predvidoma v petek, **28. maja** in soboto, **29. maja** prihodnje leto. V programu srečanja je predvidena tudi razstava komunalne opreme in naprav, občina Grosuplje pa namerava ob tej priložnosti udeležencem predstaviti turistično ponudbo tega manj znanega a zanimivega dela naše domovine. Razpis bo pripravljen do konca januarja, nakar bo poslan vsem komunalnim in stanovanjskim podjetjem. Te že sedaj opozarjamo, naj začnejo priprave za čimboljšo udeležbo tako tekmovalcev kot navijačev.

Miloš Mikolič, sekretar

Srečno '93!

V novem letu želimo vsem našim članom, sindikalnim zaupnikom in njihovim družinam, veliko osebnega zadovoljstva, sreče in zdravja ter zadosti moči za učinkovitejše uresničevanje ciljev, ki smo si jih zadali pri ustanovitvi svojega sindikata.

Marjan Vrabec, predsednik
Miloš Mikolič, sekretar

DE časopis slovenskih delavcev
Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana
tel.: (061) 313-942
311-956
110-033
116-163

INVENTURA '92

Kaj smo dosegli v letošnjem letu in česa si želimo v novem? To sta bili osrednji vprašanji naše ankete, ki sta jo – tokrat na domžalskem območju – pripravili naši sodelavki Kristina Brodnik in Justi Arnuš.

LAZO RAĐENOVIČ, predsednik sindikata pri upravi občine Domžale:

»Menim, da delovne, upravne zakonodaje delodajalci niso nikdar tako kršili, kot jo zdaj. V našem primeru nastopa kot delodajalec vlada Republike Slovenije, ki ne spoštuje zakona o delavcih v družbenih organih. Posebej se to nanaša na spoštovanje kolektivnih pogodb in z njo določenih izhodiščih osebnih dohodkov. Ne bom kritiziral vlade, saj se zavedam, da je celotna družba v finančni stiski, vendar naj vlada spoštuje zakone, ki jih je sprejela.

V okviru sindikata uprave občine Domžale delujejo komisije, ki pripravljajo ozimnico, športne aktivnosti ipd. Izvršni odbor pa nadzira delovno pravno zakonodajo, sodeluje pri oblikovanju pravilnikov ipd.

Zelo dobro sodelujemo z izvršnim svetom občine Domžale, ki je finančno podprla sindikat. V letošnjem letu smo:

– podpisali pogodbo za delovanje sindikata,
– rešili problem zaposlitve presežnih delavcev,
– organizirali in financirali prostovoljno zdravstveno zavarovanje,
– organizirali športno-rekreativne dejavnosti za naše delavce.

Menim, da je sindikat učinkovit toliko, kolikor je pripravljen delovati njegov predsednik. In potrebno je veliko dela za majhen učinek.«

CIRIL SEŠEK, predsednik sindikata v Napredku Domžale:

»Napredek Domžale je največje trgovsko podjetje v domžalski občini. V letu '92 smo praznovali 40-letnico obstoja. Zaposlujemo čez 500 delavcev. Konec novembra letos smo ustanovili delniško družbo, v kateri so delavci zastopani s 4-odstotnim deležem. Občutnih sprememb v podjetju zaenkrat še ni, saj je bila delniška družba komaj formirana. Najbolj nas moti, da smo delavci v dolgih letih sami ustvarili trgovsko mrežo in prispevali k razvoju podjetja, pa je glede na to naš delež v delniški družbi premajhen.

Naš sindikat je v letošnjem letu dosegel uveljavitev osebnih dohodkov s panožno *kolektivno pogodbo, spremljal procese lastninjenja ter skupaj z vodstvom podjetja omogočil* kolektivno prostovoljno zdravstveno zavarovanje za zaposlene delavce. Dobro sodelujemo z delodajalci, kar je bilo razvidno pri reševanju problema presežnih delavcev. Nobeden ni šel na zavod za zaposlovanje. Problem smo rešili z ustanavljanjem novih dejavnosti, prekvalifikacijami in dokupom let za upokojitev. Naš sindikat se bo v prihodnosti zavzemal predvsem za to, da bi bili v podjetju večinski lastniki delavci in upokojeni delavci.«

JURE PEČNIK, predsednik sindikata ZSSS AS Domžale:

»AS je pozitivno podjetje, posluje brez izgub. V sindikat je v podjetju včlanjenih kar 99 % delavcev, ki so organizirani po proizvodnih dejavnostih in jih zastopa izvršni odbor. Naša vloga je najbolj opazna pri nudenju finančne pomoči bolnim in socialno ogroženim delavcem. Poleg tega tudi redno spremljamo izplačila osebnih dohodkov, če so ta v skladu s kolektivno pogodbo, in preverjamo, če so pogoji za delo v proizvodnji ustrezni. Letos smo s pomočjo občinskega sindikata izpeljali tudi akcijo prostovoljnega kolektivnega zdravstvenega zavarovanja.

Problem presežnih delavcev rešujemo s prerazporejanjem na druga delovna mesta. Le trije delavci so trenutno na čakanju, pa še ti po svoji volji, dvema pa smo dokupili leta za predčasno upokojitev.

Sodelovanje z vodstvom podjetja poteka korektno in brez večjih problemov. Po novem letu se bomo razdružili na AS in še tri »hčere«, takrat pa se lahko pokaže drugačna slika. Po mojem mnenju sindikat lahko dobro deluje, če je finančno neodvisen in v njem delujejo pravi ljudje.«

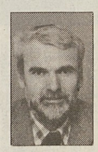

DANIJEL BEZEK, predsednik sindikata ZSSS OŠ Vencelj Perko Domžale:

»Naš delodajalec je ravnatelj. Sindikat z njim dobro sodeluje, če to pomeni, da smo obveščeni o vseh bistvenih ukrepih in zaprošeni za mnenje, ko gre za pravice delavcev iz dela. Največje probleme nam povzročajo nenehno spreminjajoči se standardi in normativi, ki jih postavlja ministrstvo za šolstvo. S tem so povezani presežki delovne sile, ki jih rešujemo s prezaposlitvijo (našli smo jim drugo delo). Zdaj ko je s spremenjenimi normativi spet prišlo do presežkov, bomo ta problem rešili z zmanjšano delovno obveznostjo za eno uro za vse *zaposlene, kar pa še vedno pomeni polno zaposlitev in nam zato ne bo treba odpuščati* delavcev. Želimo si več sodelovanja in usklajenosti različnih sindikatov na področju vzgoje in izobraževanja, tako kot pri nas v občini, ko se na koordinacijah redno srečujemo različni sindikati (ZSSS, SVIZ).«

MARJAN OGRINC predsednik sindikata ZSSS Hidrometal Mengeš:

»Hidrometal je eno od podjetij, ki jih je zelo prizadela izguba jugoslovanskega tržišča in zdaj išče nova. Odločili smo se, da bomo stari del podjetja prodali in se s kapitalom od prodaje lažje uveljavljali na drugih tržiščih.

V našem podjetju so največji problem izplačila osebnih dohodkov, ki zamujajo tudi do dva meseca in so zajamčeni, za razliko do polnega osebnega dohodka pa smo dobivali listine. Problem presežkov delovne sile pa rešujemo s prezaposlitvijo. Naš sindikat je v letošnjem letu dosegel odstop generalnega direktorja. Z novim direktorjem pa smo razrešili tudi komercialnega direktorja – zaradi njegove »premajhne učinkovitosti«. Medtem smo se pogajali z vodstvom o izplačilih osebnih dohodkov in dosegli, da smo za razliko do polnega osebnega dohodka dobivali listine, ki v primeru stečaja pomenijo terjatev delavcev do firme.

Za učinkovito pomoč pri reševanju perečih problemov v podjetju bi se rad zahvalil občinskemu odboru ZSSS in Justi Arnuš ter Lidiji Jerkič in Vladimirju Bizovičarju iz republiškega odbora SKEI.«

MONIKA ŽELEZNIK, predsednica sindikata ZSSS Rašica Moravče:

»V našem obratu je približno 100 zaposlenih in vsi so člani sindikata. Če sodimo po osebnih dohodkih (povprečna plača se giblje okoli 25.000 SIT, najnižja pa 12.000 SIT), naše podjetje slabo posluje, čeprav je dela dovolj delamo tudi ob sobotah in nedeljah in v glavnem za izvoz. Zanimivo je, da imajo naši izdelki izredno visoko ceno na tržišču, denarja za plače pa vseeno ni.

Naš sindikat se v glavnem pogaja z delodajalci pri osebnih dohodkih, vendar do sedaj brez uspeha. Edino, kar smo uspeli urediti, je prostovoljno zdravstveno zavarovanje prek sindikata in cenejša ozimnica.

Presežkov delovne sile pri nas ni bilo. Upam si trditi, da jih ni bilo predvsem na račun nizkih osebnih dohodkov zaposlenih.«

ALOJZ ŽUPAN, predsednik konference ZSSS *HELIOS Domžale:*

»Helios Domžale je uveljavljeno in uspešno podjetje, ki ga sestavljajo TBLUS Količevo, Kemična tovarna Domžale in Oljarna Vir. Pri nas je približno 900 zaposlenih, 87 % jih je članov sindikata ZSSS, drugi pri nas ne delujejo. Sodelovanje z delodajalci je zgledno, vsaj glede varstva pravic delavcev.

Sindikat se lahko ponaša z uspehi:
izplačilom osebnih dohodkov po panožni kolektivni pogodbi,
izplačilom regresa,
s prehodom na 40-urni delovnik,
akcijo zbiranja pomoči za begunce,
sodelovanje pri vprašanjih lastninjenja podjetja,
široko mrežo sindikalnih prodaj med letom (tekstil, prehrana).

Prisilnih odpuščanj pri nas ni.

FRANC BERGANT, predsednik sindikata ZSSS v Komunalno-stanovanjskem podjetju Domžale:

»Komunalno-stanovanjsko podjetje je javno podjetje, njegov ustanovitelj je občina Domžale. Tudi mi se srečujemo s podobnimi težavami kot druga podjetja, to je predvsem s samovoljo delodajalcev. Starih zakonov nihče ne spoštuje (razen na sodišču), novih pa še ni. Naš sindikat deluje šele dobro leto, kar je posledica spanja na lovorikah sindikata v bivšem sistemu. Z istimi ljudmi, s katerimi smo v preteklosti delali z roko v roki, zdaj prihajamo v konflikte. Morda je bilo v preteklosti za nas preveč dobro poskrbljeno, zato se moramo zdaj vsi ‚naučiti brati'. Danes je tako, da če se delavec prek sindikata ne bo boril za svoje pravice, mu jih ne bo zagotovil nihče. Najhuje je, da prihaja do ignorance sindikata in tega, da se niti s pogajanji ne da nič doseči.

Sicer pa smo v našem podjetju lahko zadovoljni vsaj zato, ker ni prihajalo do stihijskega odpuščanja delavcev in ker nam osebne dohodke redno izplačujejo z vsemi dodatki vred.«

v območnih organizacijah

Velenje

Prostovoljno skupinsko zdravstveno zavarovanje tudi za nezaposlene

Po pogodbi, sklenjene med ZSSS in Zavodom za zdravstveno zavarovanje Slovenije, se je do 21. decembra v prostovoljno skupinsko zdravstveno zavarovanje vključilo 20.932 delavcev. Sklenitelj zavarovalne pogodbe za nezaposlene je območna organizacija.

11. seja sveta območne organizacije

Na njej bodo člani obravnavali uresničitev sklepov 9. redne seje in 10. korespondenčne seje sveta, delovanje območne organizacije v letu 1992 in osnovne programske usmeritve za leto 1993, evidentirali možne kandidate ZSSS v sestave območnih svetov ZZZS (na osnovi skupnega dogovora med območno organizacijo Velenje in Ravne na Koroškem), obvestiti o vključitvi delavcev v skupinsko prostovoljno zdravstveno zavarovanje po pogodbi med ZSSS in ZZZS.

Kako do 13. plače?

Da bi odpravili nejasnosti in dvome, ki se pojavljajo ponekod glede veljavnosti in uresničevanja kolektivne pogodbe za poklicne novinarje, pravna služba SNS daje naslednji pojasnili:

1. Določilo 1. odstavka 52. člena pogodbe je popolnoma jasno in daje delodajalcu osnovo za izplačilo 13. plače. Če delodajalčev organ upravljanja ugotovi, da bo podjetje, na podlagi znanih rezultatov poslovanja podjetja do srede decembra 1992, poslovalo z dobičkom, ki dovoljuje izplačilo mase za 13. plačo novinarjev, potem je to dolžan storiti, in sicer v višini, določeni z drugim odstavkom 52. člena pogodbe. Ob soglasju sindikata lahko v decembru delodajalec izplača akontacijo, poračun 13. plače pa po zaključnem računu.

2. Kolektivna pogodba je začela veljati 28. decembra 1991. Pogodba je bila sklenjena za obdobje enega leta. V skladu z drugim odstavkom 3. člena ugotavljamo, da nobena od strank, ki so pogodbo podpisale, ni odstopila od nje. Pogajanja o spremembah pogodbe, tudi tarifnega dela, še potekajo. Zato vsa določila sedaj veljavne pogodbe ostajajo nespremenjena in veljajo še naprej. Do podpisa nove pogodbe, aneksa k sedanji ali morebitnega odstopa katere od strank, ki so jo podpisale.

Venceslav Japelj, predsednik

Staro pravilo

Vse, kar sindikalni vrh zasnuje,
nam Damjan Križnik pripoveduje
v kar se da estetsko čisti obliki
in na DE kanalu v erotični sliki.
Ustvarjalen, delaven, s tabelami obremenjen,
a malce, malce zagrenjen.
In oba veva zakaj:
Ta novi svet je za menedžerje narejen.
Sindikat in delavec v njem je pogubljen.
In vsa ta sindikalna mašinerija
precej izlajnana je elegija.

Piše: Damjan Križnik

Vsa čast gospodu M. Š., neznanemu avtorju teh stihov. Če jih ne bi dvakrat ali trikrat prebral, ne bi verjel, da lahko kdo zgolj po karikaturi tako dobro razkrinka osebnost, ki se za njo skriva. Res, pravo mojstrstvo! No, zdaj pa k stvari, da ne bova drug drugemu preveč rožic nasadila: kakšen naj bi bil Sindikalni zaupnik in kakšen po mojem mnenju je?

Kolega Andrej Agnič si ga je pred dobrim poldrugim letom zamislil kot dovolj velik vrt, v katerem naj bi bilo na razpolago dovolj gred in gredic za vse, ki bi jih radi obdelovali. »Kakor je vrt ob hiši ogledalo gospodinje, tako naj bi bil Sindikalni zaupnik zrcalna podoba Svobodnih sindikatov,« je utemeljeval svoj predlog. Že po nekaj številkah pa je sprva navdušenim »vrtičkarjem« začela pojenjavati začetna vnema in kaj lahko bi se zgodilo, da bi se vrt zarasel, če jih Andrej ne bi spodbujal (z idejami) ali celo pregnjal (z roko).

Tak, lepo negovan vrt sem podedoval po letošnjih poletnih počitnicah, ko je kolega Agnič presedlal med upokojence, in se z vsem dolžnim spoštovanjem lotil dela s tistega konca, kjer je on končal. In do kakšnih spoznanj sem se dokopal v teh štirih mesecih? Da svoji gredici z največjo ljubeznijo negujeta sekretarja gasilcev in komunalcev ter državnikov in družbenikov, od »pokrajincev« pa Zasavec, Gorenjec, Belokranjec in Velenjčanka. Ti očitno že poznajo staro pravilo, »da se nekaj pač ni zgodilo, če ni v časopisu«. Kemik, ki je s tekstilko, električarjem in skejevcem nekje v »zlati« sredini, bo o tem podvomil, češ »ne vem, če se je dobro preveč kazati po časopisih«... Kaj pa drugi? Točno tako me je pred kratkim vprašal Belokranjec, le še »a nimajo nič pokazati?« je dodal. Odgovoril sem mu s starim pravilom...

Zato sem »malce malce zagrenjen«...

DE KANAL – DE

Spet je tu, ta nora noč

Če boste silvestrovali doma, vas bo gotovo zanimalo, kakšen spored nam je pripravila osrednja televizijska hiša:

Po zadnjem TV dnevniku v letu 1992 si boste lahko **na prvem programu TVS** ogledali humoristični uspešnici **Večerja za enega** in **Deska, ob 21.05** pa se bo začel **Silvestrski videomeh,** v katerem bodo prišli na svoj račun ljubitelji narodnozabavne glasbe. Nastopilo bo dvanajst ansamblov, seveda pa bo poskrbljeno tudi za smeh.

Ob 22.10 se bo začela osrednja novoletna oddaja z naslovom **Spet je tu, ta nora noč.** Gala show program, ki bo trajal dve uri in pol, bo vodila **Damjana Golavšek,** oblikovali pa ga bodo slovenski igralci (devet skečev), glasbeniki, pevci in plesalci pod vodstvom režiserja **Jana Zakonjška.** Na bogati scenografiji **Tomaža Marolta** bodo pred publiko v studiu 1 nastopili **Big Band RTV Slovenija, Green Town Jazz Band, Mia Žnidarič, Lačni Franz, Big Ben Hit Quartet, U redu, Ljubljanski oktet, Plesna šola Urška in plesna skupina Mojce Horvat.**

Na drugem programu TVS pa bodo prišli na svoj račun ljubitelji resne glasbe. **Od 20.30** naprej bodo lahko gledali posnetek operne predstave **Seviljski brivec,** ki so jo ob 200-letnici rojstva skladatelja Rossinija uprizorili na dunajskih »Festwochen 92«. Novo leto pa bodo dočakali v Sovinem sporedu, ki bo do tretje ure zjutraj vrtel angleški film **Nikoli ne reci nikoli** in ameriški film **Robin in sedem lumpov.**

Za vsakogar nekaj, torej. Pa srečno...

Sindikat delavcev prometa in zvez

Aktualni posveti vlečejo...

Dvodnevni posvet v Radovljici ni bil tako dobro obiskan, kot smo pričakovali zaradi aktualnih tem na dnevnem redu. Razveseljujoče pa je, da so tisti, ki so na posvet prišli, pri vseh temah aktivno sodelovali z vnaprej pripravljenimi vprašanji. Največ vprašanj je bilo o lastninski zakonodaji, ki nam jo je razumljivo predstavil dr. Žužek, predsednik sodišča združenega dela. Opozoril nas je na aktivnosti, ki jih bodo morali sindikati opraviti, in na pomen le-teh. Zato nam je predlagal, da se sindikati strokovno usposobimo in povabimo strokovnjake, da bodo sindikalistom v podjetjih in prek njih delegatom v delavskih svetih pomagali pri odločitvah; in sicer tako pri morebitni reviziji že izvedenega lastninjenja, tam kjer obstaja sum, da je šlo za manipuliranje, kot pri delitveni bilanci, kjer naj bi imeli sindikati vzporedno s stroko v podjetju svojo skupino strokovnjakov, ki bo bdela nad realnostjo ocenjevalcev.

Vloga sindikata je izredno pomembna tudi pri odločitvi o enkratni prodaji podjetja. Delavci, povezani v sindikat, lahko zahtevajo arbitražo, kar zavre postopek prodaje.

Na seji RO po končanem posvetu smo sprejeli sklep, da predsedstvu ZSSS in vsem sindikatom dejavnosti posredujemo pobudo za ustanovitev strokovnega teama. Poleg domačih strokovnjakov je treba pritegniti še druge, ki bodo strokovno pokrivali pravno, ekonomsko in finančno področje. Sindikalisti so izrazili pripravljenost, če sredstva iz članarine ne bi zadostovala, te aktivnosti dodatno financirati. Treba se je dogovoriti in pripraviti ustrezen program.

Hilda Žežko, sekretarka

Izhodišči bruto osebni dohodki za mesec DECEMBER 1992 po kolektivni pogodbi za pretvorno skladiščno dejavnost

Rast življenjskih stroškov v NOVEMBRU: 3,5 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici: 3,5 %

Tarifni razred	Izhodišči bruto OD
I.	38.130
II.	41.940
III.	46.850
IV.	52.240
V.	59.100
VI.	70.540
VII.	80.060
VIII.	95.320
IX.	114.370

Izhodišči bruto osebni dohodki za mesec DECEMBER 1992 po kolektivni pogodbi za cestno gospodarstvo

Rast življenjskih stroškov v NOVEMBRU: 3,5 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici: 3,5 %

Tarifni razred	Izhodišči bruto OD
I.	36.360
II.	39.990
III.	44.720
IV.	49.820
V.	56.340
VI.	67.260
VII.	76.360
VIII.	90.900
IX.	109.080

Izhodišči osebni dohodki in drugi prejemki za mesec DECEMBER 1992 po kolektivni pogodbi za prevoz blaga v cestnem prometu

Rast življenjskih stroškov v novembru: 3,5 %
Upoštevana rast po eskalacijski lestvici: 3,5 %

	Izhodišči bruto OD
I.	37.010
II.	43.590
III.	50.970
IV.	56.700
– voznik do vključno 4,5 t nosilnosti	56.700
– voznik od 4,5 t do 13 t nosilnosti	62.370
– voznik nad 13 t nosilnosti	71.310
V.	71.310
VI.	90.370
VII.	115.040

Del neto osebnega dohodka, ki pripada vozniku za prevoženi kilometer nad normativom:
– en voznik = 8,63 SIT
– dva voznika = 4,83 SIT

Povračila v zvezi z delom:
– prehrana med delom = 5.068 SIT
– dnevnice: cela (nad 12 ur) = 1.209 SIT
polovična (od 8 – 12 ur) = 639 SIT
zmanjšana (od 6 – 8 ur) = 453 SIT
Količinska dnevnica za prevoženi kilometer = 3,21 SIT
– prenočišče (brez računa) = 968 SIT

Izhodišči bruto osebni dohodki in urne postavke za december 1992 po kolektivni pogodbi za cestni potniški promet

Zahtevnostna skupina	Izhodišči bruto OD za 91 (v tolarjih)	Izhodišča bruto urna postavka (za 182 ur mesečno)
I.	36.850	202,47
II.	40.300	221,43
– mazalec, pralec, priučeni vulkanizer, garderober na AP Ljubljana	40.300	221,43
– sprevodnik	40.700	223,63
III.	44.940	246,92
– administrativni manipulant	44.940	246,92
– pom. mehanik, električar, klepar, avtoličar	45.340	249,12
– voznik taxi vozila	46.100	253,30
IV.	50.690	278,52
– blagajnik	50.690	278,52
– KV vzdrževalec vozil	55.690	305,99
– voznik avtobusa	56.590	310,93
V.	56.980	313,08
– informator na AP Lj.	56.980	313,08
– prometnik, prometni kontrolor	62.620	344,07
– razporednik, specialist vzdrževalnih del	65.880	361,98
VI.	74.450	409,07
VII.	101.130	555,66
VIII.	124.190	682,36

Rast življenjskih stroškov v novembru 3,5 %.
Eskalacija po 38. členu BKP: 3,5 %.

SDE

Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije

Članstvu in delavcem dejavnosti energetike, sodelavcem, partnerjem ter simpatizerjem želimo uspešno in zadovoljno novo leto 1993.

Zahvaljujemo se članstvu – delavcem in vodstvom sindikata podjetij in drugih oblik organiziranosti in delovanja sindikata dejavnosti za njihovo podporo in enoten nastop v akcijah, ki jih je vodil sindikat dejavnosti v letu 1992. Zahvala velja tudi partnerjem in simpatizerjem.

Naše geslo »Eden dru'gmu ogenj dajmo« naj bo moto uspešnosti naših projektov in akcij tudi v letu 1993.

Vodstvo SDE Slovenije

Sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije želi vsem, posebej pa svojim članom srečno in zadovoljno novo leto 1993

skei

Sindikat
Delavcev
Gradbenih
Dejavnosti

Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4

Članom sindikata delavcev gradbenih dejavnosti v podjetjih gradbeništva, sindikalnim zaupnikom, območnim odborom, sodelavcem v območnih organizacijah, članom republiškega odbora in Zveze svobodnih sindikatov Slovenije želimo vesele praznike in poslovno uspešno, srečno novo leto 1993.

Vsem delovnim ljudem in še posebej članom našega sindikata čestitamo za novo leto in jim v njem želimo obilo uspehov

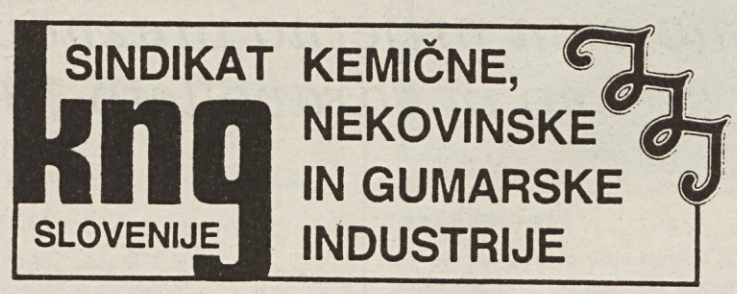

Sindikat zdravstva in socialnega varstva Slovenije

V novem letu 1993 vam želimo obilo uspehov in zdravja

Konec leta je čas praznovanja,
pa tudi čas soočanja z doseženim.

Sodelovanje z vami je bilo dragoceno
in uspešno, zato iskreno upamo,
da bo takšno tudi v novem letu.

Želimo vam prijetno praznovanje
ter srečno in zdravo leto 1993.

DELAVSKA HRANILNICA, d. o. o.
Ljubljana, Dalmatinova 4

ČLANOM SINDIKATA
LESARSTVA SLOVENIJE,
SINDIKATA GOZDARSTVA
SLOVENIJE IN VSEM
POSLOVNIM PARTNERJEM
ŽELIMO USPEŠNO IN
ZADOVOLJNO 1993!

Sindikat Lesarstva Slovenije

Sindikat Gozdarstva Slovenije

Kristjan Zadel
Vladimir Košič
Marjan Ferčec

VIZ

Vsem svojim članom in še
posebej sindikalnim
zaupnikom
želimo srečno novo leto 1993
in veliko uspehov pri vzgojnem,
izobraževalnem in znanstveno-
raziskovalnem delu

Republiški odbor

NERAZUMEVANJE ZAHTEV OSRAMOČENIH DELAVCEV

Na dan, ko je vlada Republike Slovenije ugodila zahtevam delavcev v državni upravi in jim obljubila razliko do 100-odstotne plače po kolektivni pogodbi, so sindikati Podravja imeli izredno sejo. Sestali so se, ker številna podjetja nimajo denarja niti za najnižje osebne dohodke, kaj šele za vse tisto, kar delavcem pripada po kolektivni pogodbi. Prav zato se stavke v mariborski industriji ta mesec množijo in stopnjujejo. In če delavci Cevovoda ne bodo dobili plače pred božičem, bodo prav lahko krenili v mestno središče in pred zgradbe oblastnih organov. Metka Roksandič, predsednica Svobodnih sindikatov Podravja je prepričana, da se jim bodo takoj pridružili vsi tisti, ki bodo pred prazniki ostali brez plač.

Socialno sliko delavstva v Mariboru najbolj pozna **Marija Erakovič**, ki v območni organizaciji Svobodnih sindikatov pokriva socialno področje in ki nekatere od delavskih zgodb občasno objavlja tudi v našem glasilu. V njenem arhivu sem dobil pismo enega od prizadetih delavcev, ki ga objavljamo v posebnem okvirju. Tako njemu kot številnim drugim obubožanim in brezpravnim je Marija pomagala tako z denarjem Svobodnih sindikatov kot z oblačili, ki jih zbere od prijateljev in znancev. Skozi njene roke je v letošnjem letu šlo več kot tisoč oblačil. Za predpraznične dni so sindikalisti Podravja pripravili 200 paketov, v vsakem je 10 kg hrane, ki jih bodo razdelili najbolj obubožanim delavcem. Mednje spadajo zlasti delavci Cevovoda, ki do danes še niso dobili plače za mesec julij, kar pomeni, da vsaj štiri mesece niso dobili nobenega zaslužka. Eden od njih je klepar August Strahija. V podobnem položaju sta gradbenik Stanislav Vajzman in tekstilka Ivanka Pečar. Sindikati Podravja so za eno od svojih članic plačali polovico stanarine za leto 1991, ker so jo zaradi neplačila metali iz stanovanja. Drugo polovico je plačal Svobodni sindikat njenega podjetja, denar za ogrevanje pa še iščejo na drugem socialnem naslovu. Gre za dobro delavko, ki mesečno zasluži le 25.000 tolarjev, ima moža, ki je brez dela več kot tri leta in ne dobiva nobene socialne pomoči. Starejša hči kljub končani šoli ni dobila niti pravniškega mesta, mlajša hči pa obiskuje osnovno šolo. Marija pravi, da brezposelni delavci vsak dan spoznavajo, da v Mariboru ne morejo dobiti dela in si zato pomagajo tudi s priložnostnimi deli v Avstriji in pri prekupčevalcih na stojnicah mariborske tržnice.

Tisti, ki prihajajo k Mariji, prinašajo k njej svoje stiske in pred njo ne morejo skriti prizadetosti zaradi položaja, v katerega so pahnjeni. Med pripovedovanjem svojih težav se večina med njimi razjoka. Marija misli, da tisti, ki se srečujejo z obubožanimi ljudmi, njihove stiske lahko dojemajo le razumsko, ne pa čustveno, saj sami nimajo takšnih izkušenj.

Najhuje je tistim, ki so najmanj izobraženi. Eden od njih je napisal 180 prošenj za delo in je kljub temu še vedno na cesti.

Nekaj več možnosti imajo le nezaposleni z najmanj srednješolsko izobrazbo. Največ nezaposlenih pa na žalost nima nič več kot osnovno šolo. Zavod za zaposlovanje preusposablja nezaposlene. Kljub temu pa Erakovičeva ugotavlja, da različni seminarji dajejo ljudem le znanje na zalogo, saj ga nikjer ne morejo uporabiti. Zato zavodi za zaposlovanje skrbijo le za boljše počutje ljudi, ki nikjer ne morejo računati na delo.

Ta socialna slika je le posledica materialnega položaja delavstva na mariborskem območju. Povprečne plače v mariborski industriji so septembra znašale le nekaj več kot 28.000 tolarjev, kar je 7 odstotkov pred slovenskim povprečjem. Ker so plače nizke, so nizka tudi denarna nadomestila in socialne pomoči. Le 40 odstotkov nezaposlenih dobiva nadomestilo oziroma pomoč, vsi drugi pa prav ničesar.

Metka Roksandič se zato jezi, ko množična občila objavljajo statistične podatke o previsoki rasti realnih osebnih dohodkov v Sloveniji, in trdi, da za delavce v Mariboru to ne velja. Njeni podatki kažejo, da življenjski stroški rastejo hitreje od plač, saj so le-te v devetih mesecih porasle za 94 odstotkov, stroški pa kar za 145. Roksandičeva misli, da je položaj v Sloveniji v povprečju bistveno boljši kot v Mariboru.

Kljub temu, da so se po Mariboru že prejšnji teden razširile govorice, da so podjetja preventivno izplačala osebne dohodke in druge prejemke, so Svobodni sindikati Podravja vlado opozorili na nevarnost širjenja socialnih protestov in delavskih nemirov.

Opozarjajo zlasti na težak položaj zaposlenih v podjetjih, ki so last razvojnega sklada in je zato zanje najbolj odgovorna slovenska oblast. Poleg Cevovoda, kjer 350 zaposlenih čaka še na julijske plače, je težko tudi v Avtotapetništvu, kjer so stavko napovedali za predbožični teden. Kritično je tudi v Elektrokovini, kjer 2300 zaposlenih že mesece čaka na izpolnitev obljub. Tudi spor v Tamu še ni končan, kar velja tudi za TVT, in še bi lahko naštevali. Sindikati Podravja opozarjajo oblast, naj pravočasno uredi izplačilo osebnih dohodkov, saj se bo sicer morala ukvarjati s posledicami in ne z vzroki. Tako je bilo tudi ob nedavni stavki v Tamu.

Metka Roksandič navaja tudi primer neustreznega ravnanja organov oblasti, saj je ministrica za delo napovedala, da bodo tisti, ki delajo na črno, izgubili pravico do denarnega nadomestila. Po njenem mnenju bi oblast morala preganjati delodajalce, ne pa delavce.

Položaj delavcev odslikava objektivno (ne)moč Svobodnih sindikatov. **Metka Roksandič misli, da sindikati niso naredili dovolj, vendar bi bilo delavcem še slabše, če sploh ne bi delali. Misli, da je dokaz za njeno trditev ocena službe družbenega knjigovodstva, da so plače višje, kot bi lahko bile glede na rezultate. Po njenem mnenju so bili Svobodni sindikati Podravja uspešni tudi pri preprečevanju podražitev, ki so v občinski pristojnosti.**

V številnih podjetjih pa je položaj delavcev zelo slab, saj delodajalci sindikalnih pritiskov ne dojemajo kot odsev hotenj zaposlenih in zato skušajo sindikaliste prepričati, da ni denarja za delavske zahteve. Od sindikalistov pa pričakujejo, da bodo delavce prepričali o neupravičenosti zahtev. Roksandičeva misli, da lahko v takšnem položaju tudi sindikalisti izgubijo občutek za mejo delavskega potrpljenja. Prav to se je zgodilo v Tamu. Po njenem mnenju je bila stavka v Tamu napovedana prepozno.

Takšnih problemov v gospodarstvu ne bi bilo, če bi direktorji spoštovali zahtevo Svobodnih sindikatov Podravja, da 18. v mesecu dajo delavcem vsaj zajamčene OD in da glede tega ne sme biti nobenega odstopanja.

Svobodni sindikati Podravja spoznavajo, da za delavstvo stavke niso več prava metoda. Tudi delavci Elinga mislijo, da bi s stavko najbolj škodili samim sebi. Roksandičeva misli, da je takšen odnos do stavk posledica premajhne solidarnosti in vzajemnosti med delavci. Verjetno gre za strah pred izgubo zaposlitve. Ta delavce sili k potrpljenju, ki ga ni mogoče razumeti, če sam nisi v enakem položaju.

Pred koncem pogovora se je Metka Roksandič glasno vprašala, ali mora biti v Mariboru res vsak mesec kakšen cirkus s plačami in zakaj legalnim zahtevam ni mogoče ugoditi po legalni poti. Po tem, kar sem videl in slišal med sindikalisti v Mariboru, sem prepričan, da je pri nas res vse postavljeno na glavo in da so delavci res zadnja skrb naše mlade države.

Franček Kavčič

1. 10. 1992

Prošnja za družbeno pomoč.

Prosilec Žrikart Vlado naprošam za družbeno pomoč za otroke Mirana in Valerijo. Sem v velikih denarnih stiski in zato ne morem obut otroke za zimo. Sedaj sem njima kupil adidaske pa ni več ostalo za zimsko obutev. Imamo premalo dohodka v družini. Žena je na zavodu za brezposelne. Mislim s tem, da je ona brezposelna. Zato dobiva minimalni dohodek. Tudi jaz dobivam malo boleniško. Sem namreč invaladen delavec. Zelo se počutim osramočenega ampak denarna kriza me je privedla do tega, da prosim za družbeno pomoč. Tako smo prepro-sti ljudje z nizkimi dohodki tepeni v naši mladi državi. Mi invalidni delavci si zategujemo pasove saj naši državniki tega ne občutijo.

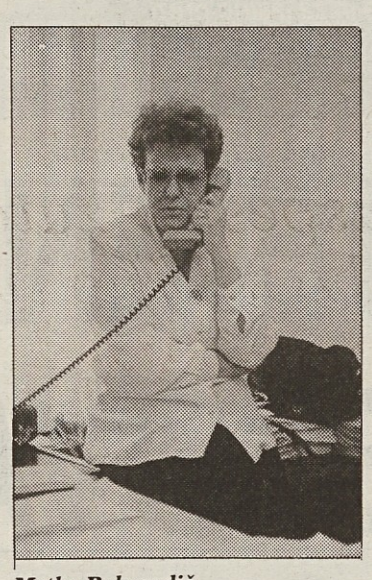

Metka Roksandič

Marija Erakovič

DELAVCI ELINGA ZAHTEVAJO TOVARNO

Zgodba, ki so jo pripovedovali delavci, zdaj zaposleni v TSN Eling iz Maribora, je neverjetno podobna tisti iz Krasmetala Sežana. Delavci delajo v tovarni, ki zaradi stečaja bivšega Elkoma ni več njihova in jim novi lastnik zato zaračunava najemnino. Stečaj je povzročila mariborska banka, ki prek firme Fineko delavcem posoja stroje, ki so še vedno družbena lastnina. Ker delavci sploh ne vedo, koliko je bil Elkom dolžan, sumijo tako banke kot posameznike, da se nameravajo okoristiti z njihovim premoženjem.

Po svojem položaju in hotenjih so za DE govorili **Peter Žel**, predsednik svobodnega sindikata podjetja in sodelavci **Ferdo Šulek, Josip Šafran, Dimitrij Kos, Drago Kranjc, Gorazd Kavčič in Franc Šarfer;** pomagala jim je tudi pravnica **Inge Vogrin-Mlakar**. Vsi v en glas trdijo, da so jih izigrali režiserji, ki diktirajo stečaj bivšega uglednega Elkoma uveljavljenega v Evropi in širšem svetu. Zdaj pa se na njihovem podjetju, ki je še vedno družbena last, pasejo različni zasebniki. Le-te sumijo, da bi podjetje radi prodali. Po mnenju direktorja Bruna Grabnerja je TSN Eling končna oblika možnih organizacijskih oblik in poskusov reorganizacije podjetja, ki je v stečaju zlasti zaradi velike zgrešene poslovne poteze z Irakom. Kljub dediščini preteklosti pa je Eling v letošnjem letu med najuspešnejšimi podjetji na mariborskem območju. S premoženjem podjetja pa razpolaga le Elkom TSN v stečaju. Dela premoženja bivšega podjetja Elkom pa se je na delavcem nerazumljiv način polastila firma Fineko, ki za Mariborsko banko opravlja finančne storitve, trženje in svetovanje.

Dokaz za to trditev je najemna pogodba, s katero Vlado Golob, direktor Fineka ponuja Elingu najsodobnejše stroje Amada in za dvomesečno najemnino zahteva tri milijone tolarjev.

Sogovorniki trdijo, da so vso delovno dobo vlagali v Elkom in se neštetokrat odrekali zaslužku, regresu in nagradam. Na ta način so leta 1980 zgradili moderno proizvodno halo za malooljna stikala in razvojni inštitut. Prav to halo, ki stoji ob šentiljski cesti, pa danes omejuje nova ograja in kaže, da bo v njej zrasla velika trgovska hiša. Vse kaže, da je zadeva povezana z direktorjem Fineka, ki je pred nedavnim registriral podjetja s takšno dejavnostjo. Delavci pa še ne vedo, ali je hala dana le v najem ali pa kar prodana, saj jih stečajno sodišče ne vabi na nobeno obravnavo.

Tudi pravnica, ki dela tako za Eling kot tudi za firmo v stečaju, ne ve, koliko je Elkom bil dolžan in koliko je vredno premoženje podjetja v stečaju. Ugibajo tudi o namenih in naklepih tistih, ki so bivšemu podjetju svetovali reorganizacijske posege. Med njimi je tudi dr. Šime Ivanjko, ki je svetoval za firmo Interkontrakt. Njegovo svetovanje je bilo predčasno prekinjeno, ker Elkom ni hotel plačati predragih storitev.

Teh reorganizacijskih načrtov se najbolje spominja **Drago Krajnc**, saj je bil izbran za direktorja enega od hčerskih podjetij. Ker je sprevidel, da bodo v tej firmi opravljali le črnska dela za druge, je s te funkcije odstopil. Pravi, da so za njim spregledali tudi drugi in zato so se hčerske družbe združile v firmo Aparati. Ta firma pa se je čez čas preimenovala v TSN, d.o.o. Kasneje so na zahtevo registracijskega sodišča dodali še Eling, kot se firma imenuje še danes. Eling je do maja letos, ko je bil uveden stečaj, posloval brez delavcev, saj so tisti, ki so delali zanj, bili formalno zaposleni v krovni firmi oz. holdingu Elkom.

Delavci in sindikat Elinga se zoper usodo, ki so jim jo nekateri namenili, borijo z delom in uspešnim gospodarjenjem. Plače dobivajo redno in v višini 80-odstonih izhodišč po kolektivni pogodbi. Pred koncem leta bodo dobili še ostanek regresa. Delali bodo do 30. decembra. Prav zdaj montirajo naprave v torinskem Fiatu. Elingovci mislijo, da je njihov direktor Bruno Grabnar odličen komercialist, ki se dokazuje s konkretnimi razultati. Vidijo pa tudi njegovo nemoč v boju s stečajniki, odvetniki in drugimi posredniki banke, saj se z njimi ne zna pogovarjati na pravi način. Prepričani so, da bi z majhno pomočjo države rešili vse probleme in ponovno zaposlili 130 svojih delavcev, ki so zdaj na borzi dela.

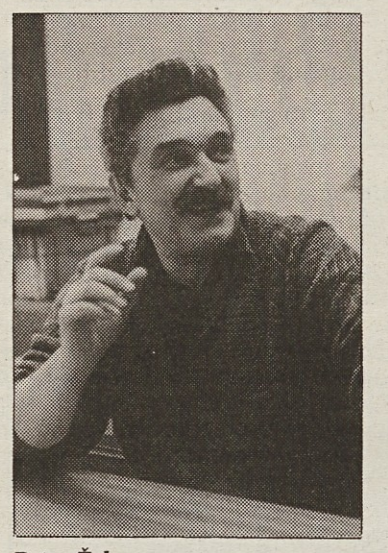

Peter Žel

Elingovci pred najnovejšim strojem Amada

Delavci Elinga so v svoji režiji vso proizvodnjo preselili v zaokrožene proizvodne prostore. Uredili so tudi skladišče in zdaj končujejo inventuro, ki ni bila narejena ne ob številnih reorganizacijah in delitvi premoženja in ne ob stečaju krovne firme. Zdi se, da verjamejo, da bodo s tem ustvarili materialno podlago za svoje delo, kar jim ni znal urediti nihče od dosedanjih direktorjev. Menda o tej njihovi pravici ni prepričan niti direktor niti številni pravniki, ki jih odvračajo od njihovih zahtev.

Kljub vsem tem opozorilom so delavci prek svobodnega sindikata podjetja in s sodelovanjem z območno organizacijo Podravja stečajnemu sodišču poslali zahtevke za vse, kar jim dolguje bivši Elkom. Njihovi izračuni kažejo, da 248 zaposlenim in 130 prijavljencem na zavodu Elkom dolguje po 3.000 DEM. To pomeni, da delavci računajo na milijon 200 tisoč DEM. Če sodišče njihove zahteve ne bo upoštevalo, bodo prav zaposleni edini in največji oškodovanec v stečaju Elkoma. Delavci mislijo, da imajo do svoje tovarne veliko več pravic kot tisti, za katere posreduje stečajni upravitelj in banka, ki v svojem interesu bdi nad podjetjem v stečaju.

Franček Kavčič

Napočil je čas, ko ne moremo več razmišljati, s čim bomo ob novoletnih praznikih obdarovali svoje najbližje. Zdaj razmišljamo le še o tem, kako bi kupili kruh in mleko, da bi preživeli,« nam je prejšnji četrtek (18. decembra) – na dan torej, ko naj bi 670-članski kolektiv novomeške Adrie Caravan po (pre)dolgem kolektivnem dopustu le pognal proizvodnjo prikolic – zagrenjeno pripovedoval predsednik svobodnega sindikata podjetja Zvone Pavlin. »Ker smo računali, da bomo danes končno dobili plače za oktober (!), smo že včeraj postorili vse potrebno za vnovičen zagon tovarne. Ker pa denarja ni bilo, smo se na jutranjem zboru delavcev odločili za stavko, pri kateri bomo vztrajali vse do uresničitve naših zahtev.« Do ponedeljka (21. decembra) dopoldne se »uresničevanje« njihovih stavkovnih zahtev ni premaknilo z mrtve točke. Še več: z gladovno stavko dvanajstih delavcev so dobili zadnji dogodki v Adrii Caravan naravnost dramatične razsežnosti!

»Gre nam za usodo tovarne in za lastno preživetje,« v en glas trdijo delavci Adrie Caravan.
(Slike: Sašo Bernardi)

»TO JE ENO SAMO NATEGOVANJE!«

Po številnih peripetijah, o katerih je Delavska enotnost obširneje poročala sproti, je poslovodstvo videlo rešitev za Adrio Caravan v prenosu lastništva na razvojni sklad Republike Slovenije in 27. novembra skupaj s holdingom IMV ter tremi bankami, ki imajo v podjetju vloženega veliko denarja, podpisalo temu ustrezno pogodbo. »To je bila poslovna odločitev!« ponavlja predsednik Pavlin, ki pogodbe tedaj (še) ni videl. »Nam je prišlo na uho le to, da bo podjetje z njenim podpisom oproščeno plačevanja vseh prispevkov, kar naj bi z drugimi besedami pomenilo, da bi spet lahko začeli delati in služiti denar.« Vendar se po tem ni nič zgodilo. Nasprotno: izkazalo se je, da ima Adria Caravan pri Ljubljanski banki blokirane nove tri milijone nemških mark prilivov, druge tri od sedmih milijonov mark, kolikor naj bi jih vložil Sklad, pa so porabili za poplačilo upnikov v Belgiji. Tako je za izplačilo oktobrskih plač zmanjkalo denarja...

»Če bi gospod Korže nakazal na naš račun še preostale

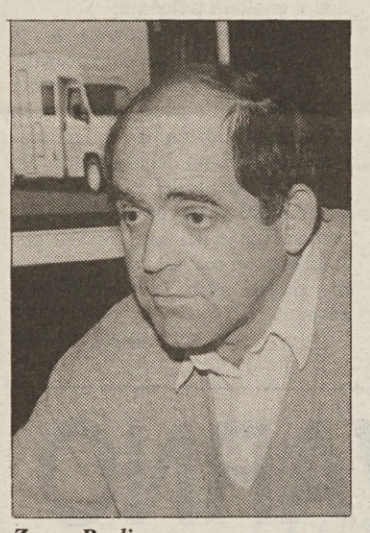

Zvone Pavlin

štiri milijone obljubljenih mark, bi lahko začeli. Tako pa...«

Z dežja pod kap

Tako pa jim ni preostalo nič drugega, kot da so direktorju Sklada Republike Slovenije Urošu Koržetu poslali pismo (v celoti smo ga objavili v prejšnji številki DE), v katerem ga opozarjajo na njegov dolg, »najkasneje do 15. 12. 1992 pa odločno zahtevajo naslednje«, kar so bile dva dni kasneje tudi stavkovne zahteve:

- takojšnje izplačilo oktobrskih osebnih dohodkov;
- jamstvo z opredeljenim rokom izplačila novembrskih OD v mesecu decembru 1992;
- izplačilo OD v prihodnje v rokih, določenih s kolektivno pogodbo;
- zagon proizvodnje brez prelaganja že dogovorjenega roka, s katerim smo bili delavci seznanjeni na zboru delavcev 4. 12. 1992, na katerem je prisostvoval tudi predsednik UO g. Androjna;
- takojšnja izpolnitev obveznosti Sklada iz že omenjene pogodbe (z mio DEM) in zagotovitev takojšnjega izvajanja te pogodbe s strani drugih pogodbenih strank (LB d.d. Ljubljana);
- od Vas zahtevamo predstavitev celotnega projekta sanacije AC d.d. in ne zgolj kadrovske sanacije v smislu acija v podjetju po popisu pogodbe o prenosu družbenega kapitala na Sklad še slabša, kot je bila pred tem«, in vse skupaj poslali v vednost obema sindikalnima centralama in novomeškim oblastem, nenazadnje pa tudi samemu predsedniku države Milanu Kučanu.

»Štenge se ribajo od vrha«

»Ker smo v tem pismu še zagrozili, da bomo prisiljeni uporabiti tudi druge oblike sindikalnega boja, če se zadeve ne bodo premaknile z mrtve točke, se je sinoči že zdelo, da bomo uspeli,« nam je po četrtkovem začetku stavke razlagal Zvone Pavlin. »Zvečer smo namreč izvedeli, da je prišlo na SDK nakazilo LB v višini 88 milijonov tolarjev, kar bi zadostovalo za izplačilo oktobrskih plač in poravnavo nekaterih dolgov, predvsem TPV-ju, ki za nas dela podvozja. Razveselili smo se že, da bo naposled konec te naše agonije, ki se vleče že od aprila, zato je bilo današnje obvestilo z SDK, da s plačami ne bo nič, dokler ne poravnamo predpisanih prispevkov,

Marjan Klobčar

za vse nas še toliko hujši udarec. Zdajle bova šla s kolegom Klobčarjem še enkrat telefonirat direktorju SDK Igorju Omerzi in ga prosit, naj odloži plačilo prispevkov.« Vprašamo ju, ali ni za kaj takega vendar pristojen direktor Danilo Plesničar. »On si po svojih poteh prizadeva vse, da bi nam uspelo,« ga branita in se delata zmerna optimista: »Morda bo pa Omerza prej poslušal delavski glas kot pa direktorjev...« Torej, srečno!

»Ne vem, če bo iz te moke kaj kruha,« je nejeverno odkimaval Aleš Fink, ki se je po končani tehniški šoli lesne stroke 1977. leta zaposlil v Adrii Caravan, zdaj pa dela kot referent za nabavo. »Vse doslej sem z veseljem hodil na šiht in čeprav smo se ves ta čas nečemu odpovedovali, sem bil vseeno zadovoljen. Danes ni nobenega veselja več, sama žalost...« za trenutek onemi, nato pa dé: »Če ne bi dobil nazaj denarja od dohodnine – 3.500 tolarjev so mi vrnili, še za kruh ne bi imeli.« Pove, da je žena zaposlena kot perica in da zasluži okoli 17.000 tolarjev na mesec, sin pa v Rogaški Slatini obiskuje šolo za steklarje. »Za pot mu dam 2.000 tolarjev. Vsak teden. Zdaj pa ne vem, ali naj mu telefoniram, naj do teh počitnic kar tam ostane, ali pa naj pride domov, kjer bo – lačen.« Misel na sina je gotovo zadosten razlog, da Fink znova sočno zakolne. »Nekaj drastičnega bo treba ukreniti! Navsezadnje nimamo več česa izgubiti...«

Pritegne mu tudi Rafko Cerovšek, ki pa ima to srečo, da je njegova žena še pravočasno zapustila Adrio Caravan; tako ima njegova družina zagotovljeno vsaj eno plačo. »Naš elan je na dnu. Vse te obljube, ki nam jih trosijo, pa samo še prilivajo olje na ogenj. To je eno samo nategovanje! Treba bi bilo narediti red. Z vrha! Tako kot se tudi štenge ribajo od zgoraj navzdol.« V spomin prikliče Anžurja, ki je po njegovem mnenju živo pooseblje-nje začetka njihovega neizbežnega konca. »Imel je popoln nadzor nad avtomobilsko in prikoličarsko industrijo v Novem mestu. IMV je prodal Renaultu, v Franciji je ustanovil Adrio International, nas pa prepustil žalostni usodi,« je prepričan. »Včasih so imeli Francozi Alžirijo, danes imajo – Dolenjsko! Ja, tako daleč smo prišli...«

Bo sit verjel lačnemu?

Medtem sta se »pogajalca« Zvone Pavlin in Marjan Klobčar vrnila v tovarno in razočarano povedala, da pri Omerzi nista dosegla nič. In tedaj se je 12 delavcev odločilo, da bo naslednjega dne v imenu vseh svojih 670 sotrpinov začelo – gladovno stavko! »Nadaljevali jo bomo vse do izpolnitve naših zahtev,« je po sobotnem zboru delavcev povedal predsednik stavkovnega odbora Zvone Pavlin, ki se je tudi sam pridružil gladovni stavki.

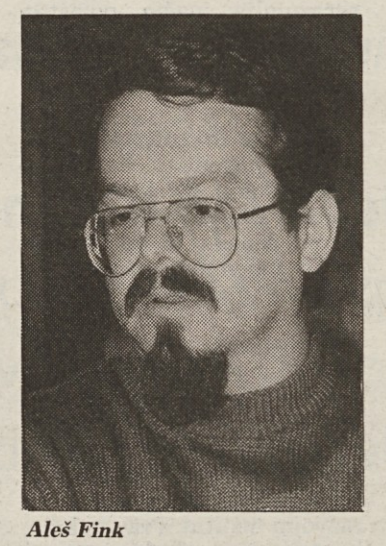

Aleš Fink

Adria Caravan je blagovna znamka, ki je dobro znana po vsej Evropi – od Švedske na severu do Španije na jugu, saj gre v izvoz domala 98 odstotkov njihove proizvodnje. »Če bo šla po poti begunjskega Elana,« je prepričanih domala vseh 670 delavcev, »potem zbogom! imidž Slovenije...«

Na tem zboru, ki se ga je udeležil tudi predsednik upravnega odbora dr. Dušan Lavrič, je bilo slišati, da bodo odgovorni storili vse, da bi končno lahko izplačali oktobrske plače. Vendar se stavkajoči niso pustili še enkrat »nategniti«. Tudi svojega direktorja Danila Plesničarja, ki jim je »iz zdravstvenih razlogov« svetoval, naj za božjo voljo to gladovno stavko spremenijo v 24-urno opozorilno, niso ubogali. Navsezadnje je vseeno, kje si lačen – doma ali v tovarni...

»Zavedam se, da so številni delavci zares že na robu preživetja,« je povedal Danilo Plesničar. »Toliko bolj pa sem presenečen, ker nam ob vsem tem ne razvojni sklad ne Ljubljanska banka nista omogočila izplačila oktobrskih plač. Očitek je namenjen tudi vladi, ker ni ničesar storila, da bi bili oproščeni prispevkov od plač. Opozoriti moram tudi na to, da je začetek proizvodnje nujen. Če se namreč hitro po novem letu ne bomo pojavili na trgu, potem bomo izgubili glavno oporo: trg, trgovce in kupce. Če pa se bo to zgodilo, zdajšnji sistem Adria Caravan enostavno ne bo mogel preživeti!«

Stavkajoče delavce sta v nedeljo dopoldne obiskala tudi predsednik ZSSS Dušan Semolič in Albert Vodovnik, predsednik Sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije. Nemudoma sta pozvala slovensko vlado, zbornico in sklad k ukrepanju. »Ker se od odgovornih (delavci so že v petek zahtevali takojšen razgovor s podpredsednikom vlade Hermanom Rigelnikom in z ministrico za delo Jožico Puhar, op. a.) nihče ni odzval, da bi delavcem sporočil, kako bodo odpravili probleme, po-

Rafko Cerovšek

zivam vlado, razvojni in sanacijski sklad ter vodstvo podjetja, naj se takoj sestanejo in prekinejo to agonijo,« je zahteval Vodovnik.

Pirova zmaga?

Se bo drama delavcev Adrie Caravan, ki je že začela dobivati razsežnosti prave tragedije, danes (v ponedeljek, 21. decembra) razpletla z demonstrativnim pohodom pred novomeško občinsko skupščino, v katerem nameravajo sodelovati vse dolenjske in belokranjske firme, ki so podpisale pogodbe z razvojnim skladom Republike Slovenije?

Kot kaže, vendarle ne, saj so se v Novo mesto končno potrudili minister za industrijo in gradbeništvo Dušan Šešok, pomočnik ministrice za delo gospod Kaleman in predsednik upravnega odbora Sklada za razvoj Republike Slovenije gospod Androjna.

In kako so se končali pogovori? Kot so nam ob zaključku redakcije sporočili iz Novega mesta, bodo delavci Adrie Caravan danes vendarle dobili oktobrske plače, vse druge stavkovne zahteve pa da ostanejo odprte. Tudi stavka.

Rafko Cerovšek je imel prav: »To je eno samo nategovanje...«

Damjan Križnik

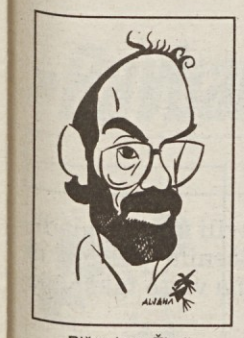

Piše: Igor Žitnik

Kultura in prosveta, to naša bo...

Najbrž je bilo pred kakimi tremi leti, vsekakor je bil to čas pred prvimi demokratičnimi volitvami v Sloveniji in čas začetka sindikalnega pluralizma, z vsemi nejasnostmi, negotovostmi in – vsaj zame velja – naivnimi poenostavitvami tega, kar se je dogajalo in kar danes pogosto poimenujejo z velikimi besedami. Eden od uglednih in vplivnih uradnikov v kulturi, ki svojega kulturnega dela (ali pa dela za kulturo, vseeno, kaj bi napisal, saj je bil ob politiku tudi kulturni (po)ustvarjalec) nikakor ni jemal uradniško, me je vzel v avto in peljal na enega zadnjih posvetov na znano temo »delo in kultura«, ali kako smo temu takrat rekli.

Kar tako, vsaj zdi se mi, da bi pogovor stekel, me je povprašal, kaj mislim o bodočnosti časopisa, kjer sem zaposlen. In ker je bil pogovor res šele na začetku, sem sam izstrelil, da se mojemu časopisu za usodo ni bati, saj se bo z nastankom več sindikatov pripadnost vsakemu posebej krepila, člani bodo hoteli čim več vedeti in si pridobiti kar največ argumentov za uresničevanje hotenj in politike svojega sindikata. Sogovornik me je, kolikor mu je osredotočenost na vožnjo dopuščala, malo nejeverno pogledal, skopo povedal, da se mu zdi, da sem malo preveč optimističen, ali pa naiven – kaj vem, bil sem kar nejevoljen, da dvomi o mojem sindikatu in mojem časopisu – in tema je bila zaključena. Pogovor je stekel o drugih stvareh.

Ne vem zakaj, toda tega pogovora sem se še velikokrat spomnil. Morda zaradi zadrege, katere sem se šele pozneje zavedal, vsekakor pa tudi zato, ker mi je bila kasneje, ko sem zbiral vtise o tistem posvetovanju o kulturni ustvarjalnosti v gospodarstvu, v podjetjih, torej dejavnosti zaposlenih, naj sem se takratnih govoranc lotil s te ali one strani, venomer vračala misel istega človeka – tistega torej, ki je dvomil o mojem časopisu in mojem sindikatu – da se bo moral sindikat v podjetju znebiti mnogih stvari in mnogih funkcij, zadnja med njimi pa bi smela biti kulturna funkcija, kulturna dejavnost. Da kultura torej pomeni poglavitno in odločujočo sestavino sindikalnega povezovanja zaposlenih ljudi nasploh in njihove identifikacije.

Seveda sem bil v dojemanju te misli gotovo enostranski, zdela se mi je pač veličastna in temi posvetovanja primerna. Bolj pa sem jo prežvekoval, bolj sem se ob različnih priložnostih vračal k njej, bolj pomembna se mi je zdela.

Zastave, prapore, slike pomembnih funkcionarjev, njihove doprsne kipe in kar je še podobne scenarije, smo s sindikalnih srečanj odpravili. Veliko drugega, kar naj bi negativno opredeljevalo z oblastjo »zlizane« sindikate, tudi. In največkrat tudi kulturo in kulturno ustvarjalnost delavcev.

Res niso več časi, da bi v podjetjih pripravljali najrazličnejše proslave in veselice. Takrat smo bili pač ponosni, da je naš sodelavec prebral svojo pesem, ali samo recitiral pesem ali prozo »pomembnejšega« avtorja, da so »naši« likovniki razstavili svoja dela, ki so jih ustvarili na tovarniški formi vivi, da je »moj« sodelavec za strojem zaigral na harmoniko, da smo, če že hočete, brali naš tovarniški časopis, pa cel kup drugih stvari, ki smo jih – vsaj ob posebnih priložnostih (sicer so včasih žrle »moj« denar) šteli med naše kulturne dosežke.

Danes so pač drugi časi, v podjetjih se srečujemo s presežki delavcev, izgubami in stečaji. Ne »našemu« ne konkurenčnemu sindikatu še na misel ne pride, da bi kaj proslavljal, kaj šele s kulturnim dogodkom ali vsaj programom. Važno je le, da iz tega pridemo čimbolj celi, kdo bo mislil na kulturo. Veseli in polnih duš smo že, če nam pravi dan v mesecu izplačajo borno mezdo.

Pa bi se morda celo s tem sprijaznili, rekli bi pač, ljudje imajo še dovolj optimizma tudi brez kulture, počakajmo na boljše čase, saj se že dvigamo z dna. Pa smo priče čisto drugačnega pojmovanja kulture. Menedžerske. Tiste, ki ima kaj malo zveze s sindikatom, z delavcem, čeprav so jo včasih, takrat, ko smo še imeli posvetovanja o »delu in kulturi«, nekateri ocenjevali kot smer, ki utegne rešiti kulturno delovanje v gospodarstvu.

Tudi ta kultura daje optimizem. Naenkrat se je zanjo našlo ogromno denarja. Saj je tudi taka, da s postavko »kultura« v proračunu sindikalne organizacije ne bi niti mignila. Gre preprosto za marketinški pristop do kulture, ko morajo biti njeni dosežki pač »v špici«, ko je dober samo še prvak gledališča, najboljši profesionalni ansambel, najboljši slikar ali grafik, kipar, ki dela najlepše (in največje kipe), najboljši oblikovalec, vrhunski fotograf, ki nam bo izdelal stenski koledar, celo rokovnik, ki ga izdaja Delavska enotnost, ni dovolj za naš novoletni imidž.

Naj se razumemo. Prav nič nimamo proti tudi taki kulturi. Toda zavedati se moramo, da delavci pri njej niso niti opazovalci. Predstave bodo gledali poslovni partnerji, klavir bomo kupili vrhunski kulturni ustanovi, najboljše slike in grafike bodo visele v prostorih, ki neposvečenim niso dostopni, tudi lepo oblikovano novoletno čestitko in stenski koledar bodo dobili »oni drugi«.

Za zaposlene, za delavce, za naše sindikaliste: tu pa tam kakšen gledališki abonma, vstopnica za prireditev v dvorani, za katero se ne spodobi, da bi bila na pol prazna (toliko poslovnih partnerjev spet nimamo), pa doma televizor.

Kratke domače

Večino številk našega časopisa so na tejle strani spremljali jedki, bridki, ironični, prizadeti in drugi zapisi našega sodelavca Franja F. Frankenstina. Spodobi se, da v svojem stilu zaključi tudi zadnjo.

Še pomnite, tovariši?!

Desetletja je bil zagnan partijski aktivist, polno gofljo je imel nesebičnega tovarištva, celo morale in socialistično samoupravne etike. Seveda je dobil veliko značk, daril in priznanj.

Potem je potopil tri fabrike. Delavci so ga hoteli linčati, na transparentih je pisalo: lažniv kljukec! Ne, ni bil sam, ekipa je delovala usklajeno. Dišalo je po novi revoluciji in shranil si je nekaj kapitala. Po malem je začel na svoje.

Seveda mu zdaj gre, njegov posel, mnogi prihajajo k njemu in mu ližejo rit. Sponzor in donator je, veliki mož male vasi.

A ne more si kaj, da ne bi rekel kakšne o morali in etiki.

Ne dovoli si, nikakor pa ne dovoli, da bi kdo brskal po njegovi zasebnosti! Saj smo ja za moralo in etiko, dragi tovariši in tovarišice!

V rit me piš!

No, no, brez panike, ladja ni potonila za vse. To je dežela možnega uspeha. Ne za delavce in kmete; za tiste, ki so začeli iz nič in imajo zdaj s pošteno krajo vse. Vilo, ljubice, vikende, čistokrvne pse in srce, ki jim bije le zase.

Eni so si nakradli svoje, drugi si še bojo. Eni se vozijo s helikopterji, drugi so zadovoljni z BMV-jem. Eni so na robu preživetja, drugi iščejo v tujini nora doživetja. Prav je tako, sposoben direktor, ki je zasral tri firme, ima petdesetkrat večjo plačo od delavca. Naj se ve, da so časi uravnilovke preteklost. On ima tudi večjo odgovornost. Ko ga brcnejo, mora najti drugo firmo, kar je včasih težje kot nekoč. Delavci pa na cesto. Kaj bi se žrli in sekirali: v rit jih piš!

Dnevnik odpuščenega proletarca

Januar
V fabriki gre vse narobe, vsak ga serje po svoje. Direktorja nismo videli mesece, je v tujini.
Februar
Dobili smo novega direktorja, prvi jo je pobrisal. Ne sam, s sabo je vzel nekaj našega drobiža. Novi direktor je bil že dveh firmah, ki so šle k vragu. V tretje gre rado. Plačo dobili s tedensko zamudo.
Marec
Vse živo govori o sanaciji, denarja za plače pa ni. Nekaj so jih odpustili, nekaj jih še bodo. Novi direktor je imel tako lep govor, da smo se razjokali.
April
Dobili zajemčeni dohodek, ki ne zadošča niti za dve gajbici krompirja. Tujci prišli na oglede. Tujci tudi odšli.
Maj
Zunaj vse cveti, mi pa propadamo. Pokončno.
Junij
Šli bomo v stečaj, preoblikovali se bomo, dokapitalizirali nas bodo in podobno sranje. Zajamčenih dohodkov ni.
Julij
Novi direktor je imel govor preko TV. Za pokakat. Kakšno nakladanje. Odpusti se vrstijo, drugi smo na čakanju.
Avgust
Propadamo. Vsi smo brez dela, razen direktorja in vratarjev.
September
Po petindvajsetih letih trdega dela sem na cesti. Govori se, da bo prvi direktor skupaj z drugim kupil blagovno znamko in trideset sužnjev.
Oktober
Delavska knjižica na zavodu za zaposlovanje. Nimam kam.
November
Včeraj sem videl na TV oba direktorja, ki sta zdaj politika novih strank, kako sta govorila, da bo. Seveda je! Za njiju.
December
Srečno novo leto (in veliko pirhov!!!)

Franjo F. Frankestin

Poročilo iz nebes

– O sveti Peter, kaj je novega v peklu, čemu tak živžav?

– O brat moj, sveti Pavel, nove kotle montiramo, za hude grešnike, ki bodo prišli.

– Brat moj, tehnične podrobnosti me ne zanimajo, niti novi materiali, niti računalniško vodenje kuhanja ne, le za koga jih montirate?

– Aj, tisti velik in drugi novi so za Slovence, tisti velik za Mačka, drugi za mnoge male mačke.

– Pa kaj, se jih ni mnogo spreobrnilo?

– So se, a ne v svojem srcu, samo barve so zamenjali, mnogi pa še tega ne!

– Na raženj z njimi, brat moj!

– Naj se izpolni!

Kako naprej

Kot vse kaže, po teh volitvah ne bomo prišli lahko do nove vlade. Ko je minil čas slavja in so rezultati urejeni, se kaže lepa možnost kombiniranja v vseh smereh. Značilno pa je, da se tokrat po volitvah konstituira desno-sredinska ali kar desna stran. Izključevanje možnih političnih partnerjev pri vladanju ni odlika politike, pa tudi postavljanje nacionalnega interesa, ki ni konkretno opredeljen, ni pametna stvar, saj gre za navadne puhlice, na temelju katerih ni resno zahtevati in iskati zgodovinsko odgovornost strank in njihovih vodstev.

Podobnik se je s svojimi stališči vkopal in pozabil, da jeseniški delavci v predvolilni kampanji niso množično prevzemali njegove ozimnice. Vojna s kmetijskimi izdelki pa je splošna evropska stvarnost, in domači kmet se tej resnici ne bo mogel izogniti, prav tako ne delavec. Tudi ta se mora na domačem in tujem trgu srečevati s konkurenco in dumpingom, in verjetno celo v širšem in večjem obsegu kot kmet. Spregledovati to dejstvo in zaradi realnosti določati krivca na drugi strani, je iracionalno in nesparnetno; iz tega kovati nacionalno politiko pa nevarno zatohlo.

Tudi gospod Peterle izključuje stranko, ki ni bistveno slabša od njegove. Pa volivci obeh strank živimo vsak dan drug ob drugem in drug z drugim v dobrem in slabem. Sklicevati se torej na našo voljo in tako uveljavljati svojo ozkost je rahlo nesramno še posebej, ker poslanci formalno niso odgovorni strankam, temveč volivcem! Potiskanje nacionalne Jelinčičeve stranke na obrobje bo samo krepilo njeno pozicijo in ji omogočalo v največji možni meri izrabiti udobje opozicije. In Zmago Jelinčič to zna vešče uporabiti. Desnica se bo delno okrepila tudi s profiliranjem zelenih, saj bo del teh moral iskati svojo politično prihodnost v desnih strankah.

Obeta se nam torej trdo dogovarjanje in kot rezultat relativno šibka vlada. Sploh pa ne vemo, kako bodo reagirali Janša, Rupel in Bavčar ter še kdo, ki oblikuje javno mnenje.

Milan Bratec

Sumljivo nasmejani človek

Mrki in zaripli frisi, žalobni in vase zazrti, zdolgočaseni in trpki, to so obrazi vseh nas.

A vsake toliko se pojavi kdo, nasmejan, optimističen brez pravega razloga. Ko je še otrok ali mladec, še gre, samo kasneje. Venomer ima težave. Dokler drugi iz črede ne sporočijo ustreznim organom in institucijam.

Madona, pridite že po tega sumljivo nasmejanega človeka, ne moremo več trpeti!

Zato se na srečo smejejo vsaj še po norišnicah.

Cekini in hladna jutra!

Zgodaj se je to jutro zbudil J. Debeloriti Prasec in pričel izračunavati in preštevati svoje imetje. Vlekel je cigaro in se hudoval, da mu naložbe niso vrgle več.

Čisto v drugem svetu delavcev in kmetov so mnogi vstajali že uro prej. J. Gašper Garač je na mizi premetaval neplačane račune in položnice in tuhtal, kako bi preživel do konca meseca. Človek ni eden, je zapisal Frane Milčinski Ježek, človeka sta dva, eden računa, špancira, a drugi gara.

NE, ne, ne, ne, ne, ne, ne, ne, Darwin nima prav!

ARENA 1992

Začeli smo s **predvolilno,** nadaljujemo s **predkoalicijsko,** leto zaokrožamo kajpak z **novoletno** – arene pa ne zaključujemo! Prav nič se ne bojimo, da bi nam zmanjkalo tem in gladiatorjev.

Ker konec leta običajno delamo bilance, bomo našim bralcem tudi na ta način osvežili spomin. V nekaj naslednjih številkah DE bomo po vrsti predstavili najprej gladiatorje, ki jim publika v areni s spuščenim palcem ni naklonila milosti, potem pa bodo prišli na vrsto takšni, ki so iz cirkusa odnesli celo glavo.

Naj se pomni!

Pokvarjeni in nevestni?

ustave, zaradi česar je ta do zadnjega visel
najdlje je pri tem zabredel domžalski župa
demokratski poslanec Ervin A. Schwarzb
ljeval
kin
pr
o
s

Ervin A. Schwarzbartl

Socialist v Demosu

Standard je bil prenapihnjen

Stavkovni teoretik

Janez Lukač

Janez Jerovšek

Domobranci bodo rehabilitirani

»Zeleni« prestop

zatri

Zadnji korak

Ciril Kolešnik

Anton Tomažič

Lojze Peterle

Črni Peter

Peter Reberc

Samovšečno ogledalo

Stanko Buser

Vrtiček

Jože Strgar

Čigavi ste, poslanci?

Janez Lukač

Vitomil Gros

Gros, go home!

Morala linča

Veliki vodja?

Danijel Starman

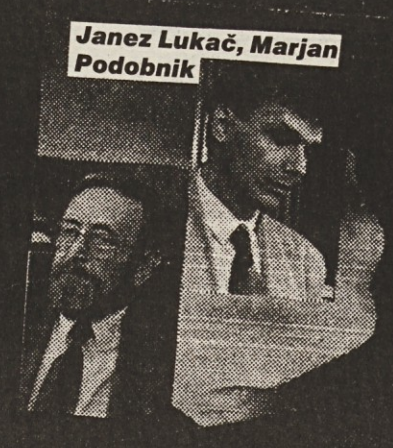
Janez Lukač, Marjan Podobnik

Zmago Jelinčič

Nezaposleni? Demagogija!

Marjan Starc

Rajko Pirnat

Tomšič

France Tomšič

Edvard Oven

Izganjalec hudiča

Jože Magdič

Minister za groba dela

Po čem so obveznice

»Ravbarkomandirsko« leto 1992

Piše: Ivo Kuljaj

Iztekajoče se leto 1992 se je na področju »ravbarkomande« zaznamovalo predvsem z erozijo pravnih, moralnih, kulturnih, skratka vrednostnih norm, ki so kajpak temeljile na nekdanjem samoupravnem socialističnem sistemu. Glavna zagata je bila v tem, da smo se nenadoma znašli v vsesplošnem vakuumu: nekdanji sistem je povsem izgubil svojo legitimnost, medtem ko novega ni bilo od nikoder. Kompleksnost tega problema se na koncu kaže v izgubljenem vrednostnem sistemu in iskanju novega. Znotraj tega splošnega družbenega dogajanja pa so se odvijale prav neverjetne reči. Tudi takšne, za katere smo mislili, da sploh niso možne.

»Ravbarkomandirsko« leto se je začelo z znamenitim pohodom Franceta Tomšiča v kočevsko Opremo, ki si ga je javnost zapomnila predvsem po gladovnih stavkah dveh aktivistov sindikata KNSS. V resnici pa je šlo za novo revolucionarno nastopaštvo šefa nekega sindikata Franceta Tomšiča oziroma za uveljavljanje znane Demosove okrožnice širjenja »novorežimskega« sindikata Neodvisnost. In kakor je Tomšiču dotlej »rabota« bolj ali manj uspešno tekla brez velikih javnih ekcesov, tako se mu je v Opremi zataknilo na celi črti. Bilo je očitno, da direktor Opreme Božidar Zajc ni ravno Tomšičev medij, posledica česar je bila, da se je Tomšič kar se da tiho umaknil iz tega spopada.

Sploh je bila do konstruktivne nezaupnice KNSS na terenu zelo aktivna, kar ne bi bilo prav nič narobe, če pri teh svojih aktivnostih ne bi uporabljala metod, o katerih smo bili že prepričani, da sodijo v ropotarnico (komunistične) zgodovine. Toda ne: sektaška delitev paketov Karitasa, ki si jo je v podjetju KOOP v Mojstrani privoščila KNSS, nazorno potrjuje ugotovitev, da ta sindikat ni ravno izbiral sredstev, da bi dosegel svoje »svetle« cilje.

Medtem so seveda na veliko tekle tako imenovane divje privatizacije, ki se jim razen kakšnega sindikata oziroma družbenega pravobranilca samoupravljanja nihče ni resno postavil po robu. Edini, ki je kričal, da bo »lopove zaprl«, če zmaga na volitvah, je bil nesrečni kranjski župan Vitomir Gros, pa se mu velika volilna želja ni izpolnila. Vse torej kaže, da »lopovi ne bodo zaprti«, kljub zakonskemu določilu, da se morajo vse privatizacije uskladiti z zakonom o lastninjenju družbenega premoženja.

Če se še malce pomudimo pri teh divjih privatizacijah, potem velja omeniti dve naši posebni domislici, in sicer »Drhal pa veselo krade naprej« in »Marija k sebi consalting, d.o.o.«, ki sta imeli v javnosti precej odmeva. Gotovo se spomnite znamenite dokapitalizacije trgovskega podjetja DOM iz Ljubljane, ki so se ga prek zasebnega podjetja Finmedia polastili ljudje iz Državne založbe Slovenije. Pri tem pa je prišlo do majhne izjeme, ki samo potrjuje pravilo: kriminalisti so zoper direktorja in njegovega pomočnika v DZS podali kazensko ovadbo. Prav čudno, glede na znane izjave direktorja Sklada za razvoj Uroša Koržeta, da imamo pri nas veljavno zakonodajo (jugoslovansko, op. p.), po kateri lahko teče privatizacija. Da je to res, je Korže dokazal že v IMP. Problem je samo, da po tej zakonodaji delavci najprej izgubijo lastnino, potem pa še delovna mesta. Prav to se je dogajalo tudi v IMP. Toda za Koržeta kot direktorja Sklada za razvoj je svojčas jamčil podpredsednik vlade dr. Jože Mencinger, ki ga je na ta položaj tudi pripeljal. No, Mencingerja so potem »odstopili«, Korže pa je še naprej ostal direktor. Le kdo danes jamči zanj? Vprašanje ni od muh, kajti v Koržetovih rokah je ogromno družbenega premoženja, nad katerim ima ogromna pooblastila, ne pa tudi kakšne vidne odgovornosti. Rezultat? Tudi ta je na dlani: delavci tudi v Skladu najprej izgubijo lastnino, potem pa še delovna mesta. Kam vodi takšna politika? Vprašanje, na katerega danes nihče ne odgovarja. Žal, kajti odstop enega najvidnejših dolenjskih gospodarstvenikov dr. Blaža Lavriča s položaja predsednika upravnega odbora Adrie Caravan o tej politiki pove več kot dovolj. In nenazadnje: kako je mogoče, da sta si v Novem mestu nasprotovala predstavnik vlade in minister Dušan Šešok ter predstavnik Razvojnega sklada Roman Androjna? Ali Sklad za razvoj ni bil zamišljen kot vladna institucija?

Vsa ta dogajanja so se seveda vidno kazala v socialnem položaju, več kot 100 tisoč nezaposlenih delavcih, v obubožanosti, ponižanosti... Prav v tem je iskati poglavitni razlog za celostranski članek z naslovom »Gospod Pučnik, kje je vaša socialna država?« Jože Pučnik je sicer odgovoril, vendar, sodeč po tem, kako se je odrezal na volitvah, bralci z njegovim odgovorom niso bili zadovoljni. Sploh se zdi, da se je Pučnik v tem času preveč ukvarjal z državotvornimi vprašanji in z Demosom, vnemar pa je puščal vprašanja, ki bi morala biti v središču pozornosti vsake socialdemokratske stranke.

V tej luči lahko gledamo tudi objavljeni članek delavcev MTT z naslovom »Lačni, ponižani in razžaljeni, vodstvo pa...«, zaradi katerega smo imeli v redakciji veliko težav in nazadnje celo sodni spor. Tožil nas je direktor MTT Tone Taks, ki je k tožbi pritegnil še vodilne ljudi okoli sebe. In rezultat? Taks in njegovi so tožbo na prvi stopnji gladko izgubili. MTT je prišel v Sklad za razvoj, Taks pa je moral odstopiti. Kaj se bo zgodilo z ogroženimi delavci, nihče ne ve...

In medtem ko so delavci na svojih plečih nosili v glavnem vse posledice zgodovinskih osamosvojitvenih dejanj, so si nekateri državotvornost predstavljali po svoje. Začeli so na debelo zapravljati denar, kar je tu in tam privrelo na dan s takšno ali drugačno afero. Prav te dni lahko beremo o nenadzorovanem zapravljanju denarja v ministrstvu za obrambo, ki bo bržda še predmet velike javne pozornosti. »Ravbarkomanda« se je tega problema lotila zaradi incidenta na Gorjancih, ko so teritorialci napadli dva lovca. Na zastavljena vprašanja smo dobili doslej zgolj za lase privlečen odgovor štaba teritorialne obrambe, medtem ko so nas iz generalnega sekretariata predsedstva Republike Slovenije obvestili, da je »predsedstvo sklenilo od Ministrstva za obrambo zahtevati, da ga pisno obvesti o aktivnostih Teritorialne obrambe Republike Slovenije na Gorjancih in o problemih oziroma incidentih med Teritorialno obrambo in civilnim prebivalstvom«. Glede na nenehne nove afere, ki se nanašajo na delovanje vojaškega kompleksa, bržda ne bi bilo odveč, če bi »o teh aktivnostih« kaj zvedela tudi javnost, ki jo bo prav gotovo zanimalo tudi stališče predsedstva oziroma predsednika Republike Slovenije do njih.

Iz povedanega sledi, da si v letu 1993 poleg sreče in zdravja želimo več poštenja in morale ter manj nezaposlenih in revščine, s katero smo pospremili osamosvojitev slovenske države in nastanek njenega novega tržnega gospodarskega sistema.

Napotki delavcem in sindikalnim organizacijam

KDO IN KAKO NAJ ODLOČA O PRIVATIZACIJI PODJETJA

Devetnajsti člen zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij (v nadaljnjem besedilu: zakon) določa, da podjetje izvede preoblikovanje po programu, ki ga sprejme organ upravljanja. Neposredno odločanje delavcev torej ni predvideno. Ta možnost ni bila sprejeta, ker bi po mnenju predlagateljev zakona številni referendumi lahko onemogočili sprejem kakršnegakoli programa privatizacije. Takšno stališče in odločitev predlagateljev in zakonodajalca je logično, glede na to, da je to protidelavski zakon, ki delavcem prisilno jemlje premoženje in podjetja. Toda sedaj je, kar je! Če ne bo prišlo do večjih sprememb zakona, morajo delavci s tem računati. V okviru zakonskih možnosti se morajo zavezeti za takšne rešitve, da bodo zaposleni postali zasebni lastniki čim večjega dela svojega podjetja. Kajti prehajamo v sistem, v katerem je upravljanje podjetja in s tem socialna varnost zaposlenih odvisna predvsem od vloženega kapitala, ne pa od vloženega dela.

Odločanje organov upravljanja (v smislu citiranega 19. člena zakona) niti ne bi bilo tako sporno, če bi njegovi člani zastopali interese delavcev, to je tistih, katerim so zdaj še vedno odgovorni in jih po zakonu imenujejo in razrešujejo. Dosedanje izkušnje kažejo, da **organi upravljanja večkrat niso sledili interesom delavcev, ampak interesom poslovodnih struktur, ko so ti zlorabljali svoja pooblastila.**

Še posebej so problematične tiste d.o.o. in d.d. v družbeni ali mešani lasti, pri katerih so si tako imenovani predstavniki družbenega kapitala v skupščinah treh družb prisvojili upravljalske pravice, ki po 3. členu zakona o podjetjih še vedno pripadajo delavcem.

Delavci zato organom upravljanja ne smejo pustiti, da sami odločajo o programu privatizacije.

Zato naj delavci:

● **preverijo in ocenijo** delovanje in obnašanje članov delavskih svetov in predstavnikov družbenega kapitala v skupščinah d.o.o. in d.d. V primeru negativne ocene naj jih takoj odpokličejo in izvolijo druge;

● preverijo trajanje mandata članov delavskega sveta in predstavnikov družbenega kapitala v skupščinah d.o.o. in d.d. Niso redki primeri, da si člani delavskih svetov kar sami podaljšujejo mandat;

Vsako podaljševanje mandata je nezakonito in sklepi, ki jih sprejemajo, so nezakoniti. Zato naj delavci nemudoma izvolijo nove predstavnike v organe upravljanja.

V skupščinah d.o.o. in d.d. v družbeni in mešani lasti so predstavniki družbenega kapitala praviloma imenovani za nedoločen čas. Ker delavskih svetov, ki so jih imenovali, ni več, so ti predstavniki družbenega kapitala neposredno odgovorni delavcem, ki jih tudi razrešujejo in imenujejo druge. (Znani »pravni inovatorji« trdijo, da predstavniki družbenega kapitala ne zastopajo več interesov delavcev – kar jim je verjeti –, zato jim tudi ne odgovarjajo za svoje delo in jih delavci tudi ne morejo razrešiti ali imenovati druge. Zastopajo pa interese družbenega kapitala oziroma odsotnega ali bodočega lastnika. Ker tega še ni, pač sami odločajo, kaj naj bi bilo koristno za bodočega lastnika. Koristno pa je najprej tisto, kar je koristno za njihov žep. Pri tem se niti niso veliko zmotili, kajti tudi za bodoče lastnike bo koristno predvsem tisto, kar bo koristno za njihov žep.)

● delavci naj od članov delavskega sveta in predstavnikov družbenega kapitala zahtevajo, da **vse delavce seznanijo s predlogom programa lastninjenja**. Od njih naj zahtevajo, da v ta program vključijo predloge večine delavcev in da brez soglasja večine delavcev ne smejo sprejeti programa lastninjenja. To so delavci upravičeni zahtevati od svojih delagatov v organih upravljanja.

Če ti delegati oz. predstavniki ne bi sprejeli takšnih zahtev delavcev, naj jih takoj razrešijo in izvolijo druge. Novi organ upravljanja naj zatem takoj razveljavi za delavce nesprejemljiv program lastninjenja in sprejme takšnega, s katerim soglaša večina delavcev.

Le tisti programi lastninjenja, ki jih sprejmejo tudi delavci, so legitimni in zakoniti.

Franc Skinder
družbeni pravobranilec samoupravljanja v Ljubljani

... pokrajinski tednik, ki poroča

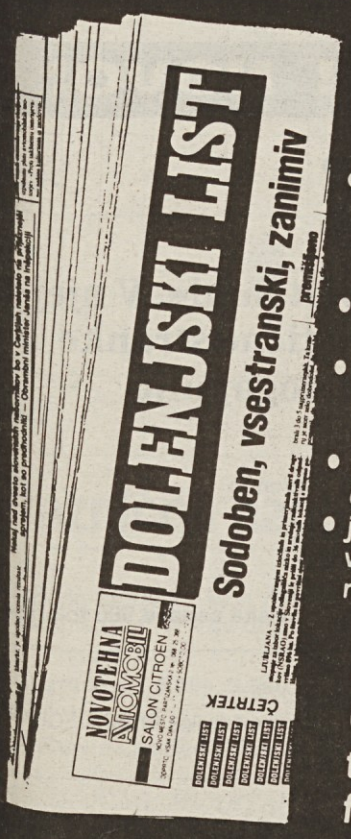

- o vsem, kar se zgodi zanimivega na Dolenjskem, Beli krajini, Posavju, na Kočevskem in drugod,
- piše preprosto, razumljivo in kratko,
- daje vsem svojim bralcem možnost, da v njem sodelujejo,
- nudi nešteto možnosti za oglaševanje,
- je glede na obseg med vsemi podobnimi časopisi najcenejši

68000 Novo mesto
Glavni trg 24
tel.: 068/23-606
fax: 068/24-898

ODMEVI

Ironija pravne države

V zadnjih dveh številkah DE je ljubljansko podjetje Plutal predstavilo svoj pogled na pravno državo in se tako rekoč čudilo upnikom, ki si prizadevajo dobiti povrnjen svoj denar.

Med drugimi upniki in bankami je v letu 1991 Plutal kreditirala tudi Slovenska zadružna kmetijska banka d.d. Kreditirala ga je na podlagi ocene, da gre za podjetje s kvalitetnimi, idočimi izdelki in plačila sposobnimi kupci. Banka je svoje terjatve zavarovala (na sodišču) z zastavno pravico na zalogah izdelkov.

Plutalu je banka kredite odobrila pod običajnimi pogoji, s katerimi so se strinjali, in namigovanja g. Koželja o ekstra zaslužkih niso na mestu. Banka Plutalu kreditov ni vsiljevala, temveč so zanje prosili; pri tem pa niso predstavili svojega dejanskega finančnega položaja.

V banki smo (v tem primeru napačno) ocenili, da podjetje s tako idočim prodajnim programom in tako dobrimi kupci ob normalnem vodenju ne bi moglo zaiti v težave, ki bi ogrozile njegov obstoj. Vendar pa je vodstvo Plutala svoje podjetje prezadolžilo prek vseh »normalnih« mej – tako v primerjavi z obsegom poslov kot tudi v primerjavi z obstoječim premoženjem.

V času uporabe kreditov smo v banki spoznali, da Plutal ne spoštuje dogovorov in ne poravnava prevzetih obveznosti, predvsem pa nima korektnega odnosa do upnikov, ki so temu podjetju nekoč zaupali.

Označevanje upnikov, ki so podjetju pomagali, za »finančne špekulante, ki hočejo v vsakem primeru dobiti svoje, vključno s parazitskimi obrestmi, država pa ob tem le blebeče o državotvorju« (DE, št. 52/92, str. 15), je skrajno nekorektno. Povezovanje banke z usodo direktorjevega psa v istem članku je groba nesramnost in podtikanje brez primere – in g. Koželj to ve.

Vodstvo Plutala naj bi se ukvarjalo z reševanjem podjetja, z ohranjanjem proizvodnje in poslovanja, da bi povrnilo svoje obveznosti in delavcem ohranilo delo. V resnici pa svojo nesposobnost za dobro vodenje s kritiko in napadi vali na upnike, ki so jim bili pripravljeni, na njihovo prošnjo, pomagati. Upniki imajo moralno, zakonsko in še kakšno pravico zahtevati vračilo posojenega denarja pod dogovorjenimi pogoji, s katerimi so se v Plutalu strinjali, in pri tem bo Slovenska zadružna kmetijska banka d.d. vztrajala. Banka bo naredila vse, da si poplača svojo terjatev.

Vodstvo Plutala si očitno po svoje predstavlja pravno državo; predvsem takrat, ko je potrebno povrniti sprejete obveznosti.

Zaradi nekorektnega odnosa Plutala, neenakega obravnavanja in manipuliranja z upniki in potem, ko več doseženih dogovorov v Plutalu niso spoštovali, je bila banka prisiljena predlagati izvršbo, da bi zaščitila svoje terjatve in ohranila zaupanje svojih komitentov.

Dobro bi bilo, da delavci in lastniki objektivno ocenijo, kje so pravi razlogi za stanje, v katero je zašlo podjetje, ki bi lahko bilo ugledno in uspešno. Vodstvo Plutala lahko podjetje ohrani samo s strokovno korektnim vodenjem in poslovnostjo ter z upoštevanjem interesov delavcev, upnikov in lastnika. Z nagovarjanjem in hujskanjem delavcev proti upnikom ter s sodobnimi postopki ni mogoče zagotoviti obstoja Plutala, temveč se le podaljšuje agonija.

Slovenska zadružna kmetijska banka d.d.

Svobodni Sindikati Slovenije

Praga, staro mesto, krasno mesto

Če ga hočeš opisati, moraš biti že umetnik. Mesto s čarom pač. Lahko pa novinar iz Prage poroča. Z veseljem zaradi mesta, ki živi, in zaradi prijetne druščine, s katero ga je obiskal.

Tudi sindikalistkam in sindikalistom finančnih organizacij Slovenije je češka prestolnica gotovo veliko dala, morda celo več kot obisk pri svojih kolegih.

Članom sindikata in sodelavcem republiškega odbora želimo v novem letu delovne in socialne varnosti, ki ju bodo zagotavljala predvsem naša skupna prizadevanja.

ROS državnih in družbenih organov

Sindikat poklicnih gasilcev želi vsem svojim članom veselo, zadovoljno, zdravo in čimbolj mirno leto 1993.

NA OBISKU PRI ČEŠKIH SINDIKATIH

Na povabilo čeških sindikatov denarništva in zavarovalništva je bila delegacija Sindikata delavcev finančnih organizacij Slovenije od 17. do 20. decembra na obisku na Češkem. V delegaciji so bili predstavniki zavarovalništva, poslovnih bank, Službe družbenega knjigovodstva in Banke Slovenije. Sestala se je z vodstvom Zveze sindikata denarništva Češke. Poleg izmenjave izkušenj pri delovanju sindikata v samostojnih in neodvisnih deželah, ki so v fazi spreminjanja sistema, so v razgovorih izpostavili predvsem sindikalno delo in sindikalni pogled na sedanje razmere in razvojno vizijo.

Na Češkem je na vsakem koraku, tudi pri sindikatih, čutiti veliko zaskrbljenost zaradi razdružitve Češke in Slovaške 1. januarja 1993.

Na Češkem intenzivno poteka proces privatizacije. Banke se privatizirajo z vlaganjem kapitala iz drugih bank ali podjetij in s sodelovanjem tujega kapitala. Za opravljanje bančnih poslov je dodeljenih 22 koncesij tujim partnerjem. Čutiti je izjemno velik vpliv ameriškega, nemškega in švedskega kapitala. Mnoge, predvsem uspešne firme kupujejo kapital zlasti iz omenjenih držav. Tudi zaposleni so udeleženi pri privatizaciji, vendar le simbolično. Privatizacija in prodaja podjetij tujim lastnikom zajema tudi področje trgovine in turizma (hoteli, moteli). Predstavniki čeških sindikatov denarništva (njihovo delegacijo je vodil predsednik odbora g. Smetana, sodelovali pa so člani, zadolženi za mednarodne stike in socialno politiko) so nas informirali o organiziranosti in delovanju sindikata. Naj poudarimo, da češka vlada za partnerja priznava le uradne sindikate, čeprav so organizirani tudi drugačni sindikati. V uradni zvezi sindikatov je organiziranih okoli 60 odstotkov zaposlenih. Zveza je organizirana po temle načelu: sindikalna organizacija v podjetju, sindikat dejavnosti in zveza. Predsedniki sindikata dejavnosti so hkrati in po položaju člani predsedstva zveze. Dobili smo občutek, da je sprejemanje odločitev zelo centralizirano, na temelju hierarhije. Verjetno je to ostanek preteklosti.

Ravno v času našega obiska je bila za področje denarništva podpisana kolektivna pogodba.

Njihova kolektivna pogodba povzema predvsem nemške izkušnje in vsebino. Na državni ravni je z zakonom določena minimalna plača, kar je osnova za kolektivno pogajanje. Kolektivna pogodba določa plače za 12 zahtevnostnih razredov. V vsakem so trije podrazredi. To pomeni, da je s kolektivno pogodbo opredeljenih 36 tarifnih razredov. Plača za prvi tarifni razred znaša 2.500 kron mesečno, za 12. tarifni razred pa 9.500 kron mesečno. Relativno razmerje je torej 1:3,8 in vključuje vse zaposlene, razen najvišjega vodstva. Če preračunamo v nemške marke, znaša mesečna plača za najnižji tarifni razred 140 DEM. Povprečna plača je okoli 230 DEM, kar pomeni, da je pretežni del zaposlenih v nižjih tarifnih razredih in so najvišji namenjeni specialistom. Plače se prikazujejo v bruto znesku. Povprečna obremenitev neto plače je 17-odstotna.

Mnoge nejasnosti na sindikalnem področju bodo verjetno rešene po kongresu sindikatov, predvidoma v začetku marca prihodnje leto.

Prav je in tudi moramo spoznavati izkušnje drugih. Na tem obisku se nismo počutili kot nebogljeni prvošolci.

Brane Mišič

ROS delavcev finančnih organizacij Slovenije

Vsem članom našega sindikata v zavarovalnicah, službah SDK v Republiki Sloveniji, Banki Slovenije, Loterije Slovenije in v drugih finančnih organizacijah ter drugim sindikalnim kolegom, menedžerjem in vsem prijateljem čestitamo in želimo še uspešnejše sodelovanje ter srečno in zdravo novo leto 1993.

Slavko Kunstek, dipl. inž., predsednik
Milena Mirkovič, sekretarka

NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO! NOVO!

Jože Smole: **PRED USODNIMI ODLOČITVAMI**

Pri založbi ČZP Enotnost je konec oktobra izšla knjiga Jožeta Smoleta »Pred usodnimi odločitvami«. V njej Smole, nekdanji novinar, diplomat, predsednik SZDL Slovenije in sedanji poslanec Socialistične stranke v slovenskem parlamentu razgrinja svoj pogled na slovensko in jugoslovansko politično dogajanje pred razpadom Jugoslavije.

Kaj med drugim trdi:

- Večstrankarski sistem k nam ni prišel kot strela z jasnega neba.
- Ob božiču 1986 so me mnogi napadli, drugi pa so mi nadeli vzdevek »Božiček«.
- Nobenega urednika nismo imenovali, ne da bi predhodno dobili mnenje novinarskega aktiva.
- Admiral Štok je zaradi mojih domislic na račun omejenosti nekaterih oficirjev takoj telefoniral v Beograd, general Hočevar pa sploh ni hotel sodelovati s predsedstvom Slovenije.
- Teritorialna obramba ni bila od boga dana niti ni nastala šele v letu 1991.
- Neposredne volitve v Sloveniji so bile že 2. aprila 1989.

In kaj razgrinja:

- Kako so mi »izmaknili« Kučanov stenogram s seje predsedstva CK ZKJ, ki ga je nekako izvrtal Igor Bavčar.
- Kako so nastajale politične zveze (stranke) pod dežnikom SZDL
- Kako so mi Srbi očitali, da sem agent CIA in avtor gesla »Srbe na vrbe«
- Kateri beograjski Slovenci so najbolj vehementno napadali Slovenijo
- Zakaj sem izjavil: »Če bomo popustili, me dajte na gavge!«
- Poslednji vlak »bratstva in enotnosti« in incidenti
- Zakaj Srbom ni uspelo organizirati »mitinga resnice« v Ljubljani
- Moja srečanja s Slobodanom Miloševićem in Borisavom Jovićem

Knjigo Jožeta Smoleta lahko naročite pri ČZP Enotnost. Prednaročniška cena je 980 tolarjev.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige PRED USODNIMI ODLOČITVAMI. Naročeno mi (nam) pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Datum: _____ Podpis naročnika: _____

1. Naročeno bomo plačali v zakonitem roku 2. Kot individualni naročnik bom plačal po povzetju

SREČNO NOVO LETO VAM ŽELI

SALOMONOV UGANKAR

DELAVSKA ENOTNOST — VISOKA GORA V HIMALAJI — BORILNA VEŠČINA — OČE — ŽUPANČIČEVA PESNITEV — PESNIŠKI NAZIV ZA IRSKO — MAŠČOBA — IVAN LEVAR — STENA — REKA V UKRAJINI, KI SE IZLIVA V AZOVSKO MORJE — AMERIŠKI PISATELJ (HERMAN – MOBY DICK)

ŠIRŠEMU KROGU NEDOSTOPNA UČENOST

NARAVNI PRIDELKI IN SUROVINE — PISATELJ SELIŠKAR — AMERIŠKI DRAMATIK (CLIFFORD) — NAČIJA

DUMASOV MUŠKETIR — ANGLEŠKI KEMIK (JOHN) / ANTIČNA LJUBLJANA

PEDRO ALVARADO — PESNIK KOVAČIČ / ANICA ČERNAJEVA — NAPRAVA ZA MERJENJE SLUŠNIH ZMOGLJIVOSTI — H_2O / KUBANSKI POLITIK (RAUL)

VRTNA LOPA / ATLETINJA SIMEONI — PLANTAŽA — LUKA V ALŽIRU — AMERIŠKA VESOLJSKA SONDA / PIJAČA BOGOV

1

AVTOR: BORUT LEVEC — LEVI PRITOK VOLGE — ZNANA PRAVLJICA IZ ARABSKE LITERATURE — PRIPADNICA TATAROV — JAPONSKI PISATELJ (KOČO) — JEZERO V TURČIJI / SLOVENSKI SKLADATELJ (ALOJZIJ)

2

GERMANSKE BOGINJE USODE — PRISTANIŠČE NA SEVERU NORVEŠKE — STANE DOLANC / PRAŠEK ZA BARVANJE LAS

LADJA Z DVEMA TRUPOMA — LUKA NA JAPONSKEM / ITALIJANSKI RTV — ETBIN KRISTAN / RUSKA CARICA — PREBIVALKA EVROPSKE OTOŠKE DRŽAVE — KRILO RIMSKE KONJENICE

AMERIŠKA ZVEZNA DRŽAVA — MOŠKI V KRAŠČANSKI UMETNOSTI / AMERIŠKA RAKETA — VSE V REDU / DOKUMENT — OTOK OB SUMATRI / FILMSKA DVORANA

3

NEŠOLANA ZVRST UMETNOSTI — SREČNO NOVO LETO — JOSIP BROZ — KAR JE ZDRUŽENO V CELOTO — VSTOPNICA

SLOVENSKI PISATELJ HACE — GRAŠČINA / VRTNA ZELENJAVA — SLOVENSKA PISATELJICA — ATLETSKA PANOGA / MEDENA ROSA

ITALIJANSKA PESNICA NEGRI — VELIKA DVORANA — ŽIDOVSKA SKUPNOST — ČAČKE, ČARE — MESTO V SEVERNI ITALIJI / MILAN ČERNJAK — CINKOVA RUDA / NAJVEČJI JADRANSKI OTOK

PRIPRAVIL SALAMONOV UGANKAR — MEHKO USNJE / SLIKARKA KOBILICA — GLAVNO MESTO TOGA — KILOMETER / VITOMIR KORAČ — ŽENSKO IME — SLOVENSKO AVTOBUSNO PODJETJE / ETIOPSKI KNEZ

INKOVSKI VLADAR — REKA V SIBIRIJI, PRITOK BAJKALSKEGA JEZERA — POSODA ZA VODO / SLOVENSKI POLITIK (DANIJEL) — NASILJE / PIŠKOT — SIROMAŠNOST / ZORANA ZEMLJA

TANČICA, PAJČOLAN — DRŽAVA V SEV. EVROPI / DRŽAVA V JUŽNI AMERIKI — SOPRANISTKA TE KANAWA / SJITA RIMSKI-KORSAKOVA — SLOVENSKA PESNICA (ANA) / NORME V VEDENJU — KAZALNI ZAIMEK

ALIDA VALLI — SLAST, TEK / METLICA — MESTO V NORMANDIJI / REKA NA KOSOVU — NIKOLJ PIRNAT / DEL BATNEGA STROJA — IGRALKA NIELSEN / STRAH PRED NASTOPOM — IGRALEC VENTURA — AMERIŠKA KUKAVICA — UČENKA SREDNJE ŠOLE — SREDOZEMSKA RASTLINA

RT V ŠPANIJI, SEVERNO OD VALENCIE — PISATELJICA PEROCI / ŠPANSKI POLITIK (MANUEL) — SLOVENSKA KOSTUMOGRAFKA — MESNI ZAVITEK / PERZEJEVA MATI

GLAVNO MESTO ERITREJE — NAGRADNA KRIŽANKA — RADIJ / PRAOČE FENIČANOV — TRST / OVČJE KRZNO — OBER / MAJHEN HROŠČ V MESU — DRAMATIK SMOLE

SREČNO! — VULKAN V ITALIJI / LEPENKA — IZLOČEK KITOV / OTOK OB SARDINIJI — IGRALEC MC QUINN / IZDELOVALEC VIOLIN IZ CREMONE — ŠIROKA MESTNA ULICA

ZIDARSKA ŽLICA — NORDIJSKA POVEST — GOROVJE MED EVROPO IN AZIJO / KRAJ PRI TITOGRADU — PRITOK DRINE / NAGAJANJE, SITNARJENJE — SEVERNOATLANTSKI VOJAŠKI PAKT — ALFI NIPIČ / MADŽARSKO ŽENSKO IME

EGIPČANSKI BOG SONCA — ŽLAHTNI PLIN / IMETJE — PRIPRAVE ZA MEŠANJE / DINJA — IGRALKA MARGARET / PRITRGOVANJE PRI HRANI — METRIČNI POUDAREK

REKA — IGRALEC DELON / MESTO V SEVERNI FRANCIJI — UMETNOSTNO OBDOBJE V SREDNJEM VEKU / BABILONSKI KRALJ — PISATELJ KANIŽAJ / POLJSKI SKLADATELJ (TADEUSZ) — LITIJ / LIBANONSKI POLITIK (RAŠID) — TOVARNA V SARAJEVU

SPODNJI DEL PROSTORA — ANTIČNO IME NINA / FINSKI KIPAR (WAINO) — NRAVOSLOVJE / ZRAČNI PRITISK — IGRALKA DEREK / ILOVICA, GLINA — MENIČNE OBRESTI / ENAKA VOKALA

RASTLINA GOJENA ZA LEPŠANJE OKOLJA — SREDIŠČE MOLDAVIJE / ZAČETEK AZBUKE — PLAVALKA GODINA / ŠOLSKO PISALO

GOVORNIK, PRIPOVEDOVALEC — UTRIP / SMUČAR GASPOZ — KDOR SE UKVARJA Z ANALITIKO — NEKDANJI NIZOZEMSKI KOLESAR / ATLETSKI KLUB

DELAVSKA ENOTNOST — PETI SKLON, MESTNIK — ALUMINIJ / DRŽAVA V JUŽNI EVROPI — VELETOK NA PREMEJSKEM POLOTOKU / GLINENA PIŠČAL — NEMŠKI PREDLOG / GLAVNI ŠTEVNIK — VISOKA GORA V JULIJSKIH ALPAH — JUBEZENSKO PESNIŠTVO — EGIPČANSKI BOG SONCA / POKRAJINA V ETIOPIJI — VELIKA REKA V GRUZIJI — GRŠKI KIPAR — STROKOVNJAK ZA ZOOLOGIJO

AMERIŠKI BOKSAR (SONNY) — ZIDAK

4

VISOKA GORA V ŠVICI — ORGAN VIDA / KRAJ IN REKA V SRBIJI — DOLGO ČASOVNO OBDOBJE — CVETNI PRAH — SREDOZEMSKA OLJNA RASTLINA — BEOGRAJSKI NOGOMETNI KLUB — FINSKI PESNIK LEINO

MESTO V LITVI (KOVNO) — ENAKI ČRKI / MALAJSKA BLAZNOST — POSTOJNA / ITALIJANSKI SKLADATELJ (JACOPO) — OSEBNI ZAIMEK — REKA SKOZI VELENJE — PEVEC PESTNER / IGRALEC PACINO

POKRAJINA NA ZAHODU KANADE — KLIC, POZIV / DOMAČE SUKNO — TANTAL — STENSKI OPAŽ / DLAKE POD NOSOM

TITAN — NIŠ / VISOKA IGRALNA KARTA — SLOVENSKI PISATELJ (FRAN) / IME ČRKE — POLITIK IN PESNIK V BRITANSKI INDIJI — NOBELIJ / BREZ POSEBNOSTI

RUSKA IGRALKA SAVINA — STILNA SMER V ARHITEKTURI — IGRALEC DOUGLAS — STVARNIK SVETA

PODEŽELSKO NASELJE — OTROŠKA ČREVESNA GLISTA — VITEŠKA SINJSKA IGRA — ZAPOREDNI ČRKI ABECEDE — VELIKA NAGRADNA KRIŽANKA

Praznična nagradna križanka št. 53/54

Rešeno križanko nam pošljite do 12. 1. 1993 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka 53/54.

Nagrade so: 5.000, 3.500 in 2.000 tolarjev

Rešitev nagradne križanke št. 51

SARKOFAG, KVARTANA, RAZPORED, ORGAN, MN, TIL, ROJ, IRI, ARIANA, ILINDEN, SELJAK, NEVERKA, ŠO, TROTIL MATISSE, EM, OJAČEVALNIK, NOM, AMOS, OER, DNO, ALTAJ, MIR, ATAKA, NIKOLAJA, NORIŠNICA, ALES, TVER, AKIN, ROCK

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 51

1. Jožica Kopač, Košnica 29 F, 63000 Celje,
2. Marjeta Ajdišek, Trg Gorjanskega bat. 8, 68310 Šentjernej,
3. Metka Zajc, Podlipovica 18, 61411 Izlake

Rešitev gesel iz današnje praznične križanke vpišite na spodnje črte in pošljite na naš naslov.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Nagrade bomo poslali po pošti

Križanko pripravil:

Humoreska

Dan plebiscita

– Danes bi pravzaprav morali praznovati! smo slovesno izjavili, ko smo stopili v bife Bližnja srečanja posebne sorte.

»A mislite dan slovenskega plebiscita?« je takoj vprašal tovariš Neposredni proizvajalec, raznih strok, ki je ravnokar zvračal svoje pivo po grlu.

– Natančno tako. Saj je bil to datum, ko so se Slovenci odločili, da ne bodo več živeli v SFRJ.

»Že res, ampak pozabili ste, da smo zdaj parlamentarna država in da je moral rezultate plebiscita verificirati parlament. Ta pa je to opravil 26. decembra.«

– Dobro, ampak to pomeni, da je ljudstvo zaradi parlamenta in ne narobe?

»Natančno tako. Zdaj je vse podrejeno parlamentu, tako kot je bilo prej cekaju.«

– Kolikor jaz vem, se je včasih govorilo, da ima pri nas ljudstvo glavno besedo...

»Govorilo se je že, ampak dejstva so bila drugačna.«

– No, saj to vemo, ampak vsaj formalno je bilo ljudstvo prvo...

»Ni res! Tudi formalno ne. Se spomnite, ko je umrl maršal Tito, kako je bilo objavljeno, da je umrl?«

– Kolikor se jaz spomnim, je pisalo 4. maja ob tej in tej uri je preminil itd.

»Figo, jaz pa se dobro spomnim, da je bila osnovna vest formulirana takole: ‚CK ZKJ in predsedstvo SFRJ sporočata, da je danes, 4. maja umrl itd.'«

– Hočete s tem reči, da če CK ZKJ in predsedstvo SFRJ ne bi tega sporočila, da tovariš Tito sploh ne bi umrl?

»Vidite, vidite, se vam že svita. In če zdaj pomislite še malo naprej, zlahka ugotovite, da smo se sicer Slovenci s plebiscitom 23. decembra osamosvojili, ampak dokler tega ni ugotovil slovenski parlament, kot da se nismo osamosvojili.«

– Potemtakem nam pravzaprav sploh ne bi bilo treba iti na plebiscit. Zadosti bi bilo, da bi parlament ugotovil, da se želimo osamosvojiti, pa bi bilo vse v redu?

»Natančno tako.«

– Ampak to pomeni tudi, da si lahko slovenski parlament, sestavljen nekoliko drugače, premisli in nas spet pripoji Jugoslaviji ali pa komu drugemu!?

»Natančno tako!«

Bogo Sajovic

Vodovnikovo opozorilo

Albert Vodovnik, šef SKEI, je bil prvi od republiških funkcionarjev, ki se je odzval klicu na pomoč 17 gladovno stavkajočih delavcev novomeške Adrie Caravan. Bertl je stavkajoče podprl v njihovi zahtevi po oktobrskih plačah, hkrati pa pozval vlado, Sklad za razvoj in vodstvo Adrie, naj se sestanejo in končno prekinejo agonijo, ki jo doživljajo delavci. Predsednik najmočnejšega slovenskega sindikata je tako posredno opozoril, da ključni ljudje, zadolženi za sanacijo slovenskega gospodarstva, ne opravljajo svojih funkcij. Če pa jih, potem je danes zadnji čas, da se jih odstavi. Jutri bo prepozno.

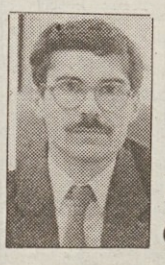

Koržetov čas

Uroš Korže, direktor Sklada za razvoj, je končno začel spoznavati, da pri sanaciji slovenskega gospodarstva ne bo mogel uporabiti znamenite formule podjetja Marija k sebi consulting, v katerem delavci ostanejo brez lastnine in brez delovnih mest. Ker pa Korže kakšnega drugega sanacijskega modela preprosto ne obvlada, ima predsednik slovenske vlade dr. Janez Drnovšek samo še nekaj dni časa, da se Koržetu zahvali za sodelovanje. To je edini način, s katerim bi še lahko preprečil eksplozijo tempirane socialne bombe. Časi blefiranja so mimo.

Podobnikove tradicije

Marjan Podobnik, predsednik SLS, pa si v teh povolilnih in prednovoletnih časih prav malo beli glavo s težavami gospodarstva in delavcev. Namesto tega ga zanima predvsem oblast, kar je moč ugotoviti po njegovi pobudi liderjem, SKD, SNS, ZS in SDSS za oblikovanje desnosredinske vladne koalicije. Podobnik s tem dokazuje, da vestno nadaljuje »slavne« tradicije predvojne SLS, ki bi bila pripravljena sprejeti orožje tudi iz rok samega hudiča, samo da bi se postavila po robu komunistom.

Plavčeva sreča

Slavko Plavec, vicedirektor novomeške Krke, je gladko dobil veliko dolenjsko stavo, v kateri je točno napovedal, da bo na volitvah za predsednika države že v prvem krogu zmagal Milan Kučan. Celo več: Slavko je samo za odstotek zgrešil 64-odstotno Kučanovo zmago. Če bo Plavec takšne sreče tudi v pravkar odprtem Hit Casinòju na Otočcu, potem se direktorju novogoriškega Hita Danilu Kovačiču obeta prva zgrešena investicija.

Kuli

Osamosvojitvena hoja

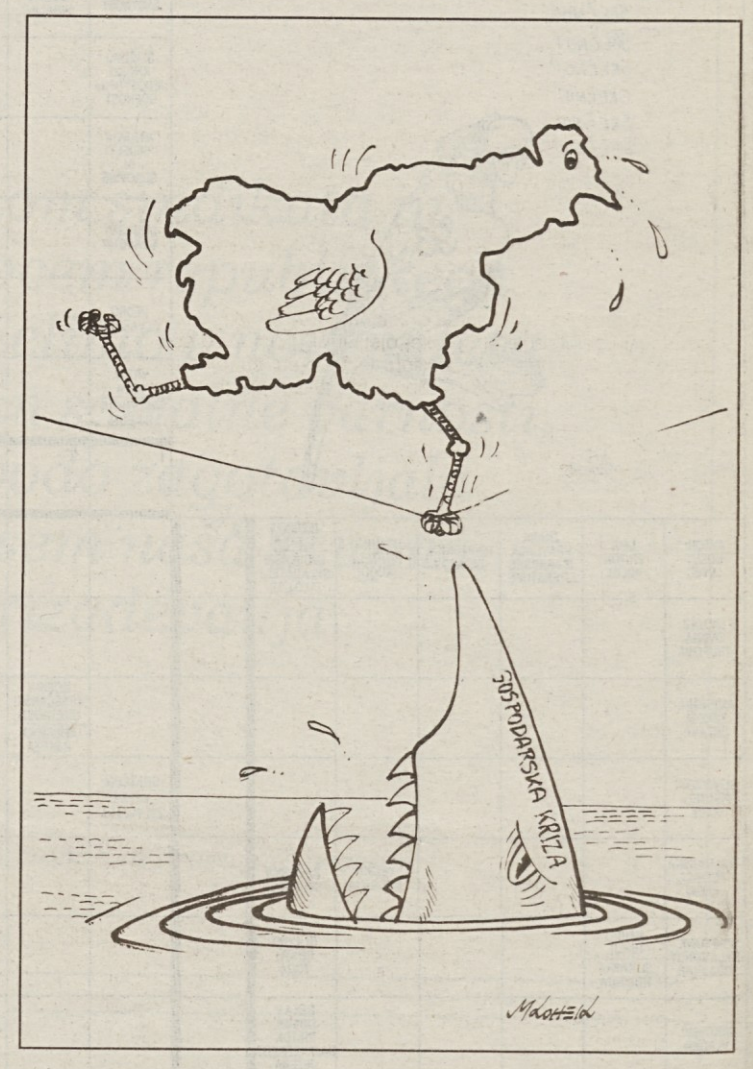

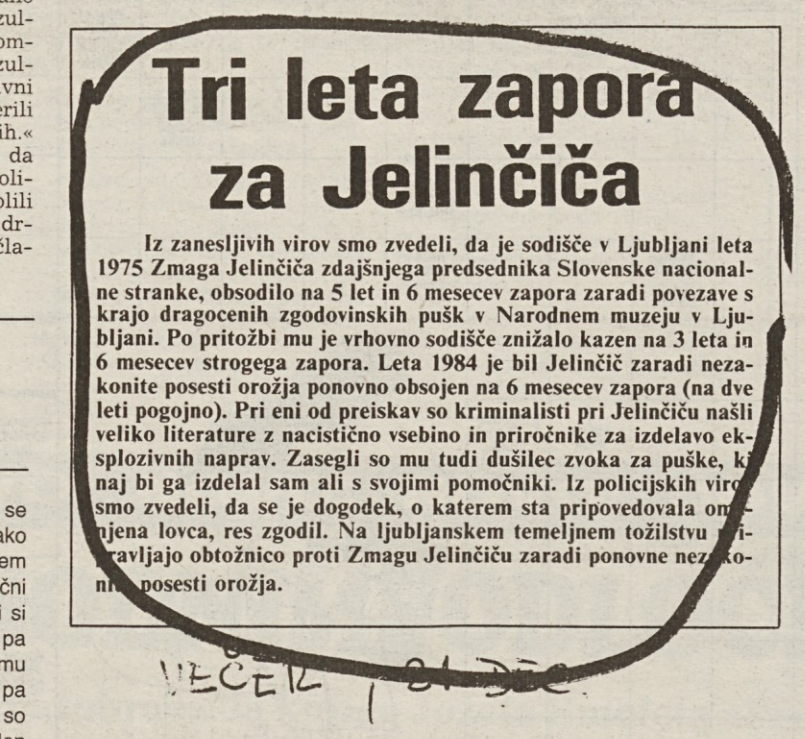

Tri leta zapora za Jelinčiča

Iz zanesljivih virov smo zvedeli, da je sodišče v Ljubljani leta 1975 Zmaga Jelinčiča zdajšnjega predsednika Slovenske nacionalne stranke, obsodilo na 5 let in 6 mesecev zapora zaradi povezave s krajo dragocenih zgodovinskih pušk v Narodnem muzeju v Ljubljani. Po pritožbi mu je vrhovno sodišče znižalo kazen na 3 leta in 6 mesecev strogega zapora. Leta 1984 je bil Jelinčič zaradi nezakonite posesti orožja ponovno obsojen na 6 mesecev zapora (na dve leti pogojno). Pri eni od preiskav so kriminalisti pri Jelinčiču našli veliko literature z nacistično vsebino in priročnike za izdelavo eksplozivnih naprav. Zasegli so mu tudi dušilec zvoka za puške, ki naj bi ga izdelal sam ali s svojimi pomočniki. Iz policijskih virov smo zvedeli, da se je dogodek, o katerem sta pripovedovala omenjena lovca, res zgodil. Na ljubljanskem temeljnem tožilstvu pripravljajo obtožnico proti Zmagu Jelinčiču zaradi ponovne nezakonite posesti orožja.

VEČER, 1 [illegible]

P. S.

Sodeč po zgornjem tekstu iz mariborskega Večera, se morebitna vlada, v kateri bi sodelovala SNS Zmaga Jelinčiča, ne bi imenovala niti desna niti desnosredinska, temveč preprosto kriminalna. V tem primeru pa niti ne bi imeli več opravka z vlado, temveč z bando. Se tisti, ki dajejo pobude za desnosredinske koalicije, tega zavedajo?

Politik novega kova

Je proti objavi spiska agentov Udbe in Kosa, ker ga potem ne bi mogel uporabljati predvsem v zasebne politične namene.

Šef

Ko je šef zvedel, da je predsednik nekega sindikata France Tomšič po nekaterih zelo varovanih informacijah sprožil ustavni spor glede zakona o volitvah v državni svet, na katerih je KNSS dosegla podoben rezultat (0,0 odstotka) kot France Tomšič na volitvah za predsednika države (0,6 odstotka), se mu je kar samo od sebe zasmejalo. Tomšič naj bi spodbijal legitimnost omenjenega zakona z ugotovitvijo, da ne omogoča neposrednih volitev elektorjev, ki potem volijo državne svetnike. »Tale Tomšič pa še kar naprej rine z glavo skozi zid v stilu znanega filma Kramer proti kramerju,« je ušlo šefu, ki je skladno s tem dejstvom tudi že videl rezultat: »Če bo ustavni spor za Tomšiča rešen ugodno, potem rezultata KNSS na volitvah za državni svet poslej ne bomo več merili v odstotkih, temveč v promilih.« Šefu je v hipu postalo jasno, da bomo šele pri neposrednih volitvah elektorjev, ki naj bi volili predstavnike delojemalcev v državnem svetu, zvedeli, koliko članov resnično ima KNSS.

Horoskop

Popolnoma zadosti

V devetnajstem stoletju je bila Anglija na višku svoje moči. Njen imperij se je raztezal na četrtini zemlje našega planeta, morje pa so Angleži tako ali tako šteli za svojo last. Mogočna vojna in trgovska mornarica sta jih v tem prepričanju tudi ohranjali. Mnogi Angleži so v tistih časih zapuščali matični otok, nekateri zato, ker so želeli spoznati svoj imperij, drugi zato, da bi si v drugih delih imperija nabrali bogastvo ali ustvarili novo življenje, nekateri pa preprosto zato, ker so želeli kot vojaki ali uradniki služiti Angliji in njenemu suverenu. Mnogo Angležev se ni nikoli več vrnilo na rojstni otok, nekateri pa so se v tujini rodili, nekateri celo Anglije nikoli niso niti videli. Vseeno pa so morda prav ti bili še bolj angleški od Angležev na matičnem otoku. Eden v tujini rojenih Angležev je bil tudi pisatelj Rudyard Kipling (rojen 30. decembra 1865), Nobelov nagrajenec za književnost leta 1907. Kiplinga je bolj kot služba imperiju mikala pisateljska kariera, čeprav je bil zagovornik angleškega imperializma. V svojem dolgoletnem življenju v Indiji, ki je bila tedaj angleška kolonija, si je nabral dovolj znanja o deželi, ljudeh v njej in navadah, zato velik del njegovih del opisuje prav Indijo, tako tudi najbolj znana »Knjiga o džungli«. Sicer pa je Kipling poleg povesti pisal tudi pesmi in balade. Tako je, čeprav ni bil v državni službi, na svoj način pomagal svoji domovini do določenega ugleda v svetu, sebi pa zagotovil eksistenco in mirno starost.

Neki američan je zvedel, da Kiplingu plačujejo po petindvajset centov za besedo v njegovih delih, zato mu je poslal zelo strupeno pismo in priložil četrt dolarja. V pismu je zapisal:

»Ker se vaša proza prodaja na drobno po petindvajset centov beseda, prilagam petindvajset centov za vzorec.«

Kipling je obdržal denar in odposlal blago. Naslovnik je prejel blago: list papirja, na katerem je bilo napisano:

»Hvala.«

V tem tednu so se rodili še nemški fizik in astronom Johannes Keppler, francoski biolog in kemnik Louis Pasteur, ameriški predsednik Woodrow Wilson, ameriški kemik Charles Goodyear, angleški državnik William Gladstone in angleški fizik in astronom Isaac Newton.

Deni

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Do konca leta suho

Ker se bližamo koncu leta, upamo, da se bo letni obračun iztekel čim ugodneje. Ljudje se bolje počutimo, kadar imamo vtis, da smo za seboj pustili kaj dobrega, da naše delo ni bilo zaman. Po izreku »Konec dober – vse dobro«. Pozabimo na težave, saj smo jih že preživeli.

Kako lepo bi bilo, če bi lahko leto zaključili tudi z lepim vremenom! Pravzaprav, če bi lahko na koncu popravili ali omilili njegove morebitne škodljive posledice. Toda, že v politiki se ne moremo dogovoriti, celo v družini, kaj, celo v dvoje včasih ne zmoremo zgladiti nasprotujočih si interesov, pa naj bi jih pri vremenu! Komu diši huda, snežena zima, kdo drug bi jo rad preživel kar se le da udobno, brez čiščenja snega in motenj v prometu... A ker vemo, da na vremensko dogajanje ne moremo niti najmanj vplivati, o tej stvari skorajda ne razmišljamo.

Letošnje leto je bilo večkrat izjemno. Do oktobra je vsak mesec padlo manj dežja kot običajno. Izjema je bil junij, ko je bilo padavin skoraj za povprečno količino in so bile enakomerno porazdeljene po vsem mesecu. Vsi se verjetno spomnite letošnjega vročega, sončnega in sušnega poletja. Na eni strani je bilo turizmu skoraj pisano na kožo, na drugi pa je suša v kmetijstvu naredila tudi ogromno škodo. Po suhem in nadpovprečno toplem poletju je sledil nadpovprečno topel september. Ta je sicer nekoliko omilil sušo. Oktobra smo doživeli drugo skrajnost. Padavin je bilo toliko, da so ponekod dobesedno plavali v vodi. V Ljubljani je bila presežena dotedanja najvišja mesečna količina padavin. Od leta 1852, ko so v Ljubljani začeli beležiti temperaturo, padavine in še nekatere druge vremenske parametre, še ni padlo toliko dežja. Same skrajnosti! Oktober je s svojim obilnim deževjem nadomestil dotedanji zaostanek v skupni količini padavin glede na dolgoletno povprečje. Na koncu leta bo morda skupna količina padavin povsem v okviru (pričakovanih) dolgoletnih povprečij.

Padavin pa ni brez oblakov. Veliko težje je pravilno napovedati oblačnost kot padavine. Oblak je sestavljen iz drobnih kapljic, ki so prelahke, da bi padle na tla, zato lebdijo v zraku. Tam jih držijo zračni tokovi. Podobno kot lahko v zraku zadržujete žogico za namizni tenis, če dovolj močno pihate navzgor. Pa ne s svojimi usti – s kakšnim močnejšim sesalcem za prah bi pa morda že šlo. Seveda so »oblačne« kapljice dosti manjše od deževnih; v premeru merijo od 10 do 100 tisočink milimetra. Ko se zrak dviga, se ohlaja. Vodna para zato v njem kondenzira, se zbira v kapljice. Tako nastanejo oblaki. So torej znanilci vzponskih tokov v ozračju. Zrak pa se v navpični smeri dviga dosti počasneje, kot npr. piha veter. Zadošča že nekaj centimetrov na uro. Le v nevihtnih oblakih so vzponske hitrosti zraka primerljive s hitrostjo vetra.

Vzponski zračni tokovi se pojavljajo v središču ciklona, na atmosferskih frontah, pri termičnem dviganju zraka (toplejši zrak je lažji od hladnejšega, zato se v njem začne dvigati) in ob gorskih pregradah (ko se zaradi vetra zrak prisilno dviga ob pobočju). Oblaki so zato »živi«. Dokler se zrak dviga, se tudi ohlaja in poteka proces, ki jih ohranja pri življenju. Vodna para se zgosti v kapljice, oblak nastaja in »živi«. Ko pa ta proces zaradi kakršnega koli vzroka poneha, tudi oblak počasi razpade. Najbrž si mnogi izmed vas predstavljate, da oblak nastane in ga nato veter nosi v svoji smeri. Ko ga veter »odpihne«, se pa zjasni. Pa ni čisto tako. Frontalna oblačnost se res pomika s fronto, ker na fronti potekajo procesi, zaradi katerih oblaki nastajajo. Pa še v primeru front ne gre za potovanje oblakov, ampak le-ti sproti pred njo nastajajo in za njo izginjajo.

December meteorologi štejemo med zimske mesece. Letos je vreme v znamenju sivine, ki je tudi sicer značilna za december. Megla in nizka oblačnost se menjavata. Posebnih padavin ni bilo. V višjih legah pa je bilo kar precej sončnega in tudi toplega vremena. Suho vreme se bo nadaljevalo. Nad vzhodno Evropo bo območje visokega zračnega pritiska. Središče ne bo vedno na enem mestu, zato bodo naši kraji kakšen dan bolj na obrobju in s tem bolj pod vplivom vzhodnih in jugovzhodnih vetrov. Kadar pa bo središče anticiklona bliže nam, bodo vetrovi šibki ali jih sploh ne bo. Od tega je odvisna višina oblačnosti oz. pojavljanje megle. Tudi višina temperaturne inverzije je odvisna od tega. Ob vzhodniku se ponavadi nekoliko dvigne, tako da je sončno in toplo vreme nad 1000 m. Ob megli zadostuje že, da se dvignemo na 600 do 700 m, pa smo na soncu. Temperature ne bodo posebno nizke, čez dan pa tudi ne bo ravno toplo. Nihanja med nočnimi in dnevnimi temperaturami bodo majhna.